

Werken. Deel 4

Hendrik en Rosa; Cantaten; Kroonprins Herman

Julius de Geyter

bron

Julius de Geyter, *Werken. Deel 4. Hendrik en Rosa; Cantaten; Kroonprins Herman*. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen 1907

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/geyt001werk04_01/colofon.php

© 2017 dbnl

Hendrik en Rosa

Een liefdeverhaal

Aan mijne vrouw

Uw gemoed is als een tuin
 Waarin bloemen blozen.
HENDRIK, ROSA zijn er twee
 Door mijn hart gekozen.
Bond mijn hand ze tot een tuil,
 't Zijn de mijne niet,
Doch met hoogmoed bied ik u
 Wat gij plukken liet!

I

Vrijheid, Godes liefste dochter,
 Waar gij zetelt met de kroon op
 En den sceppter in de hand,
 Daar veredelt gij de harten,
 Daar hebt ge allen tot beschermers,
 Zelfs de minsten maakt gij burgers,
 Burgers in wier ziel geprint staat:
 Goed en bloed voor u te pand!

Vaderland, o tooverwoord
 Bij verdrukten 't meest gehoord!
 Gij spreek hun die boeien dragen,
 Van reeds lang vervlogen dagen,
 En roept dooden, schimmen weêr,
 Om de ketens te vergulden,
 Die zij zelven schandig duldden,
 Ook al roemend op hunne eer.....
 Vaderland! gij zijt het woord
 Dat een zuchtend volk bekoort.

Aan geboeide voorgeslachten
 Voelt een vrijman geen behoefte:
 Één geslacht van vrije zielen
 Maakt een trotscher Vaderland

Dan al 't hopen, al het lijden,
 Van den oorsprong af der tijden,
 En de tranen die er druipen
 In het zand
 Van wie kruipen
 Op een strand!

Laat me dat in beelden toonen
 Ook voor 't land dat wij bewonen;
 Blijke 't in eenvoudige taal
 Uit dit stil en waar verhaal.

Koopman Stephens, die door handel
 Ende wandel
 Ieders achting had verdiend,
 Die ter Beurs nog meer dan achting,
 Die krediet genoot bij de oudsten,
 Met de meesten was bevriend, -
 Koopman Stephens zegde dikwijls,
 's Avonds in den kring der *Eendracht*,
 Onder 't kouten over 't nieuwsblad,
 Steeds met onverborgen vreugd:
 'Ja, gezegend is ons landje;
 Vruchtbaar is 't als een oasis,
 Roemrijk door alle eeuwen heen,
 Om zijn kunstzin, om zijn volksaard,
 Om zijne echte burgerdeugd.
 Immer vrij, van de oudste tijden.....
 Menig volk mag ons benijden.....
 Laat ons wijs dat heil genieten,
 't Oude niet voor 't nieuwe wagen, -
 Al dat nieuwe is vaak maar schijn!
 Trouw aan onzer vaadren godsdienst,

Hun gebruiken, zeden, wetten,
 Zoo zou 'k spreken, zoo zou 'k stemmen,
 Mocht ik parlamentslid zijn.'
 Koopman Meyer nogtans zegde:
 'Vrij en roemrijk zijn wij zeker,
 Doch de priester is te sterk.
 Dat veranderen mag men morgen.
 'k Houd het met de liberalen:
 Aan het staatsbewind de burger,
 En de pastor in de kerk.'

Dat zij dan den ganschen avond
 In den kring der vrienden spraken
 Over priesters, over dogmas,
 Was niets ongemeens;
 Maar oprecht als beide waren,
 Nooit geraakten zij het eens.

Toch zijn beide goede makkers,
 Zóó dat ze elken dag, na beurstijd,
 Samen henengaan,
 En dat Meyer, op den straathoek
 Waar hem Stephens moet verlaten,
 Hem de hand geeft eer zij scheiden,
 Als door vrienden wordt gedaan.

Zitten ze in elkanders huiskring,
 Bij het naamfeest hunner vrouwen,
 Om de tafel, waar slechts vreugde,
 Geene staatkunde aan behoort,
 Dan ook *zijn* zij echte vrienden,
 En er klinkt geen spijtig woord.
 Hunne vrouwen zijn vriendinnen,
 Die elkaar als zusters minnen,

Zoodat allen, vaders, moeders,
 Van de lieve kindren sprekend,
 Tuimlend op het vloertapijt,
 In 't gemoed den hemel danken,
 Nogmaals klinken,
 Nogmaals drinken
 Zoeten wijn die het hart verblijdt.

Jaren, jaren vlogen henen.....
 Warme vriendschap scheen de vaders
 Als de moeders te vereenen.

Dan, heer Meyer vroeg aan Stephens
 Zeekren noen:
 ‘Gij drijft handel met de Steinliths
 Van den Alterwall te Hamburg;
 'k Bood hun wol aan en katoen;
 Doch zij vragen
 Me een krediet van honderd dagen:
 Zou 'k het doen?’
 En heer Stephens had geantwoord:
 Hem toch scheen die firma deftig;
 Hij mistrouwde althans ze niet,
 Want hij zelf schonk haar krediet.
 Waarop Meyer vol gerustheid
 Toestond wat men vroeg,
 En nog meer krediet hun aanbood,
 Was het niet genoeg.
 Zooveel handel met de Steinliths
 Dreef hij maanden nu aaneen,
 Dat allengskens deze firma
 Hem een goudmijn scheen.
 Lang vóór nieuwjaar samentellend
 Wat hij winnen zou,

Vond hij vijftig duizend franken,
 En met blijdschap in het harte
 Ging hij 't zeggen aan zijn vrouw.
 Emma kuste hem zoo teeder;
 Tranen blonken in hare oogen,
 Want hij had haar iets beloofd
 Dat zij niet had durven vragen,
 En nu zou het toch geschieden,
 Hoe zij 't nimmer had geloofd:
 't Jaar te voren had zij vrouwen
 In den Schouwburg uit zien schittren,
 Hoofd en hals en borst en handen
 Overstrooid met diamant.
 Schooner was zij dan die allen;
 Maar zij glanste niet en trok niet
 Aller blikken tot zich henen
 Met den enklen diamantsteen
 Dien zij droeg aan hare hand.....
 Schittren was ook haar verzuchting.
 Meyer had ze er aan zien droomen,
 En haar toegefluisterd: 'Emma.....
 Nog één jaar, en zulk een toisel
 Krijgt gij ook van mij.'
 Ach, zooveel kost slechts een halssnoer!
 Dra ging weêr de Schouwburg open;
 Al haar wenschen, al haar hopen
 Was in stilte reeds voorbij.
 - 'Twijfelt gij thans nog, lieve Emma?'
 Vroeg haar Meyer, en zij borst
 Uit in overzalig snikken
 Met haar hoofd aan zijne borst.

II

Als zij 't hoofd nu weder ophief
En hem weêr in de oogen blikte,
Zegde zij, het speet haar zeer
Dat heer Stephens met de Steinliths
Zooveel handel niet meer voerde
Als weleer,
Of nog meer,
Daar Elisa, zijne vrouw,
Dan gewis ook zulk een tooisel
Voor den winter krijgen zou.
Doch, terwijl de blijde glimlach
Op haar zoet gelaat nog speelde,
Kwam
Voor haar man een telegram.
't Huis der Steinliths was gesprongen: -
Een bankroet!
Meyers haar rees plots te berge;
Bleeker werd hij dan een schimme,
Want hij had op 't huis der Steinliths
Honderd duizend francs te goed.
Emma gilte bevend: 'Hier!'
En ontrukte hem 't papier.

Zij, nog even zoo gelukkig,
 Kermde thans als een ontzinde.
 O! het sneed hem door het hart,
 Aan te zien hoe zij ineenzonk,
 Hoe zij opsprong, hoe zij rondliep,
 Hoe zij wreed gefolterd werd.
 Gansch ten onder was nu Meyer.
 Hoe hij ook zijne Emma troostte,
 In zijn binnenst was het donker,
 En de toekomst scheen hem zwart,
 Zwanger als van smart.
 Maar wanneer men zeï dat Stephens
 Niets verloor bij zulk bankroet,
 Schoot hem als een licht vóór de oogen
 En een twijfel in 't gemoed:
 Met *zijn* geld was die betaald,
 Hij die hem tot blind vertrouwen
 In die schelmen, die bedriegers,
 Over had gehaald!

Ha! wat flinkerden zijne oogen
 Van een nijdig-scherpe vlam,
 Als heer Stephens hem vertroosten
 En tot moed hem wekken kwam.
 Hoe verachtlijk was hem 't wezen
 Dat hem in de ellende stortte,
 En met honigzoeten mond
 Nu nog huichlend vóór hem stond!
 Spraak noch tale liet hij hooren,
 En heer Stephens ging
 Zonder handdruk, zonder dankwoord,
 Want op hem nog staarde Meyer
 Met dien blik die zeggen wilde:
 ‘Uit mijn oog, ellendeling!’

's Morgens vroeg kwam Stephens weder.
 Meyers mond bleef dichtgesloten,
 En zijn blik was even strak;
 Op de vraag hoe Emma vaarde,
 Volgde zelfs een schouderchokken.
 Stephens bleef niet onder oogen
 Waaruit slechts verachting sprak.

Meyer, schoon geheel verloren,
 Gaat ter Beurs gelijk te voren;
 Doch, al durft hij 't niet beluisteren,
 Om zich henen hoort hij fluisteren,
 En hem schijnt naar zijn gezicht
 Menig schuinsche blik gericht.
 't Onheil maakt hem als uitzinnig:
 Om 't verlies dra bij te winnen,
 Waagt hij geld in staatspapieren,
 Dorstend naar dezelfde kans
 Die zoo velen hief tot rijkdom
 En hem nog kan redden thans.
 Maar het wordt een stroom van rampen!
 Schimmen schijnt hij aan te klampen;
 't Is hem als verzinkt de grond
 Waar hij eens zoo vast op stond.

En dien winter in den schouwburg,
 Verre van er uit te schittren,
 Zat, als vroeger, Emma niet:
 Zuinigheid was thans haar regel;
 Niets en kocht zij zich ten opschik,
 Ondanks Meyers bede en aandrang,
 Ondanks ook 't gepraat der menschen,
 Ondanks haar geheim verdriet.

Zeekren dag, als elken winter,
Kwamen rijke koopmansdochters
 Beedlen om liefdadigheid.
Stephens stond voor honderd franken,
Zijne Elisa voor het dubbel
Op de lijst, die door vriendinnen
 Lachend haar werd voorgeleid.
'Meyer is te huis niet' sprak ze.....
O! wat leed ze bij die logen!
En met de aangeboden veder
Schreef zij ook 'twee honderd' neder.....

Weken, maanden kropen henen.
Stephens kwam niet, noch Elisa;
Emma zweeg, zat stil en droomde;
 Evenmin tot hen ging zij;
En eens las zij in het nieuwsblad
Dat Elisa op een nachtfeest,
Voor behoeftigen gegeven,
Bij het rondgaan met de geldschaal,
Had geschitterd, zoo door schoonheid
 Als door frissche prachtkleedij.
Tranen schoten in hare oogen,
En haar hoofd viel diep gebogen.

Dan, te nieuwjaar kwam er redding:
Emma's broeder, Rosa's peter,
Een bankier die gierig heette,
 Zond geschenken aan het kind,
 En aan Meyer, wien zijn kas
 Vroeger steeds gesloten was.
Een kredietbrief met de woorden:
 'Weest voortaan niet meer zoo blind.'

‘Nu nog Stephens!’ jubelde Emma.....
 Maar, of 't noodlot hen beheerschte,
 Wijder moest de kloven worden
 Tusschen vrienden reeds gedolven.
 Ditmaal zal 't partijgeest zijn
 Die hen aanhitst met venijn.

In den ouden kring der *Eendracht*,
 Waar het puik van Antwerps' burgers
 Elken avond saam kwam praten
 Over handel, zeevaart, kunsten,
 Over christen en barbaar,
 Draaide altijd de redeneering
 Op de macht uit der regeering,
 En zoo schoven de eensgezinden
 Immer dichter bij malkaar.
 Wie te middernacht er in kwam,
 Zag de schaar der katholieken
 Aan den rechterkant der zaal,
 En een groep, niet half zoo talrijk,
 Links geschaard, hiet liberaal.
 Stephens zat ter rechterzijde,
 Diep vereerd en hoog geschat.
 Licht gevoelt men dat heer Meyer
 Aan de linkerzijde zat.

Maar in de *Eendracht*, waar men immer
 Gul en vroolijk was geweest,
 Sloop allengs de Tweedracht binnen,
 Gaf aan velen schuinsche blikken,
 Maakte menig zacht gemoed hard,
 Stortte wantrouw in elks geest,
 En was nu voor land- of stadsraad
 Een verkiezingsdag belegd,

Kwam schier niemand meer naar de *Eendracht*
De eenen gingen naar de *Kiesclub*,
De andren trokken naar den *Stembond*,
Want de strijd was hevig tusschen
Priestergeest en burgerrecht.

En bij zulk een Kamerkiezen
Prees de club der katholieken
Stephens bij de stemmers aan;
En gekozen werd hij plechtig,
Hoe de liberalen zwoegden,
Wat zij wisten en verzonnen,
Wat gezegd werd en gedaan.

Meyer zweeg; doch in den boezem
Zonk hem diep de bittere nijd:
Zóó zou 't Stephens niet meer lukken;
Hoe hij hoog was opgerezen,
Niet voor eeuwig zou het wezen:
Hij zou vallen in den strijd!

III

Hij zou vallen! hoopte Meyer;
Doch die hope werd zoo spoedig,
 Werd zoo klinkend niet vervuld,
Als heer Meyer 't wel verlangde
 Met verborgen ongeduld:
Vier jaar later werd heer Stephens,
 Plechtig als bij de eerste maal,
Parlements lid uitgeroepen,
 Omgevoerd in zegepraal.

Echter had nu elken avond
Koopman Meyer, in den *Stembond*,
Van het vrije spreekgestoelte,
 In gespierde en trotsche taal,
Zóó de aanhoorders opgewonden,
Aangevuurd voor húnne vrienden,
 Dat het donderde in de zaal.
Dit had hij daarbij gewonnen,
Dat van viermaal honderd kiezers
 Ieder die hem had gehoord,
Hem bewonderd had, hem achtte,
Om de diepte der gedachte,
 Om den rijkdom van het woord.

Zoo allengs geraakten koopmans
 Aan het hoofd van staatspartijen;
 En bij ieder, t' allen kanten,
 Hunne zienswijze voort te planten,
 Was nu ook hun driftig streven,
 Was nu hoofdzaak in hun leven,
 Hoofdzaak niet bij kiezers slechts,
 Ook te huis bij gade en kindren,
 Zelfs bij klerken en bij knechts.
 Meyers zoon - Adolf - was meer nog
 Dan zijn vader een partijman;
 Zijne Rosa, thans bij Brussel
 In een sticht
 Waar men freules onderricht,
 Stak tot heden toe ook vaak
 Met de paperij den draak,
 En zijne Emma, schoon nog dikwijls
 Aan Elisa's vriendschap droomend,
 Wenschte meê uit gansch haar ziel
 Dat heer Stephens met zijn vrienden
 Van zijn hoogte nederviel.

Hoeveel meer dan zij werd Stephens
 Dag voor dag nu onverdraagzaam!
 Hij, voorheen een weereldsch man toch,
 Dweepte allengs met kerk en priesters
 Zoo als slechts een monnik doet,
 Die in 't klooster bidt en boet.
 Elken morgen in de hoofdkerk
 Zag men hem nu neêrgekniel,
 Als verslonden in gebeden,
 Maar van godsvrucht min beziel
 Dan in geestdrift voor 't verleden

Met zijn trouw aan 's lands regeerders,
 Vroom geloof en reine zeden.....
 Och! hij stond zoo hoog in rang,
 En zoo sterk is 't zelfbelang!
 Voer ook Anna, zijne dochter,
 In de vrouwelijke weereld
 Bitter soms en luid
 Tegen liberalen uit;
 Was Elisa hem te trouw,
 Dan dat zijn geluk niet immer
 Ook het hare wezen zou, -
 Zijnen zoon toch had hij nooit,
 Hoe hij 't jaren ook beproefd had,
 Hoe hij 't nog hardnekkig poogde,
 Tot zijn engen zin verplooid.
 Een dier hoofden was zijn Hendrik,
 Die ontvlammen voor het ware,
 Maar bij leugens onverbijsterd,
 Door geen sluwheid overreed,
 Een gemoed zoo vast als ijzer,
 Dat geen menschenhand herkneedt.
 Wat zijn vader hoog vereerde,
 Werd door Hendrik diep veracht:
 Dat verleden was hem haatlijk,
 Met zijn kloosters en kasteelen,
 Bijgeloof en adelmacht,
 Met zijn sombre volksellende
 In dien eeuwenlangen nacht.
 Al de mijters, al de schepters,
 Al de kronen dezer aard
 Zijn hem geenen vrijmansoogslag,
 Geenen groet van kindren waard.
 Al de schittring van een bisschop,
 Al de weelde van een vorst

Schijnen hem een hoon aan 't menschdom,
Zoo ontbering, zoo verdrukking
Nog een enklen zucht doen opgaan
 Uit een menschelijke borst.
Nooit had hij gezegd aan Stephens, -
Want zijn vader was zijn Vader, -
Maar toch innig voelde deze
Dat hij voor de klerikalen
Zijne schouders op moest halen,
 Dat gewis die staatspartij,
Waar hij lucht gaf aan zijn harte,
 Bloot stond aan zijn spotternij.

Nog was hij niet in den leeftijd
 Waar de jonglingschap begint,
Als zijn vader, diep bekommerd,
Reeds gezocht had: 'Wil de hemel
 Mij beproeven in dit kind?'
Want men had een boek gevonden,
 Weggestoken in zijn bed,
Een geschiedenis der Geuzen
 Door wie Neêrland werd gered;
En een ander, dat verhaalde
Van de Fransche koningszeden,
Hoe het volk al had gestreden,
Wat het volk al had geleden,
 Eer het in zijn vorst Capet,
Naar het in zijn wraakzucht meende,
 Al de dwingren had verplet.

Wel had Stephens strenge paatren
Toevertrouwd hem op te voeden,
Doch hij zelf kon 't niet bewaken,

Want het was meestal in Brussel
 Dat zijn tijd vervloog,
 En de moeder minde Hendrik
 Als den appel van haar oog.

Koopman worden, geldzucht wekken,
 Kon hem nog voor 't kwade hoeden, -
 Zoo dacht Stephens en bevoel
 Dat hij 't koopmansvak zou leeren
 Op de Hooge Handelsschool.
 Maar, hoe zeer hij uit mocht munten,
 Hoe hij eerder dan één ander
 Het diploma won van consul;
 Hoe hij spoedig ook ter Beurze
 Toonde dat hij in den grond
 't Handeldrijven knap verstond, -
 Dra toch bleek het dat de meening
 Die den vader niet beviel,
 Met meer vuur dan ooit te voren
 Gloeide in zijne ziel.
 Eens, met vanen en flambeeuwen,
 Ging ter Beurze, stoetsgewijze,
 't Broederschap van Sint-Franciscus
 Prevelend voorbij,
 En, in plaats van neer te knielen
 Met ontblooten hoofde als velen,
 Schouderchokte hij.
 Maar toen ook Amerikanen,
 Onder hen zijn vriend John Summers,
 Met de sterrenvlag vooruit,
 Op den hoogdag hunner vrijheid,
 Juichend naar hun consul gingen,
 Juichte hij ook luid.

Met van geestdrift glansende oogen
Staarde hij ze na,
En, den hoed hoog zwaaiend, riep hij:
'Leve Amerika!'

Zulk een zoon voor zulk een vader!
Wel was Stephens hoog geklommen;
Wel was hij aan 't Hof bevriend;
Maar zijn hart was niet bevredigd;
Dikwijls kloeg hij tot den hemel:
'Hendrik op den weg der zonde.....
Heb ik dat, o Heer! verdiend?'

IV

Maar ook vrienden heeft die Hendrik:
Ja, een schaar van jongelingen
 Is hem zóó verkleefd,
Dat geen ander op hen allen
 Zulken invloed heeft.
Mannen ook en grijsgebaarden
 Zijn hem toegedaan,
En dat is, tot hare blijdschap,
 Zijne moeder niet ontgaan.

Hem is bovenal genegen
De bankier die Meyer redde,
 Emma's broeder, heer van Daal,
En, uit dankbaarheid ontsproten,
Is de vriendschap van dien grijsaard
 Bijna zonder paal.
Eenmaal had van Daal een gade,
 Eenmaal van die gade een zoon,
En op al wie dien bemind heeft,
Droeg hij over wat zijn harte
 Niet meer doen kon voor dien zoon.
Hendrik was naar hart en geest
 Diens getrouwste vriend geweest.

Zelfs had Hendrik eens zijn leven
 Schier voor Edward prijs gegeven:
 Zeekren dag dat hun de lente
 Meer naar 't veld riep dan ter school,
 Zagen beide wilde knapen,
 Op een boom langsheen den reilweg,
 Dat een nestje, een vinkennestje,
 Tusschen 't hooge loover school.
 Hendrik klautert in de boomkruin;
 Jongskens piepen in het nestje:
 Wat een rijkdom in zijn oog!
 Edward roept van op den reilweg:
 'Laat ze vallen in mijn zakdoek,
 Eer ze dood zijn van zoo hoog.'
 En hij houdt den zakdoek open;
 't Nestje valt er in;
 Edward staart met glansende oogen
 Op de liefgepluimde vinkjes,
 Danst en jubelt, juicht en trippelt,
 Met verrukten zin;
 Maar, daar komt op de ijzren baan
 't Ogenadig stoomtuig aan!
 Hendrik gilt, doch Edward hoort niet;
 Heel zijn ziele hangt aan nestje.
 Nog een stond, hij is verpletterd....
 Hendrik springt van uit de takken,
 Stoot hem om, en rolt en bolt,
 Als de stoomer juist voorbij snort,
 Hen besnuift met zijnen adem,
 Dat hun bloed schier stolt.

Beide knapen zijn gered,
 Maar hun boekenzak vloog mede,
 Gansch verbrijzeld en verplet.

Reeds des middags, t' allen kanten,
Werd verzekerd in de stad,
Dat het stoomtuig, dicht bij Berchem,
Een scholier vermorzeld had.
O! wat werd van Daal gefolterd!
Maar wanneer zijn kind
Ongedeerd en blij weêr thuis kwam,
Was hij schier van vreugd ontzind.

Doch de vriendschap, die aan 't stoomtuig
Zijnen Edward had ontrukkt,
Was onmachtig toen de tering
Met heur adem hem ter neêr blies,
Zoo als de ijswind de eerste bloeme
Waar een tuin zich op meê smukt.
Wel zat Hendrik aan het ziekbed,
Maar zijn vriend bleef niet gespaard;
Edward volgde zijne moeder,
Wie de tering reeds voor jaren
Uitgemergeld nederstrekke
In den killen schoot der aard.

Als van Daal den ramspoed door was,
Die zijn hart schier had verwoest,
Voelde hij, er was een jongling
Dien hij achtte en minnen moest.

Jaren zijn er sinds verlopen,
En sinds lang is weer de grijsaard
De echte gulle heer van Daal
Die des winters viermaal feest geeft
Aan de koopliê, aan de reeders,
In zijn bruinarduinen woonhuis
Met zijne ouderwetsche zaal.

Was het wonder dat van Daal dus,
 Stephens en Elisa noodend,
 Hendrik meê te feest verzocht?
 't Was daarbij een flinke jongling
 Die zijn haarbos toonen mocht!

De oude man had menschenkennis.
 En als Hendrik in de zaal kwam,
 Met den huisheer aan de zijde,
 Die weêr jong was van gemoed,
 Werd hij door de feestgenooten
 Met dat hartgevoel begroet
 Dat getuigt van hoogere achting,
 En dat grijzen,
 Kalme wijzen,
 Om hem ook de hand te drukken,
 Van hun zetel op doet rijzen
 En met vreugde naadren doet.
 Hendrik vond veel jonge vrienden
 In de schitterende feestzaal,
 Van hunne ouders vergezeld;
 Want van Daal stond hoog in aanzien;
 Vijandschap lag in zijn hart niet,
 En hij had bij 't brievenzenden
 De uitgenoodigden niet geteld.
 Te aller zijden werd gesproken
 Van het petekind des gastheers,
 Rosa Meyer, die pas dagen
 Weêrgekeerd was in de stad.
 Zedig was de blonde jonkvrouw,
 Doch een beeld van ranke schoonheid,
 En men wachtte ze ongeduldig,
 Velen wetend dat van Daal ook
 Meyer uitgenoodigd had.

Slechts aan Stephens en de zijnen
 Repte niemand daar een woord van;
 Ook stond deze met zijn gade
 Ver de zaal in, tusschen vrienden,
 Als heer Meyer binnentrad.
 Doch hun Hendrik trad met makkers
 Vóór de zaal deur heen en weder,
 Als er plots
 Een gemompel van bewondring
 Opging voor de schoone jonkvrouw,
 Zoo natuurlijk als om Eva
 Alles trilde en alles juichte,
 Toen ze in 't paradijs, op bloemen,
 Voortrad uit de handen Gods.

En hij week getroffen rugwaarts,
 Om ze vrij te laten doorgaan,
 Aan de rechterzij haars vaders,
 Blozend om haar eigen schoon.
 Doch hoe klopte hem het harte,
 En hoe duizelde het hoofd hem,
 Toen haar zedig-dwalende oogslag
 Eensklaps neêrviel in *zijne* oogen,
 En het rood haar eens zoo vurig
 Henenschoot door elke koon!

Maar wat foltring toen hij hoorde
 Dat die jonkvrouw Meyer hiet!
 Hij de nietdeug, hij de denker,
 Hoe hij heenstapt tot den schenker;
 Hoe hij dwaas den wijn beziet,
 Dien hij wild er binnen giet!

Lustig was het feest dien avond:
Twintig spelers roerden snaren,
Vijftig koppels dansten samen
Op den trippelenden klank.
Hendrik wandelde om en schertste,
Liet vergeefs de freules hopen,
Wilde zelfs 't gedans niet aanzien,
Klonk en dronk met zijne vrienden,
Vroeg hun bitter om gezang;
Zonk vaak weg in wilde mijmring,
Zocht verstrooiing in 't gedrang.....
O! wat duurde 't feest hem lang!

V

Had zijn moeder op zijn wezen,
 Had zij in zijn hart gelezen?
 Met zijne oudren thuis gekomen,
 Wenschte hij hun goeden nacht,
 Nam een licht op, woû naar boven,
 Doch Elisa reikte minzaam
 Hem de hand toe, en wen Hendrik
 Ze aan de lippen bracht,
 Kuste zij zijn gloeiend voorhoofd,
 Fluistrend: 'Morgen is 't vergeten.....
 Droom eens blij en slaap eens zacht.'

Maar niet blijde was zijn nachtdroom,
 En des morgens was hij 't bed uit,
 Eer de zon met gullen lach
 Door zijn kamervenster zag.

Ook bij Meyer was er iemand
 Die gerust noch blij gedroomd had,
 Met den dag was opgestaan, -
 Rosa, die aan haar balkonraam,
 Met het voorhoofd in den handpalm,
 Zat te mijmren, zat te staren
 Of hij niet kwam aangegaan.

En zoo had zij niets geteekend,
 Zelfs haar album niet geopend,
 Als haar teekenmeester kwam,
 Die 't met ware vreugd vernam;
 Want de man sinds veertien dagen
 Wenschte Meyer iets te vragen.
 En weldra, op Rosa's stem,
 Zat de huisheer nevens hem.
 Jong nog was de teekenmeester,
 Kundig, hartlijk en bemind,
 Onlangs in den echt getreden
 Met een arm, bevallig meisje,
 En nu vroeg hij Meyers voorspraak,
 Daar zijne ega hem verblijd had
 Met het uitzicht op een kind.
 In de staatsschool was een leerambt
 Dat hij graag bekomen zou;
 Meyer was een man met invloed,
 En wanneer hij 't niet voor hem deed,
 Vroeg hij 't hem voor zijne vrouw.
 ‘In de staatsschool.....’ morde Meyer,
 En er liep een bittre glimlach
 Over zijn gelaat;
 ‘Vraagt me iets anders,’ sprak hij spijtig;
 ‘Vraagt mij iets dat in mijn macht ligt;
 'k Zal het doen, zoo waar ik 't zegge;
 Maar wat kan *ik* bij ministers?
 Wat vermag *ik* op den Staat?’
 En het kwam hem op de lippen
 Dat slechts Stephens hem kon helpen,
 En na Stephens niemand meer;
 Dat uit Brussel hier een arm stak
 Met een volle hand die toe was;
 Dat het Stephens, Stephens hand was,

Die er uit kon laten vallen
 Alles wat het Hof kon geven,
 Hulp en bijstand, rang en eer;
 Dat daartoe zich laag en hoog
 Daaglijks voor hem nederboog.
 Dát kwam hem tot op de lippen,
 Maar hij liet het niet ontglippen.

Doch de teekenaar, hernemend,
 Zegde dat hij licht zou weldoen,
 Stephens voorspraak af te vragen,
 Daar hij ook in vroeger dagen
 Les gaf aan diens zoon?
 En ronduit erkende Meyer
 Dat hij beter niet kon raden,
 Waarop beiden
 Vriendlijk scheidden,
 Vol van hoop de teekenmeester,
 Want de toekomst scheen hem schoon.
 Rosa, met een kloppend harte,
 Bracht hem tot de poort, en zegde,
 Omziende en met stille stem:
 ‘Mocht u Stephens 't niet beloven,
 Spreekt er ookmaals zijnen zoon van,
 Licht belooft hij zulks aan hem.....’

Vuurrood sloot de maagd de poort,
 Vreezende of men 't had gehoord,
 Liep naar boven op heur kamer,
 Sloot met haast ook hier de deur,
 Sloeg hare oogen in den spiegel,
 En nog hooger steeg haar kleur.

Tot den teekenaar zei Stephens
 Dat hij om het ambt zijn woord reeds
 Eenen andren had versproken,
 En hij gaf het maar aan één:
 Droevig ging de teekenaar heen...
 Op de straat ontmoet hij Hendrik,
 En daar schiet hem in het hoofd:
 ‘Spreekt den zoon er ookmaals over,
 Als de vader 't niet belooft.’
 En hij opent hem zijn harte,
 Zegt hem ook wat jonkvrouw Meyer
 Blozend hem had toegefluisterd.
 Ziet, hoe Hendrik bloost en luistert!
 Hooft:
 Plots verspreekt hij hem zijn woord!
 Blijde ging de teekenaar voort.....

Mocht nu Hendrik door Elisa
 Stephens woord doen wederroepen?
 Of had Stephens, op haar smeeken,
 Beide teeknaars doen benoemen?
 Over veel beschikt de Staat:
 Wel hem die in aanzien staat!
 Rosa's meester kreeg het leerambt
 Dat zijn hoogst verlangen was,
 En de jonkvrouw kleurde en trilde
 Als zij 't las.

Mchtig, ja, was staatsman Stephens;
 Dat getuigden al zijn vrinden;
 Meyer zelf zou 't ondervinden.....

Eene stoomvaartmaatschappij
 Tusschen Antwerp en het Oosten
 Kon hier schatten aan doen stroomen;

Ook zoo vurig lag haar stichting
 In de wenschen der regeering
 Als in die der burgerij.
 Meyer met een aantal vrienden,
 Oude reeders, grijze koopliê,
 Bracht die maatschappij tot stand.
 In 't vertrouwen dat de staatskas,
 Voor den proeftijd toch ten minste,
 Open staan zou voor die stoomvaart
 Naar het rijke Morgenland.
 Drie der stichters gingen plechtig
 Tot heer Stephens, tot den staatsman
 Die hen krachtig voor kon staan.
 Hem gekozen hadden *zij* niet,
 Maar voor 't algemeene welzijn
 Moest het hem onmooglijk wezen
 Wat zij vroegen af te slaan.

Meyer zweeg en liet ze gaan.

Maar reeds hadden andre reeders,
 Andre koopliê, Stephens vrienden,
 Ook een maatschappij gesticht;
 En de drie die tot hem kwamen,
 Keerden gram en toornig weder:
 De andren zou de schatkist helpen;
 Daags nadien verkondde 't Staatsblad
 Hunne namen, hunne lofspraak, -
 En te niet moest weêr 't genootschap
 Door heer Meyer opgericht.

VI

Zoo was die gekrenkte vriendschap
Reeds tot vijandschap geklommen,
Toen, den avond vóór Drie Koningen,
 De oude heer van Daal,
Als heer Stephens juist in Brussel
En heer Meyer verre op reis was,
Weêr een feest, een lustig feest, gaf
 In zijn ouderwetsche zaal.
Weinig vaders, vele moeders,
Ongehuwde zoons en dochters
 Zaten ditmaal blijgeschaard
Om den disch, waarop in 't midden,
Voor het laatste der gerechten,
Naar oudvaderlijke wijze,
Weêr de taart stond met de boon in,
 Thans eene echte monstertaart.
Trotsch is onze dikke huisheer
Op de taart die ieder toelacht;
 Maar zijn oog blinkt eens zoo klaar
Als men wil rond heel de tafel
Dat ze niemand stuk zal snijden,
Dan hij zelf, hij die 't zoo wèl deed,
 Eerlijk-wèl, verleden jaar.

Hij staat op, het mes in de hand,
 En men jubelt t' allen kant.
 Alsof stond zij op een spil,
 Doet hij eerst de taarte draaien;
 Aller oogen volgen 't zwaaien,
 En het pronkstuk valt weër stil.
 Lustig zet hij 't mes er in;
 Op een oogwenk ligt ze in stukken;
 Doch wie zal het eerste krijgen?
 'Weër gedraaid!' zoo roept hij vroolijk,
 Legt het mes er op tot wijzer,
 En het mes, naar ieders zin,
 Wil dat men met hem beginn'.
 En hij neemt het eerste taartstuk,
 Gaat dan rond gelijk de zon loopt;
 Ieder proeft wat hij hun aanbiedt,
 Zoekt gelei door en beschuit;
 'Niet in 't mijne.....' hoort men momplen;
 'Hier de boon!' roept Hendrik uit.

Blijde heft hij ze in de hoogte;
 Blijder juicht het gansch gezelschap;
 'Leve Hendrik, onze koning!
 Hij regeere naar zijn lust!'

En van Daal laat eensklaps volgen:
 'Kiest nu koningin en hofnar,
 En de koningin gekust!'

Plots houdt ieder op te juichen;
 Aller oogen zien naar Hendrik,
 In wiens hoofd dat juichen gonst,
 En wiens hart geweldig bonst.

Schoon, o schoon is thans de jongling,
 En in aller maagden boezems

Klopt het hart met zooveel kracht
 Dat zij blozen, dat zij neêrzien,
 Dat niet één meer spreekt of lacht.
 Rosa! Rosa!

Doch daar roept weér
 Heer van Daal: 'Uw zot zal *ik* zijn;
 Kiest nu slechts uw koningin.'
 En, als brak de leeuw zijn kluisters,
 Hendrik springt naar blonde Rosa,
 Kust haar op het gloeiend voorhoofd,
 En daar dondert een gejuich los,
 Als viel de oude feestzaal in.

Nu doorklonk de zaal een danstoon;
 Spelers roerden weder snaren,
 Aller harte medevoerend
 Op den stroom der harmonij,
 En met Rosa aan de zij,
 Trotsche kracht met trotsche schoonheid,
 Stapte Hendrik naar het dansperk,
 Opgevolgd door heel 't gezelschap,
 Hij, de koning, fier en blij.

Daar ontstaat een dansgewemel
 Dat het aanziende oog doet schemelen
 En het luistrend hoofd doet duizelen;
 Toch hoort Rosa onder 't walsen
 Zijne stem zoo vurig suizelen.
 Ook mag Hendrik van haar lippen
 Zoeten dank verstaan,
 Om wat hij zoo edelmoedig
 Voor den teeknaar heeft gedaan.
 Hunne moeders! hunne moeders!
 O! men las het in hunne oogen,

En men zag het in hun houding, -
 Hunne wandling door de zaal
 Was een echte zegepraal.
 Ook kwam menig heer tot Emma,
 Ook ging menig tot Elisa,
 Zeggend met den gulsten heilwensch:
 ‘t Is om trotsch te zijn, voorwaar!’
 En zij hoorden om zich fluistren:
 ‘Wat een uitgelezen paar!’

Weg zonk uit hun hart het bittre
 Dat er lag sinds zooveel jaar;
 Weêr ontgloeit hen de oude vriendschap,
 En op eenmaal, aan een omkeer,
 Stappen beide tot elkaar.
 En nu zijn met tranende oogen
 Ze om elkander hals gevlogen;
 Maar de hofnar, die het aanziet,
 Trekt door luide gekkenstreken
 Aller aandacht plots van daar.

Beide moeders wandlen verder,
 En wanneer het feest ten eind loopt,
 Zitten beide, zijde aan zijde,
 Afgezonderd op een sofa,
 En nog is, hoe laat het word',
 Hun gemoed niet uitgestort.
 Hunne kindren samen trouwen,
 't Eene bloed aan 't andre mengen,
 Is een droom, een droom van engelen,
 Want zij weten dat nooit Meyer,
 Dat nooit Stephens toe zal stemmen;
 En zoo wordt door de eene moeder

Stil aan de andere beloofd:
 ‘Zetten wij die eerste liefde
 Uit hun hart en uit hun hoofd.’
 Doch zij voelen diep en innig
 Dat zij daartoe niet bestand zijn,
 Dat een beul nog zijnen kindren
 Hunne liefde niet ontroofd.
 Zwijgend staren zij ten gronde,
 Zien weêr op elkaar.
 Wisslen dan een snellen handdruk,
 En hun beider lippen murmelen:
 ‘Ik dwing hem niet..... - Ik niet haar.....’

En ook Rosa zeide aan Hendrik
 Wat zij vreesde van hunne ouders;
 Maar het bloed steeg naar zijn hersens
 Bij het denken in haar bijzijn
 Dat zijn harte niet zou vrij zijn.
 ‘Rosa,’ bromde hij met klem,
 ‘Nietdeug Hendrik, mint gij hem?’
 Nu geleek hij eenen wilde:
 Wat een haarbos en wat oogen!
 ‘t Meisje trilde.
 En hij zei weer: ‘De aarde is groot.....
 Zelfs de slaven hebben brood.....
 Niets en scheidt ons dan de dood!’
 Maar heur hand sloot hem den mond toe:
 ‘Hendrik! Hendrik!’ sprak zij krachtig,
 ‘Zoo een wil ons tegenstaat,
 Liefde is sterker nog dan haat!’
 En hij zag in haar blauwe oogen,
 Plots in vuur en vlam gevlogen,
 Dat heur lippen niet en logen.

VII

‘Heil John Summers! heil John Summers!’
 Jubelt Hendrik luid,
 Waar hij zit,
 Op den driemast *Anna Smith*,
 In des kapiteins kajuit.
‘Heil John Summers, heil den vriend,
Die geen slaaf heeft willen wezen,
En zoo vrij is als de wind!’
Hoog heft Hendrik zijnen beker,
En niet één der makkers klinkt,
Of hij roept met vuur in de oogen:
‘Leve Summers!’ eer hij drinkt.
‘Vrienden, ja,’ sprak Summers plechtig,
 ‘Ik was Konski eens, de Pool,
 En mijn leven is een school.
 Lief had ik mijn vaderland
Als de kleinzoon van den vrijboer
 Die het eerst met eigen hand
‘t Oproervaandel tegen Rusland
 Op zijn hoeve had geplant.
 Maar gelijk een hagelstorm
Dien de wintervorst vooruitzweept,

Valt het Russisch heer op Polen,
 Trappend onder ijzren zolen
 Elken duimbreed van den grond
 Waar een vrijheidsvaandel stond.
 De oude vrijboer werd doorschoten.
 Later, later werd mijn vader
 Van zijn vrouw en kroost gescheurd
 En, met schuim en bloed besmeurd,
 Naar Siberië gesleurd.
 Later nog, alweêr ten strijde,
 Viel mijn broeder aan mijn zijde.
 't Menschdom liet den Rus begaan;
 't Zeî: "Met Polen is 't gedaan....."
 Bem, de visscher, voer mij meê
 Tot ik vrij was op de zee.
 Vrij zijn, vrij zijn, dat is mensch zijn!
 'k Had van in mijn kinderjaren,
 'k Had in jammer en gevaren
 Frankrijk in mijn geest aanschouwd
 Als de boden waar de Vrijheid,
 Sinds de groote staatsomwentling,
 Haren troon had opgebouwd.
 'k Vloog er heen als tot een bruid
 Die heure armen opensluit.
 Ach, 't was slechts een woord, een woord,
 Dat mijn ziele had gehoord.
 'k Vond er op den troon een vorst:
 'k Zag miljoenen onderdanen,
 Maar geen volk met mannenvastheid
 In de borst,
 Geen dat wil had in zijn handlen,
 Denken kon en spreken dorst.
 Konski, schier ontzield en naakt,
 Werd gevreesd en werd bewaakt.

Met het hart vol wee
 Toog hij weder naar de zee.
 Voor het brood in zijnen mond
 Voer hij half de weereld rond,
 Zoekend naar het land der Vrijheid,
 Tot hij 't vond.
 Dank en heil, Amerika!
 Dank en heil voor immer, ja!
 Daar geen vorst die 't oog laat weien
 Op het volk als op lakeien;
 Daar geen hofstoet om te vleien;
 Daar geen adel om te kuipen,
 Lage zielen om te kruipen;
 Daar geen staatsknecht die gebiedt,
 Geen verklikker die bespiedt,
 Daar is ieder man een man
 Waar iets groots uit groeien kan.
 Hoofd en hart en handen vrij,
 Staart de Yankee over de aarde,
 En roept uit: "Zij hoort ook mij!"
 Als een reizer stof en zand,
 Schudde Konski alles, alles,
 Zelfs zijn naam af op dat strand.
 Hij, voorheen zoo arm en klein,
 Kruiste dra op al de zeeën
 Als een trotsche kapitein.
 Vrienden! toen onlangs twee keizers
 Legers zonden tot verplettring
 Van 't Hongaarsch Gemeenebest,
 Lag ik met mijn schip ten anker
 Vóór Triëst.
 Een der hoofden die het langst
 Weêrstand bood aan beide legers,
 Werd verslagen, vluchtte, - vluchtte

Aan mijn boord in zijnen angst.
Zij ontsnapte hun, de vangst!
Summers heesch de vlag in top,
't Sterrenvaandel dat hun toeriep:
“Zet den voet toch hier niet op!”
En de macht van Rus- en Duitschland
Bleef op d' oever uit ontzag: -
'k Voelde mij zoo groot, ja, grooter
Dan die keizers op dien dag!’

Elke jongling, op die woorden,
Gloeit van geestdrift in het harte,
En met wijn die bruist en peerelt,
Klinken
Zij en drinken:
‘Nogmaals op den vriend,
Op het volk der Nieuwe-Weereld,
Dat zoo vrij is als de wind!’

VIII

Dan, de strijd der staatspartijen
Had, als in de heif een brand,
Zich verspreid door gansch het land.
't Parlement werd dus ontbonden,
't Volk ter kiezing opgeroepen,
En alom, als nooit voorheen,
Stonden nu de staatspartijen
Als twee legers overeen.

Hevig ging 't in al de steden,
Hevigst in de Scheldestad,
Waar heer Meyer met vier vrienden,
Tegen Stephens en de zijnen,
Optrad voor de schaar der kiezers,
Die zijn woord betooverd had.

En gekozen wordt nu Meyer,
En zóó laag is Stephens val
Dat de machtige van gistren
Bij de hooge staatsregeering
Morgen niets meer wezen zal.
Want aan andere ministers

Zal men 't staatsschip toevertrouwen,
 En heer Meyer zal vermogen
 Wat heer Stephens jaren lang
 Hoog deed staan in macht en rang.
 Arme Rosa!

Tracht wat zoet was te vergeten:
 Wat de vaders thans vaneen scheidt,
 Wordt, gij voelt het, haat geheeten....

En des morgens na zijn neêrslag
 Riep heer Stephens zijnen Hendrik,
 In de kamer waar hij neêrzat
 Met zijn oogen op het Staatsblad,
 En daar sprak hij tot zijn zoon
 Op een bitter-kalmen toon:
 'De uitslag is in vele steden
 Mijnen vrienden ook ongunstig.....
 't Is voor lang met ons gedaan.
 Meyer mag zich vrij verheugen:
 Hij 's thans wetheer, hij 's thans machtig,
 Maar toch eenmaal zal er wroeging
 In zijn steenen hart ontstaan.
 Nooit heb ik.....

Doch 't was niet daarom,
 Zoon, dat ik u komen liet:
 Staatkunde is uw roeping niet.
 't Hadde ook nimmer, 'k zeg met spijt het,
 Mijne zending moeten worden.
 Mijn bezit is niet geklommen.
 'k Hadde moeder, u en Anna
 Moeten heffen tot dien trap
 Van fortuin en overvloed
 Die bevrijdt van tegenspoed, -
 En dat kon..... door koopmanschap.

Meyer deed het; driemaal zooveel
 Als ik u en uwe zuster,
 Kan hij nu reeds overlaten
 Aan zijn dochter en zijn zoon;
 En wie weet vervolgt u deze
 Eenmaal niet met spot en hoon?
 Zóó de vader, zóó de kindren.....
 Luistert, Hendrik: handelsconsul
 Kunt gij worden waar 't u lust;
 Schittrend wont gij uw diploma;
 Wordt nu ook in 't leven praktisch;
 Aan 't bewind zijn nog mijn vrienden;
 Morgen kunt gij reeds benoemd zijn,
 En dan is mijn hart gerust.
 Overweegt het: twee kantoren,
 't Mijne hier, het uwe ginder,
 En zoo zal er rijkdom stroomen
 Tusschen deze en gene kust.'

Hendrik had met waarde kalmte
 Zijnen vader aangehoord.
 Hij vroeg eenen dag bedenkens.
 Stephens reikte hem de hand toe:
 'Gij zijt man geworden, sprak hij;
 Morgen vroeg dus vast uw woord.'

Hendrik ging. Met Rosa spreken
 Was nu brandend zijn verlangen,
 En de maagd ook wenschte vurig
 Hem te spreken, hem te zien,
 Wat er ook mocht om geschiên.
 Want den avond na de kiezing
 Had zij vrienden van haar vader,

Die te huis geluk hem wenschten,
 Hooren zeggen, gram en grimmig,
 Dat men niet genoeg gedaan,
 Dat men Stephens te vervolgen
 En hem zóó had neêr te slaan,
 Dat zijn handelshuis te niet ging,
 En hij nooit meer op zou staan.
 Wel had Meyer niet geantwoord;
 Maar de dochter, wie het wondde,
 Was de zaal plots uitgegaan.
 Emma was haar nagetreden,
 En had bleek en ongerust
 In den trapgang haar gekust.

Als zij, na dien nacht vol zorgen,
 Met haar moeder, in den morgen,
 Naar de kerk ging, hield de maagd
 Op den boezem iets verborgen,
 En heur hart was zoo gejaagd.
 Maar, waarheen zij ook mocht staren,
 Hendrik was, als alle dagen,
 Op haar weg nu niet te ontwaren.
 Doch wat heil, wanneer hij 's avonds
 In de kerk trad aan haar zijde,
 En zij, in 't portaal,
 't Briefje van haar boezem nemend,
 Het hem heimlijk in de hand gaf,
 Trillend bij zijn vingerdrukken
 En bij 't fluisteren zijner taal!
 'Ik word consul,' kon zij hooren;
 'Ik ga henen, verre henen,
 Tot gij willet door een brief
 Dat ik keere, Rosa lief!'

En de moeder vatte mede
Hendriks hand:
‘Moed! zoo fluisterde zij innig;
Wat er kome, zoon, houdt stand!’

Met het woordje *zoon* in de ooren,
Stapte Hendrik weêr 't gedrang uit,
Deed het briefje haastig open,
En zijn vonklende oogen lazen:
‘Ik zal wachten en zal hopen.....’
Blijk van liefde, trouw en echt,
Door het hart haar voorgezegd!

Thuis gekomen, sprak hij: ‘Vader,
Handelsconsul wil ik worden.....’
Stephens vroeg hem in wat land,
En het antwoord luidde bondig:
‘Op 't Amerikaansche strand.’

En na vier-en-twintig uren
Kwam een koninklijk besluit:
Hendrik was te New-York consul,
En het oude ministerie
Blies daarmee den adem uit.

IX

De *Anna Smith*, de trotsche driemast,
Lag voor anker in de Schelde.

Avond was 't, en met den dag
Zoude Hendrik henenzeilen,
Hoog in top de sterrenvlag.
Avond was 't; op zijne kamer
Ging de jongling heen en weder;
Gloeierend was zijn aangezicht;
De aders zwollen op zijn voorhoofd,
Als bekampte hij een daemon
Die hem in de hersens woelde,
En zijn oog was vaak door 't venster
In het donker ruim gericht.
Hij bedaarde allengs en rustte,
n toen schreef hij deze reeglen
Bij een somber licht:

'Vader drukte mij de handen;
Moeder prangde me in heure armen;
Mijne zuster hing mij snikkend
Aan den hals; - ik kon niet meer.....

Hier kon ik nog eenmaal slapen,
 Eenmaal onder 'tzelfde dak nog,
 Op het rustbed mijner jonkheid,
 En ik strekte mij niet neêr.....

Waarom klopt gij zoo, mijn harte?
 Beeft gij voor het wilde zeeruum?
 Schrikt gij voor de Nieuwe-Weereld?
 Of is 't vreeze bovenal
 Dat Ze u ontrouw worden zal?

Rosa! Rosa! 't is de schrik niet
 Voor het stormgeweld der golven,
 Voor het volk der Nieuwe-Weereld,
 En uw hart, o mijn geliefde!
 Dat geschenk der goedheid Gods,
 Zal zoo vast staan in beproeving
 Als de rots in 't zeegeklots.

Doch ik zal niet daar zijn, lieve,
 Ik niet, als men om u henen
 Fluistren zal nog zoeter woorden
 Dan die Eva eens bekoorden;
 Als men mij wellicht zal lastren;
 Als gij strijden
 Zult en lijden;
 Als uw hart zal troost behoeven,
 En mijn arm dien treffen moest
 Die uw zielerust verwoest!

Moed, o moed!

Ik ga zoo verre:
 Zij voor mij de zeemansterre.

Blijve ook ik voor u het licht
Waartoe gij uwe oogen richt.
Tusschen ons ligt de Oceaan,
Stort daarom geen enkele traan.
Spreek me in brieven over zee
Van uw vreugde en van uw wee.
Lang kan 't nacht zijn om ons henen;
Doch gedenk, geliefde Rosa,
Hoe de aloude wijsheid spreekt:
Eens zoo helder straalt de zonne
Die door zwarte wolken breekt!'

Zóó, zóó stortte hij zijn hart uit;
En des morgens, toen het dag werd.
Las de schoone maged alles,
Bij haar bloemen, aan het raam.
Tranen vloeiden langs heur wangen;
't Briefje bracht zij aan haar lippen,
En zij kuste zijnen naam.

Op de Werf nam Hendrik afscheid,
Manlijk afscheid als een zeeman,
Van zijne ouders, van zijn zuster,
Van zijn vrienden, van zijn land;
Sprong de boot in die hem wachtte,
Klom aan boord, bleef op het dek staan,
Zag aan wal met doeken wuiven,
En terwijl de driemast heenvloog,
Wierp hij allen zijn vaarwel toe,
Door een groeten met de hand.

In zijn rijtuig steeg heer Stephens.
Hendriks moeder, Hendriks zuster

Bogen 't hoofd en stortten tranen.
 Stephens treurde, sprak geen woord,
 En het rijtuig rolde voort.

Wind en stroom, 't werkte alles meê:
 De *Anna Smith* was dra in zee.

Op het dek zat Hendrik denkend.
 Als geen land meer in het zicht was,
 Hoorde hij van visschersloepen
 Goede reis hem tegenroepen.
 Huiswaarts keerden de arme visschers,
 Juichend dat zij na tien dagen
 Dierbren gingen wederzien; -
 En de jongling die het aanhoort,
 Zeilt voor jaren weg misschien.....

's Andrendaags, na 't morgenkrieken,
 Zag hij grootsch, op breede wieken,
 Over 't schip een arend vliegen
 Van het wilde Schotsche strand
 Naar de kust van Nederland.
 Licht op Antwerps toren, dacht hij,
 Zou 't hem lusten
 Uit te rusten.....
 O! sloeg Rosa de oogen op,
 En kon hij haar tijding geven
 Van den hoogen torentop!

Zoo vond Hendrik vele dagen,
 Hij zoo zielsterk en zoo moedvol,
 In droef droomen zijn behagen.
 't Veld der stormen dat men zee noemt,
 Stemde hem nog meer tot mijmren;

Soms toch hield hij op het scheepsvolk
Uren lang het oog geslagen,
 En zoo werd hij Hans de Swart
 Toegedaan uit gansch zijn hart.
Daarom vroeg hij zeekren morgen
Om bij hem, mits rijk beloonen,
In een prachtig huis te wonen.
‘Neen!’ was 't antwoord vast en bondig,
 ‘Neen, in geen paleis;
Want mijn meisje wacht me in Antwerp,
 Waar ik trouw na deze reis!’

X

Waarom toch zoo verre als consul?
Hendrik was de denker, vrienden,
Die naar schijn noch leugen vroeg,
Maar de weereld kennen wilde
En er diep den blik in sloeg.
Alle Europa's staatspartijen
Had die nietdeug in hun strijen,
In hun streven nagegaan
Met het driftig hart des vrijen,
Met het heete hoofd des dweepers,
En zoo was deze overtuiging
Ruw in hem ontstaan:
'Voert Europa nog gebied,
Menschdom, rot is de oude weereld;
Zoek dus hier de toekomst niet!'

Met zijne adelaarsgedachten,
Had hij om 't heelal gevlogen,
En, de bittere ziel ten troost,
Had zijn geest met blijden hoogmoed
Op Amerika verpoosd, -

Bij 't natuurvolk dat nog onlangs
Wild liep in zijn donkre bosschen,
Op zijn hemelhooge bergen,
 In zijn vlakten zonder grens,
En dat vaarde in holle boomen
Op onmeetbaar breede stroomen,
Schoon die rotsen medevoerden
En met donderstemme riepen:
 'Daal van de oevers niet, o mensch!'

Volk, dat in de jeugd der grijsaards
Tweemaal vier miljoen man sterk was,
 En waar thans die grijzen tien-,
 Tienmaal vier miljoen er zien.

Waar een zwerver zich een hut bouwt,
Aan een vloed die bruist in 't wilde,
Rondom welke op minder jaren
 't Oog een stad aanschouwt
Trotscher dan in 't arme Europa
Ooit er eene op zoovele eeuwen
Door monarken werd gebouwd.

Volk dat niet is vastgebonden
Aan 't verleden, als aan kluisters,
 Trotsch van ziele, trotsch van aard,
Vrij ter zee en vrij ten lande,
Vrij zelfs in tyrannenstaten,
Hunne Republiek ter hulde,
 Haren eedlen stichter waard, -
Waard van Washington den Groote
Die de ploeg met ossen richtte
 Door den vruchtbren schoot der aard.

Zonder vorsten die gebieden;
 Zonder legerschaar die dwingt;
 Zonder Paus die, Caesars kronend,
 Huichlend zijn Te Deum zingt.

.....

Hendrik blikte door den sluier
 Die gespreid hangt vóór de toekomst:
 Wat al krijgstuig om te moorden
 Bouwt men in Europa's oorden,
 Overweldigers ten dienste!
 Hier verroest elk oud kanon
 In den regen en de zon
 Komt nochtans hierheen, tyrannen,
 Met uw vloten, met uw mannen,
 Komt, - dees volk zal krijgstuig vinden,
 Om uw legers te verslinden,
 En hoe machtig ook, hoe groot,
 Zinken zal uw laatste vloot
 In der Oceanen schoot!

Daarom had de geest des jonglings,
 Zijne bittere ziel ten troost,
 Lang, met mannelijken hoogmoed,
 Op Amerika verpoosd.
 Ja, zijn hart was nu gebroken,
 Want, rechtzinnig in 't gemoed,
 Had hij Rosa lief met de aandrift
 Die als vuur wekt in het bloed.
 Maar bij 't naadren tot die weereld,
 Wees hem kapitein John Summers,
 Zag hij met den verrekijker,
 Immer meer en meer in tal,
 Schepen die er rijkdom haalden,

Schepen die er rijkdom brachten,
 Rijkdom van vernuft en bodem,
 Uit alle oorden van 't heelal: -
 Zeilers met onmeetbre vleugels,
 Die als blanke monstervooglen
 Nestelden op zulk een strand;
 Stoomers die een spoor van schuim
 In den grooten waterspiegel
 En een rookwolk in het ruim
 Slingerden als reuzenvlaggen
 Tot hun groet aan zulk een land!

En hoe meer zij voorwaarts vlogen,
 Hoe meer schepen vóór hunne oogen.

Waar hij op het dek nu stapte,
 Starend over 't zeevlak,
 Gingen in zijn hart gevoelens,
 In zijn hoofd gedachten om,
 Die zijn mond niet uit kon spreken,
 Van te diepe ontroering stom.
 Tegen d' eersten mast gerugsteund,
 Was 't of hij twee palmen grooter
 Was geworden op dien stond,
 En het hart hem uit de borst vloog
 Naar d' Amerikaanschen grond.
 Ja, schoon 't volk verbaasd hem aanziet,
 Schoon het schimp en spot verwekt,
 Als een kind tot zijne moeder
 Houdt hij de armen uitgestrekt!

XI

Rosa....

Ach! de hand der Smarte
 Drukte loodzwaar op heur harte:
 Hendrik zwalpte verre op zee.....
 Hare moeder, ter verstrooiing,
 Nam ze met een paar vriendinnen
 Naar een eenzaam lusthof meê.
 En de drie jonkvrouwen stoeiden
 Onder 't frische boomgebladert,
 Op het groene mostapijt,
 Liepen 't veld in bij de boeren,
 Gaven geld aan arme vrouwen,
 Streelden, zoenden bolle kindren,
 Maar het beeld van haren Hendrik
 Volgde haar altijd.
 ‘Hendrik! Hendrik!’ zeî heur harte,
 En de maagd vergat dan alles,
 Bleef in 't loopen droomend stil staan,
 Treurig starend in de verte.

Dikwijls zat zij stom en roerloos
 Op een bankjen in den tuin,
 Alsof haar geluk verwoest lag,
 En zij lam zat op het puin.

Soms ook blaakt haar in den boezem,
 En doortintelt haar de zinnen
 't Heilig vuur van 't kuisch beminnen,
 En zij voelt haar wangen blozen
 Met de warme kleur der rozen.

O! zoo zelden half den nacht
 Slaapt verliefde Rosa zacht.
 Dikwijls met den dageraad
 Stapt zij stil van hare sponde,
 Opent zwijgend haar balkonraam,
 Waar zij dan te droomen staat.

Eenmaal was 't de zoelste morgen
 Dien de lente schenken kon:
 Ieder blad der hooge boomen
 Wiegde een dauwdrop als een peerel
 In den schijn der zon;
 En door gansch de hemelruimte,
 En langsheen het frissche grasplein,
 Tusschen 't loover der prieëlen,
 Gleed op elken straal der zonne
 Als een adem, als een zucht,
 Liefdezwanger door de lucht.
 't Was als hoorde zij met tranen
 Minneklagen door de zwanen.
 Op een staldak zaten duiven
 Rekkebekkend als een bruidspaar,
 En een breedgespoorde haan,
 Op de baan,
 Stapte in 't midden zijner hennen
 Trotscher dan de Sultans gaan.
 Vóór het venster stond een linde
 Rijk van kruin, vol bloementrossen.

Snel, gelijk een hemelbode,
Kwam een vogel aangevlogen,
Draaide driemaal rond den top,
Zette zich er zingend op,
En op 't hooren zijner stem
Wipte een wijffjen uit de boomkruin,
En vloog kwettrend op tot hem.
Rosa klauterde op 't balkon,
Rekte zich tot een der takken,
Glurend met begeerige oogen
Of zij 't nestje vinden kon.
En bij 't opendoen der blaren
Bleef de maagd al bevend staren:
't Was dat zij het nestje zag,
Waar een ei, de vrucht der liefde,
Waar een zegen Gods in lag.....

Vraagt, o vraagt mij verder niet!
Wat het schoone kind gevoelde,
Wat het maagdenhart doorwoelde,
Weet alleen het Oog dat ziet
Wat er achter alle plooiën
En in elk gemoed geschiedt.

Toen dien morgen hare moeder,
Om het drietal op te wekken,
Zachtjes in de kamer trad,
Zag zij Rosa, die aan 't venster,
Met het voorhoofd in den handpalm,
Half ineen te mijmren zat.
Als het goede kind haar hoorde,
Sprong zij op om haar te omhelzen.

Tranen borsten uit hare oogen;
 't Innig zoenen duurde lang,
 Maar de moeder wischte ook heimlijk
 Zich een traan van elke wang.

Niet voor immer was de maged
 Zoo ontmoedigd neêrgeslagen:
 Eer de dauw van 't groene gras
 Hemelwaarts getogen was,
 Was alreeds een vast besluit
 Troostend in heur hart gezonken,
 En het straalde heure oogen uit,
 Die met nieuwe schittring blonken.
 Langer op het lusthof blijven
 Zou haar zielsmart niet verdrijven.
 Zij woû weder naar de stad
 Waar hij haar had lief gehad;
 Want nog daar
 Zag hij haar;
 Ja, zijn geest dwaalde om waar hij
 Had gewandeld aan heur zij.
 Daar had alles eene stem,
 Die haar heimlijk sprak van hem.
 Daar zou hij welhaast haar schrijven -
 Neen, o neen! zij zou niet blijven,
 Zij woû weder naar de stad,
 Waar hij haar had lief gehad!

En de zonne stond nog hoog
 Aan den hemel, als een tweespan
 Met de maagd en haar gezelschap
 Snel de stadspoort binnentoog.

XII

Hendrik huist in 't machtig New-York,
Gaat als koopman, gaat als consul
Daaglijks naar de handelsbeurze,
Gaat als burger ook naar meetings,
En weldra toont iedereen
Eer en achting om hem heen.

Een bankier, bij wien zijn vader
Eervol staat geboekt,
Gunt hem dubbel, gunt hem driemaal
Wat hij tot krediet verzoekt.
En van wege een ander bankhuis
Wordt hem onverwachts gemeld
Dat het gaarne zijne geldkas
Hem nog wijder openstelt.

Wie verschaft hem dees krediet?
Hoe men hem ook eert en huldigt,
Dat hem zeggen doet men niet,
Tot hem andren laten hooren
Dat bankier van Daal uit Antwerp,
Sedert meer dan twintig jaar,
Handelt met dat huis in New-York,
En met anders geen aldaar.

Zoo de Yankees van hem spraken,
Zou hij zijnen weg wel maken.

't Was ook zoo 'n uitstekend man,
Naar het hoofd en naar het harte,
Als het iemand, hoe begaafd ook,
In de jonkheid wezen kan.

Maar wat waar hij niet geweest,
Zoo zijn hart en zoo zijn geest
Niet de drie kwart zijner dagen,
En niet heel en al de nachten,
In Europa hadd' geleefd,
Niet rondom de lieve bloeme,
Rondom Rosa hadd' gezweefd!

Thans, wat zoet verkeer met brieven
Tusschen deze twee gelieven!

Vele schepen zeilden, stoomden
Heen en weêr van hier en ginder,
Maar genoeg niet naar de smart,
Minnesmart van beider hart.

Zond met elke stoompaketboot
Zij hem brieven over zee,
Hij gaf slechts aan welbekenden
Zijne brieven voor haar meê;
Want onzalig ware Rosa,
Viele er een in 't vaderland
Meyer zelve in de hand.
Daarom, als het schip ter zeil ging,
Trok hij, consul, naar de haven,
Sprak er zelfs den kapiteine
Innig over aan;

Want hij voelde zich gemarteld
 Eer hij brieven met zijn hart in
 Toevertrouwde op Gods genade
 Aan den wilden Oceaan.

Eens was zulk een schip gezonken, -
 De *Anna Smith*, - en welke smart,
 Welke foltring eer hij hoorde
 Dat de kapitein gered was,
 Reeds bij Rosa aangekomen,
 Met den brief nog op zijn hart!

Minnebrieven, minnebrieven,
 Wat een rijkdom voor gelieven!

Eens dat Hendrik, zeeuren avond,
 Voor de tiende maal misschien,
 Allen nogmaals zat te lezen,
 Allen nogmaals wilde zien;
 Toen hij vlotte als op de stroomen
 Van de zoetste tooverdroomen,
 Werd hem weêr een brief gebracht,
 Eerder dan hij 't had verwacht.
 Blijgemoed brak hij dien open,
 Doch hoe bleek werd niet zijn wezen,
 Als hij dit begon te lezen:
 'Hendrik, neen, o lieve Hendrik,
 Dien Emil bemin ik niet!
 Weest om hem niet ongelukkig:
 Wat mijn vader, wat heel Brussel,
 Heel de weereld zoude pogen, -
 Wat er ook met mij geschied',
 Hendrik! Hendrik! hebt mij lief toch,
 Dien Emil bemin ik niet!'

God, wat storm in zijn gemoed!
't Was alsof zijn hart ging barsten
Door den opdrang van het bloed.

Wat of hier dan toch geschied was?
Rosa was om hare schoonheid,
Bij de vrienden van haar vader,
Tot in Brussel toe beroemd;
En op 't feest bij een minister
Had Emiel, een hoog beambte,
Des ministers jonge gunstling,
Haar gezien, bemind en, dwazer,
Haar de zijne reeds genoemd.
Toen zij wederkwam in Antwerp,
Was het nieuws in veler mond.
Doch 't werd Rosa zelf niet eenmaal
Door vriendinnen aangekond;
Tot van Daal het ookmaals hoorde,
Die met hartzeer en gejaagd
Heenging tot de ontrouwe maagd.
Uit zijn mond vernam zij alles.
Daarop had, na d' eersten schok,
Zij papier en pen genomen
En den zielskreet aangeheven,
D' onbezonnen brief geschreven,
Die van Daal werd meêgegeven,
Wijl er daags nadien een stoomboot
Juist uit Rotterdam vertrok.

XIII

Neen, zij minde dien Emil niet,
En haar vader merkte 't spoedig.
Daarom deed hij zeekren dag,
Als zij uit was met haar moeder,
Haar juweelkistje openmaken,
Waarin 't pakje, 't heilig pakje
Van heur Hendriks brieven lag.
Bleek werd Meyer, bleek van woede,
En hij reed terstond naar Brussel.
Meer beambten waren onlangs
Uit partijgeest afgesteld;
Hendrik was de zoon van Stephens,
D' ouden vijand der ministers,
En den andren dag
Werd als consul zijn ontslag
In het Staatsblad ook vermeld.
Velen vroegen zich waarom,
Want het Staatsblad gaf geen reden;
Maar de meesten vonden 't wel toch;
O! de meesten zijn zoo dom!

En op de eerste stoompaketboot,
D' *Oceaan*,
Kwam alreeds zijn plaatsvervanger
Trotsch te New-York aan.

Niet als consul slechts te New-York,
 Zelfs te Washington werd Hendrik
 Om zijn burgerdeugd geacht;
 Hoog in voorspoed was zijn handel.
 O! hoe bitter was zijn grimlach
 Bij de tijding die men bracht,
 Dat hij van zijn ambt ontzet was,
 Daar hij als zijn vader dacht.....

Maar wat glom daarop zijn oog,
 En wat hief hij 't hoofd omhoog!
 Hoe hij zich verheven voelde
 Boven hen die hem vervolgden;
 Hoe hij zich, bij 't licht der zon,
 Wreken, - hen beschamen kon!
 Maar dan voelde hij ook weder
 Dat men niet zoo zeer den consul
 Als den minnaar treffen woû,
 En aan de arme Rosa denkend,
 Was zijn hart vol rouw.

Men bestelde hem twee brieven:
 De eene was van *haar* geschrift.
 Op een oogwenk was die open,
 Schoon hij beefde als een die trilde
 Van een maagdelijken drift.
 'Moed, o moed! - zoo mocht hij lezen -
 Hendrik, moed! al zijt gij verre,
 Gij zijt mij de zeemanssterre.
 Blijve ook ik voor u het licht
 Waartoe gij uwe oogen richt.
 Want mijn hart, o mijn geliefde!

'k Zeg het u bij 't aanzijn Gods,
Staat zoo vast in dees beproeving
Als de rots in 't zeegeklots!
De andre smeekte, ja, gebood hem,
In gespierde mannentaal,
Gauw naar Antwerp weêr te komen,
En de schrijver was van Daal.
De oude man, de goede grijsaard,
Wist wat zij nu lijden moesten,
En het ergste in hunne pijn
Was zoo ver vaneen te zijn.

Hendrik vroeg en kreeg terstond
't Burgerschap, dien trotschen adel,
Van d' Amerikaanschen Bond.

Een der hoofden van het bankhuis
Dat zooveel hem leenen wilde,
Kwam en bood hem aan,
Zijnen handel voort te zetten,
Ook als hij voor vele maanden
Naar Europa weêr zou gaan.
Hier herkende Hendrik nogmaals
Heer van Dales hand;
Hij en vroeg geen uur bedenkens,
Liet zijn handelshuis hem over,
En vertrok nog vóór den avond
Weêr naar zijn geboorteland.

XIV

Op een zondag zou het feest zijn,
Roei- en zeilfeest op de Schelde
Die aan Antwerps voeten stroomt,
En zulk feest is immer duurbaar
Aan de Rubensstad, die gaarne
Aan een Noordsch Venetie droomt.

Maar niet Rosa was er blij om,
Daar Emil was aangekomen,
Met de groetenis haars vaders,
Om den wedstrijd bij te wonen
Op den spiegelenden vloed.
't Zou met haar zijn, zoo hij hoopte;
Doch: 'dat nimmer! neen, dat nimmer!'
Zweert de maagd in haar gemoed.
En zij voegt hem toe: 'Dat feest
Waar mij, ja, een lust geweest;
Mij alleen niet, ook mijn moeder, -
Want geen stuurman als mijn broeder.
Maar, geen jonker met mij meê!
Dit mijn hart behoort een man
Die ontzien nog fleemen kan.
Vreest men hem tot over zee,
Hem dit hart in wel en wee!'

In de hoogmis echter zeide
 Haar van Daal, zij *moest* er henen,
 Want haar Hendrik zou er wezen, -
 En, o ja! zij zou er heengaan,
 Ook al waar
 Die Emil dan toch bij haar.

En zij woonde 't roeifeest bij
 Met haar moeder aan haar zij.
 Schittrend zat zij in de boot
 Met het aanzicht gloeiend rood.
 Frisscher tooisel droeg zij nimmer
 Dan het sneeuw wit gazen kleed
 Dat haar langs de leden gleed.
 Zoo dat eens voor u waar, jonker,
 Die vóór haar op 't bankje zit
 En met de oogen haar aanbidt?
 Maar 't ware eerder voor de roeiers
 En den stuurman die voor geld
 Haar doen vliegen over 't Scheld.
 Zoekend blikte zij 't allen kanten:
 Wat al riemen er ook plassen,
 Wat al tenten er ook flikkren,
 Niet één bootje mag zij zien,
 Of zij hangt er aan met de oogen: -
 Hendrik zit er in misschien!

Zeven bootjes, licht als schelpen,
 Lagen strijdklaar aan een touw,
 En de prijs zou zijn voor 't bootje
 Dat een boeiton in de verte
 Om zou roeien en het eerste
 Aan het touw weêr komen zou.

Rosa's broeder kampte mede.
't Was een losbol, die zijn vel
 Waagde op ieder waterspel.
 Op het schot van een kanon
 Vlogen al de bootjes voorwaarts,
 Als een stoet van ranke zwanen,
 Opgevolgd door twintig andren,
 Om te zien wie rond de ton
 Als een zwaan ook draaien kon.
 Sneller gleed die vloot van bootjes
 Dan de *Morningstar* uit London,
 Die met volle kracht van stoom
 Aankwam op den stroom.

Op het roepen van haar broeder,
 Volgde Rosa's bootje dicht,
 Om te zien met hare moeder
 Hoe die kunstgreep werd verricht.
 Slechts één bootje van de zeven
 Was hem aan de boeiton voren;
 Doch de waaghals zat aan 't roer,
 En 't was mogelijk, zoo hij meende,
 Dat een flinke zwaai in 't keeren
 Hem op eens de voorste voer.

Maar al wrong hij 't roer schier krom,
't Bootje kòn niet en - sloeg om.
 God! vijf man in 't water, vijf.
 O! wat siddding vaarde Rosa
 En de moeder door het lijf!

Maar, God dank, zijn hunne roeiers
 En hun stuurman goede zwemmers:
 Vier der jonkers redden zij.

Doch de vijfde is Rosa's broeder,
En al huilt hij naar om hulpe,
Uitgeput zijn hunne krachten:
Zoo zij 't nogmaals wagen dorsten,
 Bleven zij er bij.

Rosa schudde Emil met wanhoop,
 Roepend: 'Redt hem toch, Emil!'
Maar, ofschoon het de eerste maal was
Dat zij bij zijn naam hem noemde.
Bleek als een die ging bezwijmen,
 Zat de jonker en bleef stil.

Ach! de stoomboot die voorbij moest,
 Maalde 't water wild omhoog.
De eerste golfslag zou den drenkling
 Overstelpen vóór haar oog.
'Hendrik!' gilde zij nu forsig,
 Dat het heinde en verre klonk,
Stond met de armen opgeheven,
Als een blanke zeegodinne
Uit de golven opgerezzen,
Siddrend door geheel haar wezen,
Want heur moeder lag te kermen,
 En haar broeder zonk.

'Rosa!' klonk het als een donder,
En daar sprong, met 't hoofd naar onder,
Hendrik van de boot den stroom in,
 Als een reus met grammen moed
 Die den strijd waagt met den vloed.
Van den bodem kwam hij weder
 Met den drenkling, die halfdood,
Aangevat door vier paar handen,
 Neêrgestrekt werd in de boot.

Hendrik klauterde ook er in:
 En uit *hare* boot sprong Rosa,
 Trots gevaar en trots de stem
 Van die 't zagen, bij haar broeder,
 Bij haar broeder en..... bij *hem*.
 Op Adolf schier nederliggend,
 Riep zij zijnen naam,
 Voelde dra zijn vingerdrukken,
 En de broeder, de oogen oopnend,
 Loeg haar tegen met een glimlach,
 Nog tot spreken niet bekwaam.
 Heil, o heil! hij zou nog leven.
 Andren streken hem en wreven.
 Rosa zag naar Hendrik om,
 In wiens oog met mannetrotschheid
 Al het vuur der liefde glom.
 'Hendrik!' riep ze en sprong hem als
 Eene zeenimf aan den hals.

Zat Emil van schaamte stom,
 O! de moeder in haar bootje
 Trilde van genot.
 'Dank!' zoo lispelden haar lippen,
 'Dank!' zoo bad ze, 'goede God!'

En met dubbelsterke hand
 Roeide men gelijk naar 't strand.

XV

Op een snelbrief met den klapdraad
Kwam heer Meyer weêr uit Brussel.

 Zijn Adolf lag nog te bed.
Alles liet hij zich vertellen,
En hij wilde, o ja! hij wilde
Seffens heen met gade en dochter,
Om den man te gaan bedanken
 Die den drenkling had gered.
Maar wie was dan toch de redder?
Stephens zoon, dien hij zoo haatte
 En als consul nederstiet.....
Rood van toren hoorde 't Meyer,
Zette weder hoed en stok weg,
 En zei grommend: 'Wij gaan niet!'
Arme Rosa, slik den krop in
 Die u in de kele schiet.....

En ook Stephens zegde grimmig:
 'Zou die Meyer mijnen zoon,
 Op een huichelenden toon,
 Komen danken waar ik woon?'

Zwijgend hoorde Elisa 't aan,
 En hij hiet het dwaas en roekloos
 Wat hun Hendrik had gedaan.
 ‘Waar hij zelf eens omgekomen?’
 Voer hij bitter voort,
 En hij mengde allengs in 't spreken
 Een verwijtend woord.
 ‘Mannen! mannen!’ snikte ze eenklaps,
 ‘Moest dan Emma's zoon verdrinken?’
 Zult gij nooit zien dat uw kind
 Rosa tot ter dood bemint?’
 Wanklend ging zij uit de kamer,
 En hij hoorde nog den klank
 Harer snikken in den gang.
 Stephens stond verpletterd; alles
 Dwarrelde in zijn geest.
 Hoe was hij zoo blind geweest?
 Bevend en met bleeke lippen
 Zwoer hij dat nooit Meyers dochter
 Hendriks vrouw
 Wezen zou.

.....

Heil zij hun die zalven gaan
 Waar de boozen wonden slaan!

Heer van Daal, die wist dat Meyer
 Hendrik nog niet eens bedankt had,
 Kwam aan 't ziekbed des geredden
 Zich verheugen dat zijn leven
 Was bewaard gebleven.
 Meyer drukte hem de handen
 Met de hartelijkste warmte,

En van Daal zei plechtig: 'Vriend!
 'k Zal dien handdruk overbrengen
 Aan heer Hendrik, die te bed ligt; -
 Dát toch heeft hij wel verdiend.....'
 Meyer werd van schaamte rood
 En weêr wit van toren.
 'Laat mij nooit dien naam meer hooren,'
 Sprak hij, 'nooit meer, nooit!'
 En van Daal zag Rosa gaan
 Met hare oogen vol getraan,
 Om alleen op hare kamer
 Haar gemoedspijn door te staan.

Tot heer Stephens ging hij.
 'Nimmer!'
 Klonk uit dezes mond,
 En wie 't zeide, ging de zaal uit
 Op den zelfden stond.

Met het harte vol verdriet
 Kwam van Daal weêr thuis en zuchtte:
 'Wat al onheil in 't verschiet!'

.....

Daags nadien kwam in den morgen
 Hendrik hem de handen drukken;
 En de jongling zegde hem
 Met het vuur der ziel in de oogen
 En een schorre stem:
 'Dank voor wat gij deedt bij Meyer!
 Dank voor dat ook bij mijn vader!

'k Weet van moeder woord voor woord,
 En zoo even aan de kerkdeur
 Heb ik alles ook uit Rosa's
 En haar moeders mond gehoord.

't Zij dan zoo: - wij zullen vluchten.
 Schande valle hun op 't hoofd,
 Die van harte zijn beroofd!
 Vluchten zonder spijt noch zuchten.
 Gaat nog eens tot Meyer; zegt hem:
 Rosa wordt slechts *mijne* vrouw,
 Wat hij doen of pogen zou.
 'k Ben onwrikbaar, heer van Daal!
 Ik, ik ga mijn vader spreken,
 Wel als zoon, maar ook als vrijman:
 Anders past mij geene taal!
 En van Daal put uit den gloed
 Zijner oogen kracht en moed.
 Hij gaat heen, de goede grijsaard,
 En zijn wil staat pal:
 Laat zich Meyer niet verzetten,
 't Vluchten zal hij niet beletten,
 En het zal op de ouders wezen
 Dat de schande vallen zal.

.....

Nog vergeefs! - De haat, die dweeper,
 Had de vaders zóó verblind,
 Dat zij liever dan verzoening
 't Offer brachten van hun kind.
 Maar 't geweten riep tot Hendrik:
 God noch mensch die dat rechtveerdigt!

En zijn zielskracht wekte zielskracht
 In de maagd die hem beminde:
 ‘k Volge u! 'k volge u!’ riep zij uit,
 ‘Toch voor God ben ik uw bruid!’
 En zij schreef een snel:
 ‘Vaart, vaart eeuwig wel!’
 Aan hare ouders, aan haar broeder
 O! zoo innig aan haar moeder,
 Leï heur hand in Hendriks hand,
 Leï heur hoofd aan zijnen boezem,
 En voer meê naar Engeland
 Om uit Liverpool weldra
 Scheep te gaan naar 't land der Vrijheid,
 't Hem zoo lief Amerika.

Nauwlijks aangeland in Londen,
 Worden ze in den echt verbonden,
 En de Amerikaansche consul
 Zendt aan de ouders hier 't bericht
 Dat het echtpaar zich beraden
 Naar de Nieuwe-Weereld richt.

Dan, - eerst dan viel beiden vaadren
 Plots de blinddoek van 't gezicht.....

XVI

Waarom zeggen, lieve vrienden,
Daar gij 't wel voorziet,
Wat er verders is geschied?
Liefde moet toch vroeg of laat
Zegepralen over haat?

Kort nadien, dank heer van Daal,
Waren Meyer, gade en kindren,
Waren Stephens en de zijnen
Allen saam in eene zaal,
En mocht Hendrik, mocht de nietdeug
Rosa van geluk zien weenen,
Waar zij innig aan zijn hart hing,
Zonder adem, zonder taal.

O! berouwvol had heer Meyer
Hemel en aarde aangeropen,
Om toch Hendrik te overhalen
Dat hij consul weêr zou worden,
Of wel koopman in de stad
Waar hij 't leven had ontvangen
En zoovele vrienden had.

Doch vergeefs, want, steeds oprecht,
Had de schoonzoon kort en bondig:
‘t Een noch 't ander!’ hem gezegd.
Noch heer Meyer, noch heer Stephens
Konden vatten wat een man
In den vreemde toe mag lachen
Dat zijn land niet geven kan.

‘t Een noch 't ander!’ drukte Hendrik
Nogmaals er op na;
‘Rosa's liefde en nu met Rosa
Burger van Amerika!’

Doch van Daal met beide moeders
Kwam nu hartlijk vóór hem staan,
Vragend of hij zoo ondankbaar
Van de moeders weg kon gaan?
Zuchtend wendden deze 't hoofd om;
Maar met haar betraanden glimlach
Zag hem Rosa smeekend aan,
En hij drukte beide moeders,
Sloot van Daal ook aan zijn harte,
Fluistrend dat hij blijven zouden: -
Niets toch hadden *zij* misdaan!

En hij bleef nog jaren, jaren,
Tot de moeders henen waren,
Door Gods englen meêgeleid
Naar 't verblijf der eeuwigheid.

Gansch verzoend tot echte vrienden
Werden beide vaders nimmer:
In hun harte bleven beiden
Door partijschap ver gescheiden.

Met zijn Rosa en haar peter
 Stak dan Hendrik over zee.
 Summers vlagde als voor geen koning; -
 't Was als nam hij half Europa
 Naar de Nieuwe-Weereld meê.....

* * *

Driemaal sinds werd Rosa moeder,
 Washington, zoo heet haar oudste;
 De andren Jefferson en Franklin;
 En, wordt zij nog eens gezegend,
 Welk een naam ook grooter schijn,
 Lincoln zal haar vierde zijn.
 Hendrik heeft op zee tien schepen;
 Handelsschepen zijn het allen;
 Maar wierde ooit door de Oude-Weereld
 Zijn Amerika beoorloogd,
 Manlijkvast nam hij 't besluit:
 Alle tien op eigen kosten
 Reedde hij ten oorlog uit.
 Meer dan immer zegt die denker:
 'Vrijheid, Godes liefste dochter,
 Waar gij zetelt met de kroon op
 En den schepter in de hand,
 Daar veredelt gij de harten,
 Daar hebt ge allen tot beschermers,
 Zelfs de minsten maakt gij burgers,
 Burgers in wier ziel geprent staat:
 Goed en bloed voor zulk een land!'

EINDE

Cantaten

**Antwerpens academiefeest
(Cantate)
Getoonzet door Frans Schermers**

1864

Kermisfeesten van Antwerpen. - 200^e Verjaring van de stichting der
Academie van Schilderkunst.

I

Hoezee voor 't Vlaamsche volk, hoezee!
Het plukke palmen en laurieren,
Niet om een koningshoofd te sieren:
Zijn eigen grootheid mag het vieren.
Hoezee voor 't Vlaamsche volk, hoezee!

II

Hoe menig Vorst riep uit, ten hoogen troon gezeten:
'Mijn leger dwingt elk volk tot hulde jegens mij!
Het rukke d' aarde rond bij 't rammlen eener keten.....
Wie ooit werd groot genoemd, ik wil de grootste heeten;
Wat volk ooit was beroemd, dat zulks het mijne zij!'

Maar God zag op hen neer, en sprak van uit den hoogen:
 ‘Er is een kleine stam dien 'k liefheb bovenal.
 Diens glorie zal ik uit doen schitteren voor elks oogen,
 Dat zelfs uw eigen volk, bewondrend opgetogen,
 Eerbiedig als voor mij, het hoofd ontblooten zal!’

III

En in het vrije Nederland
 Rees Antwerp op, aan 't Scheldestrand,
 Als Romen aan de Tiberboorden.
 Itaalje hield zijn kunstenkroon,
 Doch even heerlijk, even schoon,
 Blonk hier de kunstkroon in het Noorden!

En Antwerps naam, van mond tot mond,
 Werd hoog geroemd, toog d' aarde rond,
 Als door de winden omgedragen.
 Wat vreemde scharen kwamen aan,
 Trots berggevaart' en oceaen,
 En knielden neer vóór wat zij zagen!

IV

Voor het Schoone knielden allen,
 Als vóór God de Seraf knielt,
 En zoo spraken duizendtallen,
 Zelf door 't heilig vuur beziel:

A

‘Over stroomen, bergen, dalen,
 Spreidt de zon haar stralenglans...

B

‘Rubens roofde glans en stralen
 Aan den rijken hemeltrans!

A

‘Hoevele andren roofden mede!
Wat tafreelen hier alom!

B

‘Volkren, bouwt hun t' elker stede
Een paleis tot heiligdom!’

V

Hoezee, ook voor Teniers hoezee!
Men plukke palmen en laurieren,
Om zijn roemwaerdig hoofd te sieren;
Ja, hem zij dank in 'tgeen wij vieren:
Hoezee, ook voor Teniers hoezee!

VI

Heer! die elken nacht de sterren
Rangschikt aan den hemelboog,
Die niet ééne laat te niet gaan
Onze bede rijst omhoog.

Antwerp is Europa's noordster,
Stralend met den krans der eer.
Weert de rampen die 't bedreigen,
Laat het nooit verdelgen, Heer!

Eeuwen, eeuwen zouden Wijzen,
Zoet van blik en grijs van kruin,
Uit elk oord, als droeve pelgrims,
Komen zuchten op zijn puin!

VII

O! vreest de toekomst niet, en rust op uw verleden,
 Als een bedreigde vrouw die op haar zonen leunt!
 D' aloude Vlaamsche deugd is uwe deugd nog heden:
 Ten onder kàn geen volk dat op zijn glorie steunt!

Triomf! o Scheldestad, zoo lang gij kunt ontroeren,
 Zoolang gij trotscher zijt, gij eerbiedwaarde vrouw,
 Op zonen die't penseel met roem en hoogmoed voeren,
 Dan op geheel een kroost dat schepters voeren zou!

VII

Hoezee voor 't Vlaamsche volk, hoezee!
 Het plukke palmen en laurieren,
 Niet om een koningshoofd te sieren:
 Zijn eigen grootheid mag het vieren.
 Hoezee voor 't Vlaamsche volk, hoezee!

1864

**Vlaanderens kunstroem
(Rubens-cantate)
Getoonzet door Peter Benoit**

**I
Zustersteden uit België en Holland.**

Liefste der zustren, die troont aan de Schelde,
Kunstkoninginne, wij allen zijn hier.
Neem onzen kus, onze kronen en palmen;
Laat onze hulde de waereld doorgalmen;
Moeder van Rubens, op u zijn wij fier!
Zeg ons, o Zuster, die blikk uit den hoogen,
Ver in het ruim, over landen en zee,
Kwamen ook vreemden ter Schelde getogen,
Brachten ook vreemden u lauweren mee?

Antwerpen.

Ik zag er komen
Uit ieder land,
Zag zeilen, stoomen
Van ieder strand.....

Geen volk ter waereld
 Dat weder thans
 Mijn kroon niet paerelt
 Met roem en glans.....
 Weest welkom allen!
 Hebt allen dank!
 En dreunt, mijn wallen,
 Bij klank en zang!

(Fanfaren.)

Europa.

Waar Tiber, Seine, Donau vloeien,
 Citroenen geuren, druiven gloeien;
 Waar Albion den staf van Zeebeheerscher zwaait;
 Waar 't Noorden slaapt, en stormen spreken;
 Waar door de sneeuw slechts pijnen breken,
 Alom, uit volle hand, hebt gij geluk gezaaid!

Azia.

Waar d' eerste mensch is opgetreden,
 Een andre God wordt aangebeden.....

Africa.

Waar in mijn zandwoestijn geen oog rust op een bloem.....

Australia.

Waar slechts verloren schepelingen
 Uit dorst en honger binnendringen.....

Azia, Africa, Australia.

Weldadig drong ook daar uw kunst door met uw roem!

America.

Voor 't jongste volk heeft kunst geen waarde;
 't Wil goud en macht, zoo denkt heel d' aarde:
 En wat het waagt, verstomt de waereld, die 't aanschouwt;
 Het jongste volk heeft ijzeren zielen.....
 Toch, Vlaandren, toch ziet gij het knielen,
 En smeeken om uw kunst in ruiling voor zijn goud!

Antwerpen en Zustersteden.

(Op uitdrukkelijk verlangen van den dichter is ook dit gedeelte opgenomen, hoewel het niet gezongen wordt.)

*Jonge volkeren zijn wij allen.....
 Buigen wij voor d' Ouden neer:
 Laat onzen lofzang hun ter eer,
 Laat hem voor grootheid en glorie schallen!*

Allen.

Laat hem voor grootheid en glorie schallen!

Lofzang aan d' oudheid.

*Klein, ja, zijn we - Pygmeën gelijk - hij de reuzen der Oudheid.
 Grieken vooral, u staren wij aan met bewondrenden eerbied.
 Wel viel staatsmacht; legers en tronen verzwonden als stofzand;
 Indië draget een dwangjuk, Rome veroverd geen volk meer;
 Maar uit het puin hunner grootheid delven wij juichend hun geestwerk.
 Prijken niet onze paleizen met hunne gewrochten, verminkt, ach?
 Rein als de zon die uit zee stijgt, rein of ze nooit nog geglansd had,
 Schittert, de woerelden over, Apelles' en Phidias' kunstroem.
 Waar, Alexanders! is 't groote dat gij hier te stichten gewaand hebt?
 Vrij werden dra uw verdrukten, en thans nog vervloekt hun geslacht u.
 Blijven de Vedas Azies volk niet ten hemelschen manna?
 Job zit hoog op een troon, en een God is nog immer Homeros.
 Ja, als de zon die uit zee stijgt, rein of ze nooit nog geglanst had,
 Schittert, de woerelden over, o Ouden! uw eeuwige kunstroem.*

II**Zustersteden en Antwerpen.**

Welk een lange, sombre nacht
 Daalde neer op al die pracht!
 Gansch het menschdom, diep gezonken,
 Lag in boeien vastgeklonken.....
 Eeuwen, eeuwen scheen de lucht
 Als bezwangerd met gezucht.....

Lofzang aan vlaanderen.**Europa.**

Waar blonk
 Het eerste licht der blijheid?

Al de Waerelddeelen.

In Vlaanderen!

America.

Waar klonk
 Het eerste lied der Vrijheid?

Al de Waerelddeelen.

In Vlaanderen!

Al de Waerelddeelen.

De Kaerlen
 Streden met lans en dolk,
 En paerlen
 Strooiden de dichters in 't volk.

Ja, door d' eeuwen heen, die donkeren,
 Zag men hier het eerst iets flonkeren,
 Nu en dan gelijk een sterre,
 Klein en verre,
 Ver en klein:
 't Geflonker was immer een kunstenaarsbrein!

America.

Gemeente! Vlaamsche Gemeente!
 Trille van vreugd uwer helden gebeente!
 De kroon waar de Vrijheid der waereld mee pronkt,
 Schonkt
 Gij eens het edelst gesteente!

Al de Waerelddeelen.

En toen gij u zelf had verlost uit den dwang;
 't Gezucht had verkeerd in gejuich en gezang;
 Als, tronend in ambacht en naering en gilde,
 Gij wildet wat recht was, en wont wat gij wilde⁽¹⁾;
 Als rijkdom hier vloed' als een zilveren stroom,
 En 't menschmod het aanzag als was het een droom;
 Toen klonk hier de stem van begeesterde zonen:
 'O! laat onze Vrijheid paleizen bewonen!'
 En stadhuizen, belforten, tempelen Gods,
 Zij rezen den grond uit met machtigen trots.
 Wat ooit werd getooverd met kleur en penseelen,
 Het glanste daarbinnen op duizend paneelen;
 De toonkunst bezielde d' onmeetlijkste zaal,
 En standbeelden leefden in nis en portaal.

(1) Ledeganck.

Geen koninklijk hof dat uw zonen niet troonde;
 Maar groot was 't getal dat de Vrijheid bekroonde:
 Het land waar één ster had gegloord in den nacht,
 Was thans als de hemel in flonkrende pracht!

Dan mocht de beiaard spelen
 Van al uw torentansen;
 Dan mocht de grijsheid kweelen,
 Dan mocht de jonkheid dansen.

Dan schiept gij opgetogen
 Tot Prinsen, Vlaamsche steden,
 Wie onder zegebogen
 Op zegewagens reden.

Dan liet gij uw rondeelen
 En kanten gevels glansen;
 Dan hieldt gij landjuweelen;
 Dan vlocht gij lauwerkransen.

Dan spreiddet gij voor d' oogen
 Uw Vrijheid, Kunst en Zeden.....
 Op allen mocht gij bogen;
 Om allen werdt g' aanbeden!

III **Afgunst.**

Dan mocht gij..... snoeven! - maar hoe lang?
 Hoe dra werd weer uw vrijheid dwang!
 Hoe snel is u de kunst ontvlogen!
 Hoe werd uw geest gedooft!
 Och! hangt een sluier voor uw oogen,
 En buigt het hoofd.

Antwerpen en Zustersteden.

Mededoogen! Mededoogen!
 't Vaderland, na zulk een lot,
 Werd vertrappeld en bespot!

Afgunst.

Hangt een sluier vóór uw oogen.....

Europa.

Hangt een sluier òns vóór d' oogen,
 Vlaanderen werd, na zulk een lot,
 Ach! door òns, vertrappeld en bespot.

Antwerpen.

Mededoogen! Mededoogen!

Zustersteden.

Vlaanderens Vrijheid was gestorven.
 Vlaanderens harte was verdorven.....
 D' eedle Kunst ontvlood den lande,
 Of zij vluchtte voor de schande,
 Weeklagend: 'Ach!
 Wat nog Vlaanderen redden mag?.....'

Antwerpen.

Wat nog Vlaandren redden mag?.....

Al de Waerelddeelen

(met kracht).

't Is herrezen uit zijn roem,
 Als de plant weer uit de bloem!

Antwerpen en Zustersteden.

Herrezen uit zijn roem,
Gelijk de plant weer uit de bloem!

Al de Waerelddeelen.

o Dwingelanden!
Als van de waereldkaart met uw bebloede handen
Gij Vlaanderen af dorst vagen, waart g' ontzind:
Dan straald' u van de wanden,
Dan straald' u van gewelven,
In uw paleizen zelven,
Nog Vlaandrens glorie blind!

Als gij hier zegepralend om kwaamt rijden,
Maar vóór paleizen heen uit 's lands gemeentetijden,
- Paleizen, die gij uit deedt rooven,
Maar zelf niet mee kost voeren, u ten hoven, -
Dan wenddet gij u bleek en klappertandend om,
Alsof gij reuzenschimmen
Er fronsend uit zaagt klimmen,
Alsof het Oog dat richt, er vlamvend boven klom!

Daarom rees Vlaanderen weder uit zijn roem,
Gelijk de plant weer uit de bloem!

Antwerpen en Zustersteden.

Herrezen uit zijn roem,
Gelijk de plant weer uit de bloem!

Al de Waerelddeelen.

Behoudt het dubbel schild, dat allen u benijden:
Uw Vrijheid en uw Kunst.
O mochten in dezelfde gunst
Wij ons verblijden!

Komt, Volkeren, saamgestroomd in dit gelukkig land,
 Waar reine geesten zweven,
 Waar edele zonen leven,
 Komt, hand in hand,
 Den zang der toekomst aangeheven,
 Die harten trillen doet aan 't verste waereldstrand!

Allen.

Den zang der toekomst aangeheven,
 Die harten trillen doet aan 't verste waereldstrand!

Koorzang der volkeren.

Vorsten, geen zwaerd aan de zij meer gegord!
 Volken, geen volk meer in rampen gestort!
 Wilden, geen bloed meer uit schedels gedronken!
 Allen zij plaats in het zonlicht geschonken!
 Vrij zij de mensch, waar hij zweeft, waar hij huist,
 Vrij, als waar de Schelde bruist!

Groot blijve niet wie verdrukt en vernielt!
 Groot zij alleen wie verrukt en bezielt!
 Groot, wie den nacht voor de klaarheid doet zwichten,
 't Rijk van de liefd' en de waarheid helpt stichten!
 Groot, wie meer wijsheid en welvaren droomt,
 Groot, als waar de Schelde stroomt!

Vrijheid en Kennis, de Kunst is uw kroon!
 Kunst in de kluizen en Kunst om den troon!
 Licht in de hoofden en lucht aan de harten!
 Zoetere vreugden en zachtere smarten!
 Kunst vol natuurkracht, die schept en ontgloeit!
 Kunst, als waar de Schelde vloeit!

Afgunst.

En dan?

Allen.

Dan zal de beiaard spelen
 Van alle torentransen,
 Dan zal de grijsheid kweelen,
 Dan zal de jonkheid dansen;

Dan spreidt elk land voor de oogen
 Zijn Vrijheid, Kunst en Zeden;
 Daar zal elk volk op bogen;
 Daar wordt het om aanbeden!⁽¹⁾

1877

- (1) Op het gedrukt exemplaar dat wij in de nalatenschap van den dichter vonden, luiden de twee laatste verzen van de eerste strofe van deze finale aldus:

‘Alom de grijsheid kweelen,
 Alom de jonkheid dansen,’

waarop dan volgde ‘Enz.’ Dit laatste woord op die plaats gaf geen zin. Wij wendden ons tot den heer Jan Blockx met de vraag hoe de finale van de Cantate gezongen wordt. Hij deelde ons den tekst mede van de twee laatste strofen, zooals wij die hier drukken. (*Nota van den Uitgever.*)

Reislied voor scholieren

Getoonzet door Peter Benoit

Opgedragen, na de uitvoering der RUBENS-CANTATE, aan de zingende leerlingen der Antwerpsche Gemeentescholen.

Wij reizen om te leeren
 Door heel het land,
 En hebben als wij keeren
 Ook meer verstand.

I

Naar 't Oosten en 't Zuiden, op weg naar de Walen!
 Och, jongens! wat zien wij daar bergen en dalen!
 Wat mijnen van kolen, arduin en metaal.....
 Dat geeft ook de zielen wat ijzer en staal!

Wij reizen om te leeren - enz.

II

Komt West, naar de zee, door de Vlaamsche landouwen!
 Komt Noord, naar de Schelde, om er schepen te aanschouwen
 Die stoomen en zeilen, omsprenkeld van schuim,
 Met vlaggen in 't want en met schatten in 't ruim!

Wij reizen om te leeren - enz.

III

Hoe weeft men het kleergoed waarmede wij pronken?
Fabrieken, wat kracht doet uw wielen zoo ronken?
Hoe schept men het gazlicht, hoe giet men het brons?
Geen werkhuis in 't land, of 't gaat open voor ons!

Wij reizen om te leeren - enz.

IV

Maakt reizen verstandig, ook vrij maakt het reizen!
In Brussel heeft 't volk als de koning paleizen
In Gent Artevelde, den vader des lands;
In Antwerpen Rubens, zijn roem en zijn glans!

Wij reizen om te leeren
Door heel het land,
En hebben als wij keeren
Ook meer verstand.

1877

Joncfrou Kateline
(Weduwe van Jacob van Artevelde)
Getoonzet door Peter Benoit

Opgedragen aan Mevrouw VALENTINE DE GIVE-LE DELIER
 Voor het eerst uitgevoerd te Brussel, in het *Théâtre de l'Alhambra*, op 4
 Mei 1879, door Mevrouw VALENTINE DE GIVE-LE DELIER, op een
 Nationaal Concert.

Nog bloedt de wonde, die zij sloegen in mijn hart;
 Nog daaglijks bidt mijn kroost voor 't eeuwig heil zijns vaders;
 Nog draagt het rouwkleedij, en ziet het bleek van smart;
 En mij wordt hulp gevraagd, - mij hulp door zijn verraders!

O Jacob, Jacob, mijn gemaal,

Nog zie ik u in deze zaal

Neerstorten onder 't moordend staal;

U, Ruwaart, aan een koord nog door de straten sleuren,

Door 't grauw, door tijgers, u verscheuren;

En zij, zij vragen hulp - aan mij, o mijn gemaal!

.....

God, die mij weg ziet treuren,

Zijt Gij dan van gerechtigheid beroofd,

Dat Gij uw bliksemvuur niet slingert op hun hoofd?

.....

Arme, arme Katelijne!
 Uw jeugd was als de Mei vol zangen en gebloemt;
 'De Schoone' werdt g' in 't land genoemd;
 En hij, de Vroede Man, de waereld door beroemd,
 Hij kwam tot mij, hij werd de mijne.....
 Wat was hij koen, wat was hij schoon!
 Een koninginne heeft een troon,
 Maar om den hals geen arm beschermend als de zijne.

.....
 Zijt Gij dan van gerechtigheid beroofd,
 Dat Gij uw bliksemvuur niet slingert op hun hoofd?

.....
 Maar.....
 o mijn hart, gij moogt niet breken.
 'k Hoor Roeland, Roeland spreken.....
 Het is voor Vlaandren dat zij smeeken.....
 Het is om Gent te wreken!
 De vijand rukt weer aan, o Jacob! naar uw land.
 Ik voel uw schimme mij omzweven:
 'k Zal alles, alles geven!
 Hier! hier! juweelenschat, geschonken door zijn hand:
 Ons Vlaanderen in geen slavenband!

Mijn zoon, gij doopkind van een koning,
 Draag vóór mij uit het zwaerd van 's lands gerecht,
 Door hem geheiligd in 't gevecht.
 Mijn dochtren, komt: uit Arteveldes woning,
 Als uit de kleinste stulp,
 Naar 't Raadhuis heen met hulp!
 Ik zie uw vader wenken.....
 Komt mede hulpe schenken.
 Vergeet zijn moordenaars: hoort, hoort het torenbrons;
 Komt mede, ook tot hèn: - zijn schimme leidt er ons!

1879

De genius des vaderlands
(later door Benoit *Triomfmarsch* betiteld.)
Getoonzet door Peter Benoit

DE GENIUS

Mijne Dochtren, mijn Zoons! in wat juublende scharen
Komt gij allen tot mij, tot uw Vader, gevaren?
Van de boorden der zee, uit de tuinen van 't Waas,
Uit de gouwen van Schelde, van Samber en Maas.....

DORPSMEISJES

Wij hebben u lief, en wij brengen u bloemen,
De schoonste waarop zich het land mag beroemen.....

LANDBOUWERS

Wij, vruchten gerijpt op der vaderen grond,
Met arbeid gewonnen, van harte gejongd.....

VETWEIDERS

Wij kozen u het malschte vee
Dat huppelde in de wei of op de bergen klom.....

VISSCHERS

En uit de zee, de wilde zee,
Brenge elk van ons u 't beste mee
Dat in de diepte zwom.....

MATROZEN

En wij, wij hebben de orkanen bespot;
Wij landden op iedere kust;
En wat men er vindt, van den mensch of van God,
Kies uit naar lust!

MIJNWERKERS

Wat de schoot der aarde
Eeuwenlang bewaarde,
Rukten wij er uit.....

BOUWMEESTERS

Ons die rijke buit!
Ons de arduinen blokken:
En 't paleis voltrokken,
U door elk geslacht,
Vader, toegedacht!

BEELDHOEWERS

Wij deden
Die beelden voor u uit granietrotsen treden.....

SCHILDERS

Wij brengen tafreelen
Die roeren en streelen.....
Zoo worde uw paleis aan de Kunsten gewijd!

ANDERE KUNSTMEESTERS

Tapijten als waar zich geen Sultan op vlijt.....
Een huisraad als honing noch keizer kan toonen.....
Wij brengen u zangen, wij brengen u kronen.....
Wij brengen u liefde van wijd en van zijd!⁽¹⁾

- (1) In het gedrukt exemplaar, dat wij in 's dichters nalatenschap vonden, lag een blad papier waarop geschreven stond:

TUSSCHEN SCHILDERS EN MOEDERS

(dus in de plaats van ANDERE KUNSTMEESTERS)

DICHTERS

Wij brengen u zangen die zielen doen gloeien.....

COMPONISTEN

Wij, klanken die zoeter dan hemeltoon vloeien.....

ANDERE KUNSTMEESTERS

Tapijten als waar zich geen Sultan op vlijt.....
Een huisraad zoo schoon dat een Vorst u benijdt.....

INGENIEURS

Wij, krachten waartegen geen machten vermogen.....

GELEERDEN

Wij, licht uit het donker; wij, waarheid voor logen.....
De geest duldt geheimen in ruimte noch tijd!

MOEDERS

De toekomst - de kinderen - brengen wij mede.....

PRIESTERS

En w i j brengen zegen en eendracht en vrede.....

DE GENIUS

Maar, hoe toch, niet één met een ledige hand?

Alle oogen en harten vol blijheid?

ALLEN

Omdat gij de geest zijt die zweeft over 't Land;

Omdat gij de geest zijt der Vrijheid!

1880

Reist de wereld rond⁽¹⁾ Getoonzet door Peter Benoit

MANNEN

Reist de wereld rond; reizet, hoort en ziet:
Leeft er grooter volk, vrijer is het niet.
Dit danken wij der vaadren moed.....
Voor Vrijheid ook ons laatste goed en bloed!

VROUWEN

Vrij zijn eert den man: hèm beminnen wij
Uit wiens oogen spreekt: ‘Ook de zonen vrij!’
Trekt hij het zwaard in nood of rouw,
Met hart en ziel zijn wij den held getrouw!

- (1) De strofen *Reist de Wereld rond* behoorden oorspronkelijk tot de Cantate: *De Genius des Vaderlands*. Deze Cantate werd voor de eerste maal te Brussel uitgevoerd den 16ⁿ Juni 1880, bij de opening der Nationale Tentoonstelling. Zij diende ook als Openingscantate voor de tweede Wederlandsche Tentoonstelling van Antwerpen (Mei 1894). Peter Benoit plaatste hetzelfde *Reist de Wereld rond* aan het slot van zijn zanggedicht *De Muze der Geschiedenis*, voor het eerst uitgevoerd op de Groenplaats, te Antwerpen, den 21ⁿ Augustus 1880. Peter Benoit zegde aan den heer Joris De Bom: ‘De Genius en De Muze zijn twee verschillende gebouwen boven welke ik één en denzelfden koepel getrokken heb’. Ook voegde later Benoit den zang *Reist de Wereld rond* bij zijn strijdkreet: *Hoera! wij wonnen wat was recht!* getoonzet ter gelegenheid der betooging voor de Gelijkheidswet.

MANNEN

Laat zoete vrouwenmonden
Nu mannenlof verkonden.....
o Schoone, schoone stonden!
Wat van haar lippen vloeit,
Hoe houdt het ons geboeid!
't Is land- en vrijheidsliefde
Die in haar boezems gloeit!

ALLEN

Vrede, vrede hier! - En uit hoofd en hand
Eer en heil gestrooid over 't Vaderland!
O Vaderland! O Vaderland!
Hoe ieders hart voor U van liefde brandt!

1880

**De muze der geschiedenis
(Oratorio)
Getoonzet door Peter Benoit**

DE MUZE DER GESCHIEDENIS

Eeuwen, eeuwen, eeuwen,
Werd dit land,
Werd zijn vrijheid aangerand;
Doch zijn zonen waren leeuwen.....

Rolt de gloriedaden bloot,
Die mijn veder
Telkens neder
Heeft geschreven in den nood;
Rolt ze glansend bloot.....

HET KOOR DER OVERWELDIGERS DE ZANGERS DER XIXe EEUW

‘Vloek over 't land tusschen Noordzee en Rhijn!’
Zoo klonk het uit Romen, en Vorsten hernamen:
‘Vloek over ketters en muiters te zamen!
Ridders! rukt op, en schept om in woestijn
't Land dat zich uitstrekt van Noordzee tot Rhijn!’

En legerdrommen op legerdrommen,
 Ridderscharen op ridderscharen
 Kwamen dreigend aangeklommen,
 Woedend aangevaren,
 Als de baren
 Van een zwarten oceaan
 In 't orkaan.

Onze vaderen
 Zagen 't naderen
 Aan den horizont.....
 Wee! de bodem dreunde;
 't Scheen hun dat hij kreunde,
 Hun geliefde grond.....

Op hunkrende hengsten zaten
 In 't purper gedoste prelaten;
 Op hunkrende hengsten hoog,
 Met straffen des hemels in 't oog.
 Als vlammen
 Zwaaiden zij de oriflammen:

‘Vloek over 't land tusschen Noordzee en Rhijn!’
 En laten als ridderen, allen hernemen:
 ‘Vloek over ketters en muiters te zamen!
 Braven! rukt voort, en schept om in woestijn
 't Land dat zich uitstrekt van Noordzee tot Rhijn!’

DE MUZE DER GESCHIEDENIS

Rolt de gloriedaden bloot,
 Die mijn veder
 Telkens neder
 Heeft geschreven in den nood;
 Rolt ze glansend bloot.....

HET SLAVENKOOR**DE ZANGERS DER XIXe EEUW**

De omringende volkeren sloegen aan 't kermen:

‘Erbarmen! Erbarmen!’

Met opgeheven armen.....

VROUWEN EN KINDEREN

Wat zou er van ons geworden, Heer!

Bestonden zij niet meer?

Erbarmen! Erbarmen!

MANNEN

Zij

Braken het juk der slavernij

En slaven, slaven nog zijn wij.....

LANDLIEDEN

Uit golven en plassen,

Uit klei en moerassen,

Uit bosschen en zand,

Schiepen ze een weelderig, weelderig land.....

AMBACHTSLIEDEN

Wat dammen en dijken opgeworpen

Van Duinkerck tot den Elbemond!

Wat bloeiende velden, wat lachende dorpen!

Hoe rijzen de velden er grootsch uit den grond!

Hun hallen, hun torens, ze staren in 't rond

Alsof 't Paradijs aan hun voeten ontstond.....

VISSCHERS

Zij varen naar Oostland; zij zeilen en wiegen

Zooverre als de winden en de arenden vliegen.....

VROUWEN

Wat goed is en schoon,
 Spreidt in hun steden zijn rijkdom ten toon.....

MANNEN

Geen glans in de waereld
 Waar daar niet de man zijne vrouw mee bepaerelt.....

KINDEREN EN VROUWEN

Hij zwoegt
 Vergenoegd:
 Zijn gezin is zijn vreugd;
 En wij beweenen jeugd en deugd.....

MANNEN

Hun vesten,
 Die bieënnesten,
 Vol arbeid, vol leerzucht, vol lustig gegons,
 Zijn vrijdom voor slaven, zijn redding voor ons!

VROUWEN EN KINDEREN

Onze oogen en harten en handen,
 Wij strekken ze er heen, zoo innig temoe.....

MANNEN

O! Waren wij los van uw boeien en banden,
 Dwingelanden! Dwingelanden!
 Wij vlogen als broeders hun toe!

VROUWEN

Wij vlogen hun toe, miljoenen, miljoenen,
 Met zoenen en bloemen, met bloemen en zoenen!

MANNEN

Met ijzeren borsten zouden wij staan,
 Waar gij, tyrannen, niet door zoudt slaan!

ALLEN

 Erbarmen! Erbarmen!
 Wat zou er van o n s geworden, Heer!
 Bestonden z i j niet meer?

DE MUZE DER GESCHIEDENIS

 Ach! uw vaderen
 Zagen 't naderen;
 Maar geen stemme klonk;
 Maar geen dagge blonk:
 't Was of hun de moed ontzonk.....

Als de voorhang eens tempels die krijschend vaneenscheurt,
 Zoo schenen de graven, zoo scheen ook de lucht thans

 Te splijten,
 Te krijten.....

't Waren de schimmen der dooden, die plots,
 Voordrongen vol toorn en trots.
 Boven het land dat hun bloed had gedronken,
 Beefde de ruimte van 't vleugelenronken;
 En elke vezel beefde mee,
 Van schaamt' en wee,
 In 't hart des volks van Rhijn tot zee.

DE SCHIMMENSTOET DE ZANGERS DER XIXe EEUW

Daar zijn ze, daar zijn ze, de heilige scharen!
 Wat komen ze fronsend en somber gevaren.....

Gegroet, gegroet,
 Schimmenstoet!

Vooruit, o Artevelden,
 Zweeft gij aan 't hoofd der helden
 Die nooit den vijand telden.....
 Met dolk en knods, met lans en boog,
 Met rossen baard en gloeiend oog.....
 Heil: Kaerels, Klauwaarts, Geuzen!
 En heil ook u, Franchimonteesche reuzen!

.....

Al meer en meer gezwerf en gerucht,
 Al meer en meer gekerm en gezucht;
 Ho! duizenden, duizenden in de lucht!.....

.....

Gegroet, die de zee hebt ingedamd!
 Gegroet die stadhuizen en hallen deedt rijzen!
 Gij Dichters, gij Schilders, gij Zangers, gij Wijzen,
 Die 't Schoone gewrocht hebt, de zielen ontvlamd:
 Van Maerlant, Erixen, Hucbalds, Metsijzen,
 Gegroet, gegroet,
 Gelauwerde burgeren, kunstenaarsstoet!

Daar drijven, ruischen, glansen,
 Hun werken aan de hemeltransen.....
 Wat kleurenpracht, wat steenen kant!
 o Kunst, o roem van 't land!

.....

Daar zijn ook de Vrouwen.... - Gezegend, o Vrouwen!
 Die torens beklomt met uw kroost, met uw bloed,
 Om lang de geliefden t' aanschouwen,
 De helden die togen vol moed en vertrouwen
 Den vijand, den Gal, te ontmoet.
 Gegroet, gegroet!

Maar ach! ge zijt bleek en gesluierd in 't zwart....
 Uw hoofd hangt gebogen, als brak u het hart
 Van smart,
 o Vrouwen.....

.....

De gansche stoet
 Is als verwoed:
 Wat wilt gij dan, Schimmen, zoo somber en gram?
 Wat brengt gij uwen stam?

DE MUZE DER GESCHIEDENIS

Rolt de gloriëden bloot.....

HET SCHIMMENKOOR

't Is gedaan, 't is gedaan!
 Men rukt met slavenketens aan....
 Wat Vrijheid, wat Grootheid, wat Roem deed ontstaan,
 Het moet vergaan!
 Breek af, verdelg, verwoest, verniel:
 Reeds morgen kruipen, kruipen hier slaven zonder ziel!

.....

‘Wat Keuren, Kunsten, Schatten
 De steden ook bevatten,
 Men stapele alles op
 Om Antwerps torentop:
 Sla de donder
 Er onder,
 En golve omhoog d' ontzaggelijke vlam,
 Ter uitvaart, - ter uitvaart aan onzen stam!

‘De wind der woestijn over elke gemeente!
 Strooit in dien wind onze asch en ons gebeente:
 Wij hebben nooit bestaan.....
 't Is gedaan, 't is gedaan.....
 Laat den geest der Vernieling door 't Vaderland gaan!’

DE MUZE DER GESCHIEDENIS

Rolt ze glanzend bloot.....

DE VELDTOCHT

Maar geen grijsaard, geen man,
 In een dorp, in een stad,
 Of zijn hand heeft een knods,
 Heeft een wapen gevat.
 En zij stroomden bijeen,
 En zij rukten weer aan;
 En de schimmenstoet vloog
 Vóór hen uit op de baan.
 En dan knielden zij neer,
 En zij kusten den grond;
 En zij kusten hem weer,
 Met een trillenden mond.

En geen leeuw op zijn prooi
 Springt zoo wild van een rots,
 Als op 't vijandlijk heir
 Zij met degen en knods.

.....

o! Wat bloed de bodem dronk!

Maar eer dien dag de zonne zonk,
 Was 't zegezang die boven 't slagveld klonk:

‘Heil over 't land tusschen Noordzee en Rhijn!’
 Zoo zongen de helden en schimmen te zamen.
 ‘t Graf vonden zij die met ketenen kwamen!
 Nooit zijn wij slaven, en nooit een woestijn
 't Land dat zich uitstrekt van Noordzee tot Rhijn!’

1880

**1880 of de negen provinciën
(Cantate)
Getoonzet door Peter Benoit**

DE ANTWERPSCHE STEDEMAAGD

Hoog is mijn toren,
Ruim mijn gebied.....

DE ZANGERS

Maget, laat hooren
Wat gij al ziet!

DE STEDEMAAGD

Bedekt zijn de banen
Met juichende scharen en wapprende vanen.....

DE ZANGERS

Broederen, Broederen komen tot ons.....
De bruggen der wallen,
Laat ze allen
Nu vallen;
Zet open de poorten; laat spreken het brons:
Broederen, Broederen komen tot ons!

(Intocht der Broederen. - Zegemarsch.)

DIE VAN GENT

Uit de stad van Artevelde
 Brengen wij den trotschen geest;
 Uit het dal van Lei en Schelde,
 Vreugdezangen op dit feest!

DIE VAN BRUGGE

Wij hebben de zee op de kust hooren klateren:
 De stemme der Kerelen steeg uit de wateren;
 Zij rolde en zij dreunde langs Vlaanderens ree.....
 Broederen, Broederen, ja, de zee
 Zingt het lied der vrijheid mee!

DE LUXEMBURGERS

Boven de stemmen van evers en wolven,
 Klonk in ons bergen die stemme der golven.
 De echos der dalen
 Herhalen
 Er trotsch:
 Staat voor de Vrijheid en 't Land als een rots!

DE HENEGOUWERS

De schoot der aarde rilde.....
 De lucht der mijnen trilde.....
 Wij stegen uit den donkren grond
 Met 'Vrij-zijn! Vrij-zijn!' in den mond.
 En nu,
 In 't reine zonlicht, door het frissche veld,
 Tot u, tot u,
 Als broedren komen we aangesneld!

DIE VAN NAMEN

Is er schooner land op aarde, dan waar Maas en Samber vloeien,
 Torenhoog zich rotsen spieglen, en op rotsen boomen groeien?
 Als de stoomboot die voorbyschiet, als in 't dal de klokkenklank,
 Als het wild in 't bergbeklauteren, leven wij er vrij en vrank!
 'Vrij-zijn! Vrij-zijn!' Scheldevloed,
 Is de kreet der Waalsche broedren, is de Maas- en Sambergroet!

DE LUIKENAARS

IJzer en staal
 Spreken ruwe krijgsmanstaal.
 Thans
 Flikkren zij bij lied en dans.
 Laat de oogen blinken,
 De wapens klinken
 Ter eer des lands!

DE LIMBURGERS

Het is er zoo stil in de heide.....
 Zoo groen en zoo frisch in de weide.....
 Wie schippert op Maas of vaart,
 Mijmert: 'Wat rust hier op aard,
 Wat rust!
 Zijn alle de liefjes in slaap gekust?.....'
 Maar ziet
 Hoe Limburg wakker schiet:
 Het zingt voor de Vrijheid het aardigste lied!

DE BRABANDERS

Rond het oude Braband
 Staat gij hand in hand,
 Strengelt gij een band.....

Naar kindren van twee moeders,
 Ten noord, ten zuid,
 Strekt Braband de armen uit:
 Het vrij-zijn maakt ze broeders!

NOORD-NEDERLAND

Wilhelmus van Nassouwen!
 Uw broedren ook zijn wij.....
 Wij komen met vertrouwen
 Feest vieren aan uw zij.....

BELGIË

In de oude Nederlanden
 Zijn allen vrij en koen.....

NOORD-NEDERLAND

Wij reiken u de handen.....

BELGIË

Wij bieden u den zoen!

ANTWERPEN

Nu mag de beiaard spelen
 Van alle torentansen!
 Nu mag de grijsheid kweelen!
 Nu mag de jonkheid dansen!

AL DE MANNEN

Reist de wereld rond; reizet, hoort en ziet:
 Leeft er grooter volk, vrijer is het niet.
 Dit danken wij der vaadren moed.....
 Voor Vrijheid ook ons laatste goed en bloed!

VROUWEN

Vrij-zijn eert den man: hèm beminnen wij
 Uit wiens oogen spreekt: 'Ook de zonen vrij!'
 Trekt hij het zwaard in nood of rouw,
 Met hart en ziel zijn wij den held getrouw!

MANNEN

Laat zoete vrouwenmonden
 Nu mannenlof verkonden.....
 o Schoone, schoone stonden!
 Wat van haar lippen vloeit,
 Hoe houdt het ons geboeid!
 't Is land- en vrijheidsliefde
 Die in haar boezems gloeit!

ALLEN

Vrede, vrede hier! - En uit hoofd en hand
 Eer en heil gestrooid over 't Vaderland!
 o Vaderland! o Vaderland!
 Hoe ieders hart voor U van liefde brandt!

1880

De Muze der Geschiedenis en 1880, waarbij Benoit nog voegde **Reist de Waereld rond**, vormden in de opvatting van dichter en toondlichter één geheel, dat ontstond in 1880 en den algemeenen titel kreeg van **De Muze der Geschiedenis**, Zanggedicht in drie deelen.

Eerste deel: **De Muze der Geschiedenis**.

Tweede deel: **De Negen Provinciën**, titel door Benoit gegeven aan De Geyter's Cantate **1880**.

Derde deel: **Reist de Waereld rond**, reeds uitgevoerd met den **Genius des Vaderlands** op 16 Juni 1880.

In het eerste deel wordt het verleden behandeld; in het tweede het heden (1880); in het derde wordt de lof gezongen van Vrijheid en Vrede.

Hucbald⁽¹⁾ (Symphonie)

Ik daal uit den hoogen, ik daal uit den glans,
Te midden des lands....

Tien eeuwen leefd' ik,
Tien eeuwen zweefd' ik
In 't licht

Dat straalt van Godes aangezicht.
Mijn harp, die op aarde zoo vol had geklonken,
Ik mocht ze nog voller doen ruischen en ronken
In 's Eeuwigen woon;
De harten der englen vóór 's Eeuwigen throon
Nog reiner ontvonken.....
Thans daal ik een wijl uit het rijk van den glans,
Te midden mijns lands.

't Is lente.....
Zoover als mijn oogen
Te schouwen vermogen,
Wat woest en poel was, bosch en duin,
't Is àl vervlogen.....

(1) Geschreven voor de opening der Nationale Tentoonstelling te Brussel, 1880; getoonzet door Peter Benoit; maar niet uitgevoerd (*Nota van den dichter.*)

't Is wijd en zijd
 Maar één tapijt
 Van groen en geel, van rood en bruin:
 Het gansche land in bloei, als eens mijn kloostertuin!
 Boeren zwoegen;
 Ossen ploegen;
 Koeien
 Loeien
 In de wei
 Langs de Lei;
 Paerden voeren dat ze snuiven,
 Wagens opgetooid met huiven;
 Op de daken kirren duiven..... -
 Schoone dorpen! frissche Mei!
 Hier móogt gij kwinkeleeren,
 o Vooglen! en de lucht doen trillen als uw veeren!

Was Adams paradijs zoo vol van weeld' en lust?

'k Wil alles, alles zien: - ten zeestrand heen, ter kust!
 Wat varen,
 Wat vliegen,
 Op baren
 Die wiegen,
 Er visschers in 't ruim!
 Hoe d' oogen peilen,
 't Zijn blanke zeilen,
 Nog blanker schuim.....

Geen schuiten meer: - uit alle waerelddeelen
 Zijn 't zeekasteelen,
 Die stoomen naar den Scheldemond;
 Als reuzenbanieren,
 Zoo zwaaien en zwieren
 Zij dwarlende zuilen in 't rond.

Naar Antwerp mee, waar slechts een hutje stond.....
 Wat rijzen thans daar torens uit den grond!
 Wat bosch van masten op die wateren!
 Wat talen en gezangen klateren,
 Wat volken weemlen hier dooreen!
 Wat rijkdom saam in deze wallen!
 En hoort omhoog den beiaard schallen:
 De hemel sprankelt gul er zegen over heen!

Maar een monster snelt
 Brieschend door het veld.....
 Ziet zijn romp in gloed,
 Rood zijn oog als bloed.
 Voelt, hoe beeft de lucht,
 Waar het krocht en zucht,
 En zijn langen staart
 Kronkelt in zijn vaart.
 't Slingert aan een stroom
 Zich ten overzoom.....
 Gram op gnoom en dwerg,
 Boort het door een berg,
 Dondert in het dal.....
 Heer! is Satan losgebroken, die het al verwoesten zal?

o Bergland! eeuwen sloot
 Gij schatten in uw schoot,
 Als in zijn kist een vrek
 Die uitteert van gebrek;
 Maar uwe zoons met eigen handen
 Doorwoelen thans uw ingewanden,
 En rukken los wat d'armsten landen
 Paleizen schenkt en lustwaranden.

Ziet!
 Men laadt op het monster metaal en graniet,
 All' andere schatten
 Die mijnen bevatten....
 En 't schiet
 Er vooruit mee zoo machtig en vlug
 Als droeg het gepluimt op den rug.
 En t'elker stede waar ze 't wachten,
 Belast men 't nog met nieuwe vrachten.
 Het volk stijgt er mede bij duizenden op;
 En 't monster ijlt voort met een vlag op den kop.

Het ijlt, - en uit all' oorden,
 Van Oost en West, van Zuid en Noorden,
 Zie 'k monsters even driest zich richten in hun vlucht
 Waar Brussel uit een dal omhoogrijst naar de lucht.
 Zij schudden af hun vracht, en keeren brieschend weder,
 En komen nogmaals aan, en schudden 't nogmaals neder.....

Als Hildegard haar juweelenschat,
 In 't kistje door den Keizer haar geschonken,
 Zoo sluit hier gansch een land, zoo laat hier elke stad
 Al wat ze schoonst bezit, in praalgebouwen pronken.

Niet verder, Huchald, neen:
 Genoeg, genoeg is hier bijeen.....

o Karlo Magnus, Koene, Grootte!
 Als Gij uw zwaerd ontblootte,
 Zonk half de waereld neergeknield;
 En thans, omringd van al uw riddersen,
 Zoud' U een kind doen sidderen,
 In 't spelen met de kracht die monsteren bezielt,
 En monsteren vernielt.....

Ik zag in uw arduinen zalen
 Uw pracht, uw weelde pralen.....
 Ik mocht
 Ten Hove aanschouwen
 Een zwerm van schoone vrouwen,
 Getooid ten zegetocht.....
 o Zaagt Gij thans in marmewoning
 Den Slaaf bedeed als toen geen Koning!
 o Zaagt,
 Zooals uit droomen opgedaagd,
 Gij duizenden van Schoonen
 In rijker schittring hier dan glanste van uw kronen!
 Mijn Keizer! zaagt G' alom de kunstgewrochten aan,
 Die streelen en veredelen
 Wie heerschen als wie bedelen,
 Zoover zich steden toonen,
 Zoover er torens staan!⁽¹⁾

o Karlo! alles tuig daaronder:
 De Vrijheid wrocht dat wonder;
 De Vrijheid maakte groot en trotsch.....
 Men dankt en zegent z' opgetogen!
 Ik stijge weer ten hoogen,
 Maar zing haar lof met hen tot vóór den throne Gods,
 Tot vóór den throne Gods.....

1880

(1) Deze vijftien laatste verzen werden door den dichter op een gedrukt exemplaar van **Hucbald** geschreven in de plaats van vijf andere verzen die hij doorhaalde.

Jenny Lind
(Cantate)
Getoonzet door W.-F.-G. Nicolai

VROUWEN EN KINDEREN

Als de Wintervorst regeert;
Als hij 't luchtruim vult met vlokken,
Die hij schudt van baard en lokken,
't Water in graniet verkeert.....

MANNEN

Als alleen een ravenbende,
Krassend van ellende,
Getuigenis geeft,
Dat iets nog leeft.....

ALLEN

Wie durvet dan wanen, dat morgen het stralen
Der godlijke zon
Gebloemte zal toovren op bergen en dalen?
Dat plots de bron
Weer hoog zal springen,
En gij zult zingen,
o Nachtegalen?

MANNEN

Zoo braken in 't Noorden eens de ijsbergen los.....
 En uit het oudste bosch,
 Waar Woden werd aanbeden,
 Door gansch het heimvol Zweden,
 Klonk er een stemme, zoo innig, zoo schoon,
 Dat er de Koning van trilde op den troon.

ALLEN

Klonk er een stemme, zoo innig, zoo schoon,
 Dat er de Koning van trilde op den troon.

KINDEREN

o Meisje lief, o meisje klein,
 Uw zang was als uw hartje rein.

MANNEN

Zij klonk of gansch uw ziel, o diepgevoelend Noorden!
 Zich uitkwelde in die stem, opdat de volken 't hoorden.
 En Rana, rijzend uit haar zee,
 Nam 't lieve maagdlijn op, en droeg het streelend mee
 Naar Theemes boorden.....

VROUWEN EN KINDEREN

Haar zang was diep, haar zang was zoet.....
 o Zoet en diep was haar gemoed!

Daar zaten eens bepereld,
 Bestrooid met diamant,
 De rijksten dezer wereld,
 Brittanjes adelstand.

Voor Haar had Lord en Jonker
 Zich vorstlijk opgetoid;
 Voor Haar met steengeflonker
 De Ladys overstrooid.....

Zij zong, - en aller zielen
 Ontvlamden d' eigen stond;
 Want diamanten vielen
 Gepereld uit haar mond.
 Haar klanken, o! zij vonkten
 Als spranklen van metaal:
 Waar anderen mee pronkten,
 Zij strooide 't in de zaal.

EEN DICHTER

Victoria, ten troon gezeten,
 Sprak stil: 'Niet ik, maar Zij, moet Koninginne heeten.....'

ALLEN

En duizenden hieven hunne armen ten hoogen:
 Juweelen en bloemen, men lei ze aan haar voet;
 Doch Zij met een snik, en de handen vóór de oogen:
 'Voor weezen dit alles, uit gansch mijn gemoed!'

VROUWEN

En Rana, weer in zee, droeg 't maagdlijn als een zegen
 Onze oude wereld rond, de nieuwe wereld tegen.

VROUWEN EN KINDEREN

Van land tot land,
 Van strand tot strand,
 Verkonden
 Miljoenen monden:
 ‘Het was een nachtegaal,
 In hare borst ontvoerd uit een Walhallazaal!’

EEN DICHTER

Droomt een Vorst die juiche: ‘Mijn
 Zijn al de schatten
 Die aarde en zee bevatten.....
 Al wat sluimert in een mijn,
 Mijn!’

Nog zou hij 't geluk niet zaaien,
 't Zielsgenot door Haar gestrooid,
 Milder dan de winden waaien,
 Nooit te kwistig, nooit!

ALLEN

Op aarde geen volk, of 't ontspande haar paarden;
 Men had Ze in een wolk willen voeren van glans;
 Ja, 't kind van de Pool, dat de Goden bewaarden,
 In noorderlicht hullen, als gloeit aan den trans
 Hares lands....

.....

En thans?
Men zegt, Zij is in Zweden
Het Wodenbosch weer ingetreden.....
Maar zingt Ze er nog bij nacht, dan trilt weer elke boom.....
En stil omsluit de grijze Koning
Een raam in zijn granieten woning,
Opdat die stem hem nogmaals tegenstroom
Als uit een droom.....

Antwerpen, 26 November 1880

De waereld in!
(Schoolcantate)
Getoonzet door Peter Benoit

Opgedragen aan mijn vriend EVARIST ALLEWAERT Schepen van 't
openbaar onderwijs in Antwerpen

KINDERTJES

Thuis in bloemenpotjes lei
Lief moedertje zaadjes, in den Mei.
Wij zagen ze kiemen en schieten.....
Dan mochten wij met eigen hand
Water gieten op elke plant,
Watertje gieten!

MEISJES

Moeders hofje, hoe praat het thans
Met knopjes, met bloemen in vollen glans!
Wat kleuren!
Wat geuren!

MAAGDELIJNS

Plukken wij bij spel en dans
 Krans op krans,
 Steeds groeien,
 Steeds bloeien
 Er bloempjes in 't groen!

EEN KNAAP,

ingetogen,

Zoals op uw wangen de rozen doen.....

KNAPEN

En vruchten, vruchten allerwegen
 Op vaders boomgaard lachen ons tegen.
 Die plukken wij af als een zegen!

KINDERTJES

Zaadje.....

MEISJES

Plantje.....

MAAGDELIJNS

Bloempje.....

KNAPEN

Vrucht.....

ALLEN

Zoo scheidt natuur met aarde en lucht.
 Zoo scheidt ook de school in het hart en den geest:
 Daarom zij thans de school gefeest!

KINDERTJES

Wij waren maar zaad, en werden er plant.

MEISJES

Wij waren maar plant, en werden er bloem.

MAAGDELIJNS EN KNAPEN

En van ons verwacht het vaderland
Vruchten in welvaart, vrijheid en roem.

KNAPEN

Met kloeken arm en helder hoofd.....

MAAGDELIJNS

Met rein gemoed en blijden zin.....

ALLEN

Als 't paradijs, den mensch beloofd,
De waereld in! de waereld in!

KNAPEN,

alleen,

En zaaien en maaien zullen wij!
Zeeën bevaren, als arenden vrij;
Hamers doen bonzen, wielen doen ronken;
Dorpen doen rijzen, steden doen pronken;
Harten doen kloppen, geesten doen vonken.....
Zoo worde de welvaart, gul en blij.
Mede den lande geschonken!

KINDERTJES, MEISJES, MAAGDELIJNS

En wij, uwe zusters, uw bruiden, uw gaden....
 Wij zullen u thuis met geluk overladen,
 In vrede en rust,
 Met levenslust
 Uwe harten verzaden.....

KNAPEN

In vrede en rust,
 Met levenslust
 Onze harten verzaden?.....
 Maar rukt op onze erve de vijand aan,
 Als eiken zullen wij staan,
 Als helden zullen wij kampen!
 Wij hebben ons bloed voor de heimat veilt:
 De man is het schild van vrijdom en heil!

KINDERTJES, MEISJES, MAAGDELIJNS

En de vrouwe zalft wonden en rampen.....

KNAPEN

't Orkaan moog een boom al ten gronde slaan,
 Een bosch trotseert het orkaan,
 Hoe 't slingert met vuur en met dampen,
 Wij staan als het bosch naast elkaar in den nood:
 Wie man is, rijst op met een buks en met lood.....

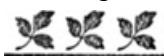
KINDERTJES, MEISJES, MAAGDELIJNS

En wie vrouw is, zalft wonden en rampen!

ALLEN

Neen! neen! neen!
Broederliefde alleen,
Geen broederhaat op aarde!
Zij de jonkheid als de plant:
Bloemen, bloemen tot een band
Heengeslingerd om het land!
Weze 't menschdom ééne gaarde,
Waar de vrucht van hoofd en hand,
- Welvaart, welvaart t' allen kant -
Eenig zij in waarde!

Antwerpen, Lente van 1878

**De rhy
(Oratorio)
Getoonzet door Peter Benoit**

I

SCHELDEZOOM

Mijn Lieve, mijn Bruidje, mijn Gade voortaan,
Kom, stijgen wij 't ruim in, met vleugelen aan!
Genoeg op de Schelde gevaren;
Genoeg ons gespiegeld,
Genoeg ons gewiegeld,
In 't zilveren vlak, op de dansende baren;
Genoeg heeft mijn herte
Van stoomers, van zeilers, van vlakten, van verte.
'k Heb ander verzuchten:
'k Wil nieuwe genuchten.....

TORENDOCHTER

Mijn Scaldis! mijn Gade! hoe nu reeds verlangen
Naar anderer kussen, naar anderer zangen?

SCHELDEZOOM

Geen liefde dan d' uwe zij mijn!
 Maar grootscher, maar wilder, maar woest moet het zijn.
 'k Wil bergen, rotsen, puin;
 Een brokkelend slot op elke kruin;
 Granieten vesten,
 Waar geen dan adelaars op nesten;
 En in de diepte dan een stroom
 Die heimlijk zingt gelijk een droom.....

TORENDOCHTER

Welk wonderoord
 Uw hart bekoort!
 En niet alleen
 Wilt gij daarheen?

SCHELDEZOOM

o Neen:
 Geen Helde dan d' uwe zij mijn!

TORENDOCHTER

Zoo noem mij 't land, den toovervloed,
 Die uw gemoed
 Zoo trillen doet.....

SCHELDEZOOM

De Rhijn!

KOOR

Liefde, wie kluistert uw macht?

Ze blikte hem in 't oog, en ze hangt aan z'n zij,

En ze fluistert zoo zacht

Als een duive die smacht:

‘Van den Toren, mijn Vriend, moet ge vliegen met mij!’

En -

staart omhoog, aanschouwt de vlucht

Dier engelen in de blauwe lucht.

Met breede vleugelslagen roeien

Zij 't ruim in, oostwaarts, hand in hand;

En van de rozen wieken vloeien

Hun stralen na van diamant.

Het is een golving aan 't azuur

Van licht en gloor en glans en vuur.

Voort, immer voort! Hoever, hoeverre!

Het wordt als wentelt om een sterre,

Een dobbele sterre,

Een sprankelend sterrenheir.

Het wordt als toen de Heer

De waatren overzweefde, en zei: ‘Geen chaos meer!’

Daar wendt de Bruid het hoofdjen om,

Ontroerd, weemoedig, stom.

Ze staren beiden om,

En van hun lippen ruischt,

En door de ruimte suist:

‘Schelde, lieve Schelde! Toren, lieve Toren!

Uit ons vol gemoed,

Nog een groet!’

Niets anders laat zich hooren.....

Maar eensklaps wijst de jongling vóór zich uit:

‘Ginds, mijn Bruid,
Stroomt de Rhijn.
Zie hem kronkelen,
Zie hem vonkelen,
In den zonneshijn!’

Van den Rhijn klinkt hun plots een lied te gemoet:

Hierheen, hierheen, wie 't leven en zijn lusten,
Wie zangen mint en wijn!
Verliefden, komt, komt van de verste kusten:
Gezegend is de Rhijn!

II

Heidelberger studenten stoomen den Neckar af, den Rhijn op.

EEN STUDENT

Als ik mijn liefde in d' armen prange,
Smelt zij in mij, en ik in haar.....

STUDENTEN

Zoo smelten hier, reeds eeuwenlange,
Ook Rhijn en Neckar in elkaar.

LEERAARS

Neckar, Rhijn,
Één moet zoo ons Deutschland zijn!

ALLEN

Neckar, Rhijn,
Één moet zoo ons Deutschland zijn!

DE EERSTE STUDENT

Op Drakenfels wacht mij de Lieve.....
o! Hadde 'k vleugelen, 'k vloog er heen!

DE STUDENTEN

Hoe afstand scheidt, onrecht grieft,
Wat liefde trekt, het komt bijeen.

LEERAARS

Vader Rhijn,
Één wilde ook uw Duitschland zijn!

ALLEN

Vader Rhijn,
Één wilde ook uw Duitschland zijn!

HET KOOR

En 't paar, dat de Schelde 'n den Toren ontvloog,
Zweeft hier nu, en volgt, en zingt mee van omhoog.

*Op den stoomboot van Mannheim naar Mainz, reizigers van Carlsruhe, Baden-Baden,
Straatsburg en elders.*

Vóór Worms.

ENGELSCHEN

Begin van Luthers koraal {

Gegroet zij Worms..... Hier klonk zijn woord.....

Begin van Luthers koraal {

Hoe klonk het in Engeland weder!

REIZIGERS UIT ALLE LANDEN

Vervolg van Luthers koraal {

Geen volk heeft ooit dat woord gehoord,

Vervolg van Luthers koraal {

Of 't buigt voor hem zich neder.

FRANSCHEN

Tonen uit de Marseillaise {

Wij keerden de waereld schier om voor het recht;

Tonen uit de Marseillaise {

Maar hij had den wil in de harten gelegd:

Tonen uit de Marseillaise {

Tot hem rijze dank uit alle oorden.....

TE ZAMEN

Slot van Luthers koraal {

Die dank

Slot van Luthers koraal {

Zij ons gezang

Slot van Luthers koraal {

Aan deze schoone boorden.....

FRAUENLOB

(met harp of citer)

Ziet g' in 't hoekjen onzer tente

Op die bank dat jeugdig paar?

In de hartjes hier is 't lente

Gansch het jaar.

Hoort gij H a a r ?

'Des nachts in mijn armen u strengelen;

Bij dag aan uw boezem mij vlijen;

Gefluister en blikken vermengelen;

Zoo smachtend op 't watertje glijen;

In welken hemel, man,

Uwe liefde mij tooveren kan!'

Uit gindsch hoekjen onzer tente
Klonk des meisjes frissche stem.
In zijn hartjen ook is 't lente.
 Hoort gij H e m
 Thans met klem?

‘Zoo hier uw maagdensluijer viel;
 Vlamt 't heilig vuur u door de ziel,
 't Zingt alles hier: “bemint, bemint!”
 De Rhijn is de stroom der verliefden, schoon kind!’

FRANKFORTERS

den Main af-, den Rhijn opvarend.

Staat in Frankfort d' oude Goethe,
 D' oude Guttenberg staat hier;
 Maar zij komen voor de leute
 's Nachts bijeen op dees rivier.
 Mannen zijn 't van brons en ijzer;
 Brons en ijzer blijven staan;
 Maar hun schimmen, dat is wijzer,
 Wandlen samen in de maan.

Wat die twee malkander fluisteren,
 Op den Mein of op het veld,
 Om het af te mogen luisteren,
 Bood eens Rotschild al zijn geld.
 Maar daar klonk een hel geschater;
 't Klonk gulhartig door tot ons;
 En de schimmen, weg van 't water,
 Kropen weder in hun brons.

Eens als Hochheims oudste kwezel
 Hier te schreien zat in 't riet,
 Hoorden wij een fijn gefezel:
 ‘Is de koster daar dan niet?’
 - Lettersnijer, jonker, 't schreien
 Van dat blondje doet mij pijn.....
 Strooiken trekken, wie van beien
 't Grietje wat een Faust moet zijn!’

*Te Mainz gaan al de reizigers op de stoomboot WILHELM, KÖNIG UND KAISER, over,
onder 't neuriën van studenten:*

Mein en Rhijn,
Één als gij moet Deutschland zijn!

UIT DE STUDENTENGROEP
De Rhijngouw!

UIT EEN KUNSTENAARSGROEP
De wijnbouw!

AL DE STUDENTEN
Studenten, een groet
Hier gezwaaid met den hoed!

DE EERSTE STUDENT
Op het Heidelberger vat
Zit God Bacchus zalig zat.....
o-i-o! o-i-o!
Och! hoe kan het anders zijn:
Rijpt de zonne guller wijn
Dan den uwen, frissche Rhijn?
o-i-o! o-i-o!

DE KUNSTENAARS,

rondom een tafel rechtspringend.

Heft de bekers omhoog, want geen wijn op de waereld
Die zoo koel is en gloeit toch, zoo vonkelt en paerelt!
o-i-o! o-i-o!

DE EERSTE STUDENT

Als ik vocht op Fransch gebied,
Zong ik op Champagne een lied.

o-i-o! o-i-o!

Toch is die geen Koning, neen!
Zoekt den Wijnvorst in zijn Steen,
Op Johannisberg alleen!

o-i-o! o-i-o!

DE KUNSTENAARS

Heft de bekers omhoog, want geen wijn op de waereld
Die zoo koel is en gloeit toch, zoo vonkelt en paerelt!

o-i-o! o-i-o!

DE EERSTE STUDENT

Wet en recht, Latijn en Grieksch,
Zonder wijntje leert men nieks.

o-i-o! o-i-o!

Dat God Bacchus op zijn ton
Eens voor ons een school begon,
Hij had z' allen, zelf uit Bonn!

o-i-o! o-i-o!

DE KUNSTENAARS

Heft de bekers omhoog, want geen wijn op de waereld
Die zoo koel is en gloeit toch, zoo vonkelt en paerelt!

o-i-o! o-i-o!

HET KOOR

En 't paar dat de Schelde 'n den Toren ontvloog,
Zweeft hier nu, en volgt, en zingt mee van omhoog.

STUDENTEN

Nahe, Rhijn,
Immer één moet Deutschland zijn!

Te Bingen.

REIZIGERS UIT ALLE LANDEN

Hoe grootsch is hier natuur! Wat roemt gij uwe stroomen,
Parijs, Berlijn, Madrid, en Londen, Weenen, Roomen?

Wie telt die bergen, rug aan rug?
Ze schijnen boezems, frisch en vol,
Als waart g' een vrouwe, waereldbol.
Wie telt die rotsen, stijl en stug,
Die van zoo hoog in 't water staan,
Als mocht geen mensch hier overgaan?

STUDENTEN

Dorpjes in de dalen,
Puinen
Op de kruinen,
Wie zal ons verhalen
Wat hier is geschied?

LEERAARS

Vraagt het niet! Vraagt het niet!
Er hoeven geslachten om 't leven te melden
Dier freules en ridders, dier dwergen en helden.

KUNSTENAARS

Legenden.....
 Ze zijn geboren in dit heilgewest;
 Van hier in benden
 De waereld ingezweefd, als voogden uit hun nest,
 Wie de golfjes telt die klotsen
 Op de rotsen,
 Die telt nog niet de Nixen al
 Die dartlen in één waterval,
 Noch 't sylfental
 Dat zweeft om elke hoogte, en fladdert in elk dal.....

FRAUENLOB

Daar zit z' op heur harpe te spelen,
 De Loreley, de Loreley!
 o Schipper, zoo zoet is haar kweelen
 Als nachtegaalzung bij Sireenengevlei
 Daar schudt zij haar goudene lokken.
 Het schippertje voelt zich getrokken:
 Hij kan niet wederstaan.....
 Zijn boot slaat om: - vergaan, vergaan,
 Gezonken bij zoovelen.....
 Dat heeft met heur hartestreele
 De Loreley gedaan.

ENGELSCHEN

Daarboven ligt de groote Bonaparte.
 Geen Austerlitzkanon dat hem nog wekt.
 Wie Oud-Brittanje trappelt op het harte,
 Wordt door Brittanje neergestrekt.

DUITSCHERS

Wie ons Germanje trappelt op het harte,
Wordt door Germanen neergestrekt.

Van St-Goar tot Coblenz.

DE KUNSTENAARS

Wat hebben sinds honderden jaren
Al kunstenaars
Hier d' oevers beklommen, de diepte bevaren;
Wat hebben z' in tonen, in kleuren, in steen,
Over gansch de waereld heen,
Schatten gestrooid van de macht en de pracht
Die altijd hier tegenlacht!

FRAUENLOB

Hoort gij H a a r ?

'Ho! daar een huisjen, in de rozen,
En eeuwig, eeuwig minnekoozen.....'

Hoort gij H e m ?

'Een kindje daar, dat loddrig-malsch
Zijn armpjes legt om onzen hals.....'

STUDENTEN

Lahn en Rhijn,
Immer één moet Deutschland zijn!

*Aan de Moezel.***EEN STUDENT**

Gelijk papa voor Soezel,
 Mijn zusterlijn,
 Is voor de kleine Moezel
 De groote Rhijn.
 Het kindje springt en spartelt,
 En zingt en kust;
 De Moezel krolt en dartelt,
 Vol liefde 'n lust.

Als thuis de mannen drinken
 En vroolijk zijn,
 Dan mag mijn zusje klinken
 Met.... Moezelwijn.
 Maar plots, uit al de reien,
 Stijgt één geschal:
 'o Liefste der valleien,
 o Moezeldal!'

KOOR

Moezel, Rhijn,
 Lief en trouw moet Duitschland zijn!

DE EERSTE STUDENT

Op Drakenfels wacht mij de Lieve.....

*Bij Bonn.***AL DE STUDENTEN**

Eerst hem gegroet die riep:
 'Te wapen, Duitsche braven!
 De God die 't ijzer schiep,
 Die God wil geene slaven!'

DE EERSTE STUDENT

Op Drakenfels wacht mij de Lieve.....⁽¹⁾

AL DE STUDENTEN

Daar wachten ons allen de makkers van Bonn,
 De broederen!
 De vriendschap ontluikt in hun milde gemoederen,
 Als bloemen in tuinen bij 't gloeien der zon.
 Stoomer, stoomer, stoomer,
 Vlieg sneller toch naar 't feest van Lente-en-Zomer!

DE KUNSTENAARS

Ondinen, spant u voor, gelijk een zwanenstoet.
 Doorklieft den vloed
 Met bliksempoed!

KOOR

Een vlag op den Drakenfels, een vlag!
 Geplant
 Door de hand
 Van studenten.
 Wat heerlijke dag.
 Wat heerlijke droom:
 De stroom
 En de zoom
 Krioelen van bootjes en tenten!
 't Is feest op den Drakenfels,
 Het feest der studeerende jeugd,
 De toekomst Germanjes, zijn trotschheid en vreugd.

(1) De vijf laatste verzen werden in handschrift door den dichter op een gedrukt exemplaar bijgeschreven.

Zij koos geene stad, geenen tempel, geen zaal,
 Geen duffigen praal;
 Maar den Rhijn,
 Met zijn liefjes en wijn,
 De blauwheid des hemels, de frischheid des velds,
 Den hoogen Drakenfels.

De studenten ontschepen te Königswinter.

Ze klimmen den berg op, de minnende paren.
 Geen slingerend pad uit de dorpen in 't rond,
 Of 't wemelt als levendig bont.
 Daar dondert het sein uit een koperen mond;
 Daar schettert de klank van fanfaren;
 En 't feest is in gang,
 Bij gedans en gezang,
 Tot alle de sterren het aan zullen staren.....

En 't paar, dat de Schelde 'n den Toren ontvloog,
 Hangt stil nu, en trilt, en staart mee van omhoog.

Het klinkt zoo zoet,
 Beneden daar, in Bonn en op den vloed.
 De Keuler boot stoomt voort.
 Geen woord
 Wordt uit den mond der reizigers gehoord.
 Het is een heilig luisteren,
 Niet eens ontwijfd door fluisteren:
 Men voelt het, dat Beethovens machtige geest,
 Door wiege noch beeld aan den oever te kluisteren,
 Omhoog is geklapwiekt naar 't lustige feest.....

III Het koor

Door den nacht, den donkren nacht der tijden,
Ziet men hier een straal der zonne glijden.....

Ze stonden op den Drakenfels.

 Wat wilden zij? - Een Keizershal,
 Een Keizershal in Aken. -
Zij rukten rotsgesteente los,
 En wierpen 't ver in veld en dal:
 'Daaruit is een te maken!'
En reuzen droegen blok aan blok.
 En ziet, in Aken rees een bouw,
 Waar Karlemagne in tronen wou,
 En die geen tijd verdelgen zou.

 Rhijn, o Rhijn!
 Één wou dan reeds Duitschland zijn.....

Door den nacht, den donkren nacht der tijden,
Ziet men hier een straal der zonne glijden.....

Ze stonden op den Drakenfels.

 Wat wilden zij? - Een tempel Gods,
 Een tempel als een wonder. -
Weer rukten zij gesteente los,
 En wierpen 't van de hooge rots
 Naar onder met gedonder.
Naar Keulen droeg men blok aan blok.
 Daar wrocht de Kunst zoo schoon een Dom,
 Dat nooit in Kerst- noch Heidendom
 Er een zoo trotsch ten hemel klom.

Rhijn, o Rhijn!
 Groot in kunst wou Deutschland zijn.....

.....

Zoo klonk het van den Keuler boot uit monden aller volken.
 Het vliëgend paar zong niet meer mee in 't hoog gebied der wolken,
 Maar hoorde, zag en zweeg,
 Bij 't schoone dat van Drakenfels en van den stoomboot steeg.
 Dan repten zij hun vleuglen weer, en roeiden 't westen in,
 Maar langzaam of hun herte
 Niet mee wou naar de verte.
 Allengs versnelt hun vaart, verlustigt ziel en zin,
 - Ter heimat is 't zoo zoet! -
 En weder mag men hooren:
 'Schelde, lieve Schelde! Toren, lieve Toren!
 Uit ons vol gemoed,
 Weest gegroet!'

1882⁽¹⁾

- (1) Het toondicht **De Rhijn** werd voor de eerste maal uitgevoerd op 2 Juni 1889 ter gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig bestaan der *Société de Musique* te Antwerpen, aan wie Peter Benoit het werk had opgedragen.

Theodoor van Ryswyck
Kinderhulde aan een dichter
Getoonzet door Peter Benoit

Voor het eerst uitgevoerd in het lokaal der BEURS, te Antwerpen, op
Zondag 12 October 1884.

JONGENS

Daar rijst van wien Vader zoo dikwerf vertelde.....

MEISJES

Daar rijst van wien Moeder zoo menigmaal zong.....

ALLEN

Wij kindren van d'oeveren der bruisende Schelde,
Wij hebben hem lief, wij die gul zijn en jong!

MEISJES

Te dezer plaats, op dezen stond,
o Zegt ons, knapen, zegt: hoe sprak uw Vaders mond?

JONGENS

‘In geen Paleis werd hij geboren.....
Doch, edel kind des volks, voor 't volk was al zijn geest.’

MEISJES

‘In liedren klonk zijn hart,’ zoo liet ons Moeder hooren;
‘En waar zijn harte klonk, daar hield de Vreugde feest.’

ALLEN

‘Als een zaaier die niet rust,
Strooide hij langs al zijn wegen,
Elk ten zegen,
Levensvreugd en levenslust.
Hij vleide geen grooten der wereld.
Wat recht was en schoon joeg zijn boezem in brand;
Hij duldde geen vreemden tot meesters in 't land;
Hij eerde geen kroon dan met glorie bepeereld,
En gaf maar de Vrijheid den staf in de hand.’

MEISJES

En toch was 't loon
Van zulk een zoon.....

JONGENS

‘*Ik ben een arme liereman.....*’
De levenslast was hem zoo zwaar:
Hij bukte en zonk,
Tot niets meer klonk.....
Arme, arme liereman!
Het harte breekt ervan.
Martelaar!

AL DE KINDEREN

rond zijn beeld gaande, met bloemen in de hand.

Dat willen wij boeten!
Wij komen U groeten;
Wij strooien ons bloemen hier neer voor uw voeten;
Wij hebben u lief, wij die gul zijn en jong!
Wij komen te gader
Tot U, van wien Vader,
Tot U, van wien Moeder zoo hartelijk zong!

Gedicht en gecomponeerd:

Westmalle, 23 September 1884

**Van Dyck-cantate
(Niet op muziek gezet)**

VOOR HET VOLK

Liefste der Zustren, die troont aan de Schelde...

Rubens-Cantate.

I

***Pas ontscheepte Vreemdelingen - Kunstvrienden, Kooplieden, Zeekapiteins,
Matrozen, - komen de stad in.***

AFRIKANEN

Hoe luiden de klokken!

AZIATEN

Wat vreugde rond ons!

AUSTRALIERS

Van schepen en vesten hoe dondert het brons!

AMERIKANEN

Bestrooid zijn de straten..... - Wie rijden z' in stoet,

Met vaandels en zangen, zoo trotsch te gemoet?

EUROPEANEN

Gevlagd elke woning, elk werkhuis, elk steen...
 Een rillinge vaart hier door groot en door klein...
 Wis komen hier Koningen, Keizers bijeen?

CONSULS EN POORTERS

Neen! Neen!
 Het volk, dat hart heeft, hart en geest,
 Het volk viert hier zijn eigen feest:
 Het viert een zoon....

(Tot leerlingen uit d'Academie)

Zijt gij de tolken
 Van onzen trots bij al de vreemde volken.

JONGE SCHILDERS

Het liedje dus uit Rubens tijd,
 Van fatsen en ravotten?

CONSULS EN POORTERS

Van fatsen en ravotten...
 De jeugd was toen wat gij nu zijt.

JONGE SCHILDERS

'Ravotten, komt ravotten!
 Zulk weer is voor geen zotten:
 Vandaag ter schole niet!'
 Zoo klonk een stemme
 Gelijk een tooverlied.
 En ziet:
 Een groep scholieren
 Ging door de straten zwieren.
 Trok voort
 Naar poort

En veste toen,
 En rolde daar in 't groen.
 Weer klonk het tooverlied:
 'Ravotten, ho! ravotten.
 Zulk weer is voor geen zotten:
 Vandaag ter schole niet!'

Een grijsaard treedt hun tegen:

'Wat wordt er eens van u?

- Ik rijd eens met vier paerden,
 Gelijk mijn vader nu.
- Ik brouw eens bier als wijn.
- En ik zal bisschop zijn.
- Ik wil de zee bevaren.
- Ik bakker worden, Heer.
- En ik, ik ga voor mannekens
 Bij Rubens in de leer.....'

*De laatste bengel trekt in 't zand
 Een Sinten Niklaas,
 Den nobelen baas,
 Met een mijter op 't hoofd en een staf in de hand.*

*De grijsaard muist er grimmig uit:
 Maar de knapen lachen en jubelen luid:*

'Ravotten, ho! ravotten.
 De lente voor geen zotten.....'

II Consuls, poorters, jonge schilders

Pas twintig jaren
 Zijn heengevaren,
 Wie toen scholieren waren,

Wat zijn zij thans?
 Niet één voert paerden;
 Niet één is bisschop;
 Maar hij van al die snaken
 Die mannekens wou maken,
 Hij praalt in glans;
 Hij is de roem des lands.
 Hij heerscht nu ten hove den Koning gelijk.
 Hij alléén mag spreken in 't rijk:
 'Bestijg den troon;
 Zet op de kroon;
 Laat hoog den scepter zweven;
 Toon al uw macht;
 'k Zal u doen leven
 Van geslacht tot geslacht,
 Omgeven
 Van eeuwige kracht;
 Verheven
 In eeuwige pracht.'
 De Koning buigt schier neer in 't stof,
 En slaat hem tot Ridder voor heel zijn Hof.
 Geen Groote nu daar, of hij smeekt om de gunst
 Ook eeuwig te worden door eeuwige kunst;
 En Schotlands adel schenkt als bruid
 Den edelen Schilder zijn edelste spruit.

(Tot de Vreemdelingen)

Dien vieren wij: het volk waaruit hij klom,
 Het eerlijk volk, verheft hij nog alom.
 Gij uit de landen van overzee,
 Viert gij dien man nu met ons mee?

AL DE VREEMDELINGEN

Hoezee!

III Vreemdelingen

(Stil ingetogen)

Laat onze vlaggen ginds mee waaien in uw rangen...
Laat onze zangen hier mee klinken in uw zangen...

(Met kracht)

Hoezee!
Hij sproot uit het volk - zooals wij.
Hij heeft dus gestreden,
Gebeden, geleden,
Ho! meer nog dan wij.
En heeft hij verwonnen den smaad en d'ellenden;
De hoogsten beschaamd die zijn waerde miskenden;
Het woord zij gesproken:
Dan heeft hij zich-zelven alleen niet gewroken.
Maar ons daarbij!

ALLEN

Ja, ons daarbij!
Wij zijn het volk, wij die ploegen en zwoegen,
Vaak met de zemels van 't graan ons vernoegen;
Maar weder zaaien,
En weder maaien,
Al jagen stormen,
Al knagen wormen,
Steeds gul, steeds blij,
Verliefd op wat schoon is, en goed is, en vrij!

(Hier het Lofkoor, in den vorm dien de Componist mag verkiezen, met deze stof tot inhoud:

Wat uit het volk al kwam, van Homerus tot
Edison, in kunst, wetenschap, heldenmoed, in alles.
Hulde van Land en Zee aan 't Volk en zijn
Van Dycken.

(Tot slot:)

ZEEKAPITEINS EN MATROZEN

Het volk is elken lande
 Wat zout is voor de zee:
 Al drenkt men het met wee,
 Het duldt bederf noch schande....

ALLEN

Het duldt in 't rijk verrottinge noch schande!
 Het wil wat rein is, rein en frisch,
 Gelijk de jonkheid is.
 Het voelt zich doortinteld van eeuwige jeugd....
 Het wil moed en wil kracht; het wil geest en wil deugd.
 Och! laat het wat wild zijn, wat wild in zijn vreugd.
 ‘Ravotten, ho! ravotten;
 De lente voor geen zotten!’
 Is mee zijn eeuwig lied:
 Natuur veroudert niet.

Kroonprins Herman

Kroonprins Herman⁽¹⁾ **Een treurspel in een land als België**

Personen:

BERTHA VAN GAVER.
 Koningin AUGUSTA.
 De Kroonprinses.
 Barones VAN 'T LAAR.
 EMMA, eene Eeredame der Kroonprinses.
 Hofdames.
 De gewezen Minne van den Kroonprins.
 Twee Kindertjes van Bertha.
 Een jonge Voedster.
 Dienstmeiden.

Kroonprins HERMAN.
 Koning ROMBAUT.
 Baron VAN 'T LAAR.
 Graaf VAN PELT.
 De Staatsministers A, B en C.
 Een Kamerlid.
 De Hofmaarschalk,
 Een Adjudant van Baron van 't Laar.
 Generaals, kolonels, officieren in groot getal.
 Een Koetsier.
 Een Brievendrager.
 Knechts.

(1) Zooals wij het in de Inleiding herinnerden, liet de dichter een fragment van dit Treurspel verschijnen in den *Gentschen Studentenalmanak* voor 1897.

I^e Tafereel

Op het hof van Gaver. Links, nogal verre, door de boomen heen, het kasteel met arduinen buitentrap. In 't midden, op het kruispunt van vier dreven, een zomerhuisje omtrent evenverre van het kasteel. Op het voorplan, dicht bij den toeschouwer: vlak, een dier dreven; rechts, paerdenstal en koetsierswoning. Vóór deze woning, stoelen en eene tafel waarop eene flesch, glazen en kopjes.

Minne en koetsier aan tafel.

DE MINNE

Ja, Frans, dat loopt, den een of anderen keer,
Rampzalig af voor mijnen jongen heer.

DE KOETSIER

(rookend)

Laat dat maar gaan, mijn lieve Karolien:
Ge moogt die dingen zoo in 't zwart niet zien.

DE MINNE

In 't zwart? Ik kijk niet zwart.
Ik laat u lezen in mijn hart.
Het is nu twintig jaren, man,
Dat ik er van vertellen kan.
Ze speelden met hun zes of achten samen,
Aan 't hof, of hier, of elders waar ze kwamen,
Al kindertjes van Graven en Barons;
Maar Bertha was de paerel, vond ieder onder ons.

Mijn Prinsken liep alleen nog niet,
 Als 't reeds bij haar wou zijn, of het weende van verdriet.
 't Was daar, zie, *daar*; dat in heur licht gerij
 De Koningin eens lijk de wind
 Kwam aangevlogen naar heur kind.
 Och, hoe verschoten wij!
 't Was moe gespeeld en had het warm;
 't Sliep daar, op 't mos, met Bertha in den arm.
 Wat vond ze 't lief, wat was ze blij!
 Ze fluisterde: 'Een schilderij!
 En knielde neer, en schikte 't kussen,
 En kuste ze, en bleef ze kussen.....

DE KOETSIER

't Is waarlijk lief.

DE MINNE

'k Geloof het wel.

DE KOETSIER

En bleef het zoo bij kinderspel?

DE MINNE

'k Heb later hem een zoen zien rooven,
 Maar als van 't Laar het ook wou doen,
 Is 't Prinsjen opgestoven
 Zoo rood als een kalkoen.

DE KOETSIER

Eh, bravo, bravo, Prins!
 En sinds?

DE MINNE

Sinds werd hij groot, en moest hij leeren,
 In boeken en te paerd, met allerhande heeren.
 De Koning hield hem ook in toom.
 Nu is 't een jongen als een boom.

Bitter.

Dat hij nu met een andere moet trouwen!

DE KOETSIER

Laat dat maar gaan! Dat komt weer in zijn vouwen!

DE MINNE

En dat ook *zij* aan iemand wordt geboeid
 Dien ze verfoeit!

DE KOETSIER

Mevrouw van 't Laar is van den hoogsten adel.
 Haar zoon, niet één zit flinker in den zadel.

DE MINNE

Zij ook heeft geld en goed;
 Zij ook doorluchtig bloed.
 Wat helpt dat alles 't arme kind,
 Als 't niet bemint?
 Twee levens vol ellende;
 Misschien een bloedig ende.....

DE KOETSIER

Bah! bah! Wie deed hetgeen ik lestmaal zag,
 Die trekt altijd zich uit den slag:
 Ze reden samen uit, de heuvels op en af,
 In eenen draf;

Daar kwam de stoomtram aan,
 Die brieschte: 'Uit de baan!'
 Heur draver, een Araab, rees op
 Met vlammen in den kop;
 En sprong terug en schoot nu voort,
 Alsof hij Satan zelf gezien had en gehoord.
 Zij was verloren, Bertha, want
 Er lag een afgrond langs dien kant.
 Hoe kreet de Prins, en sloeg en wrong
 En hoe zijn hengst begreep en sprong!
 Met éénen kogel brandde hij den wilde
 De hersens door,
 Hij stijgerde nog eens.....

DE MINNE

En Bertha?

DE KOETSIER

Bertha gilde;
 En weder was de Prins haar voor:
 Zij sprong ten gronde, naar de borst
 Van uwen Vorst,
 En zonk in zwijm.
 Op eens een plof, - de val
 Van haren Turco in het dal.
 God dank, zij hoorde 't niet.
 Op *mijnen* draver
 Kwam zij terug op 't Hof van Gaver.

DE MINNE

En niemand weet dat!

DE KOETSIER

Niemand opdat zij
't Niet wete die ten troon zal zitten aan zijn zij...

DE MINNE

O! die verloofde.....
Arme Prins, arme Berthe,
Gave God u nu wat minder herte!

De Prins in de verte.

DE MINNE

..... Maar kijk, kijk ginds:
Daar is de Prins,
En op een wieler nog!

DE KOETSIER

Onkenlijk.....

DE MINNE

Ik herken hem toch.

DE KOETSIER

Recht naar 't Kasteel... En niemand 't huis... Wat nu?

*Hij draagt algauw alles weg in zijn eigene woning, naast den stal.
Bertha en Prins in de verte*

DE MINNE

Zij komt den trap af, zie, en wuift hem haren groet;
En gaat hem te gemoet....
Wat denk ik wel van u?

DE KOETSIER

Ik zei de waarheid, heusch: mijn volk is aan de zee;
Alleen de freule ging niet mee.
Haar bracht ik dezen morgen
Bij Baronnes van 't Laar
Zij zou drie dagen daar....

DE MINNE

Hoe kwam zij hier?

DE KOETSIER

Eerst alles weggeborgen,
Ook ons... En dan, - och, dan verstaan,
En niets gedaan.
Dat gaat Fernand van 't Laar en niemand anders aan.

Beiden af.

IIe Tafereel

Het zomerhuisje, op het voorplan. Bertha en Kroonprins komen op. Hij houdt zijnen arm om Bertha's midden. Zij draagt een juweelenkistje, dat zij op de tafel neerzet. De Prins staat zwijgend, als vernietigd.

BERTHA

(met diepen eenvoud)

't Is dus ons laatste samenzijn...
 Zij 't ook uw laatste hartepijn,
 Mijn Herman!
 Moed nu, zooveel moed,
 Dat geen in de waereld uw lijden vermoedt.
 Ons lot, ons noodlot is - te scheiden.
 Het hadde ons moeten vereenen, 't is waar;
 Maar plots nu loopen voor ons beiden
 De wegen te verre, te ver uit elkaar.
 Gij rechts, ik links, gelijk die dreven.
 W' ontmoeten elkander nooit meer in 't leven.
 't Zij zoo. Hij was te schoon, de droom;
 Vervliege hij gansch als een wolkje van stoom,
 Een wolkje waar de zon in speelde,
 Doortinteld van liefde, van glans en van weelde.
 Vervliege hij thans, gansch, gansch.
 Maar word niet klein, mijn hart: blijf groot;
 Niet week, nu ge koud moet zijn en dood.

Het kistje nemende.

Gij schonkt mij veel, en schonkt het teeder;
 Heilig bewaard, schenk ik het weder.

Geef m'ook terug, of zend me 't mijn;
 Maar breng het niet, 'k zou verre zijn.
 In 't kistjen is al het uwe, Vorst,
 Behalve die haarlok op mijn borst.

Zij neemt van den hals een lint waaraan een juweel. Hij staart vóór zich uit, roerloos, als een steenen beeld.

Daar is zij ook. Geef nu een hand,
 En ga dan, ga dan, naar *heur* land.....

DE PRINS

(zeer bleek)

Ho!
 Wat Gij mij schonkt, sta ik niet af.....
 Geef ook nooit weer wat ik u gaf.....
 Gij doodt mij, Bertha, met 'heur land'

BERTHA

Moed, mijn Herman. - Geef m' een hand
 En ga dan.....

DE PRINS

Dank, dat gij nu 't woord,
 Het wreede in uw boezen smoort.
 Ik kwam niet scheiden, Bertha; geen
 Vaar-eeuwig-wel! u zeggen, neen:
 Er hangt ons boven 't hoofd een ramp;
 Er vangt geen strijd aan, - zulk' een kamp
 Dat *uw* als *mijn* hart dood zal bloeden,
 Zoo wij de misdaad niet verhoeden;
 Zoo wij elkaar niet steunen, Berthe,
 Één tegen dwang, één tegen smerte.
 Ik smEEK u: wat er ook geschied,
 Verlaat mij niet, verlaat mij niet!

BERTHA

U niet verlaten, Koningszoon,
Als *zij* naast u zit op den troon?

Hij zwijgt.

U niet verlaten, ook niet dan?
Ik ben een Gravinne van Gavere, man!

de prins

(diep lijdend)

..... Wat ook geschied',
..... Verlaat mij niet!

BERTHA

Maar *ik* verlaat niet; *gij* verlaat....
Van mij niet kwam ontrouw, van mij niet die smaad.
Een grootvorstinne schonk u heur hand.
Ge zijt verloofd, weet heel het land,
Weet heel de waereld; en eerst nu

Op heur hart wijzend.

Neemt hier van 't Laar de plaats van u.
'k Liet jaren, jaren lang, hem smeeken,
Zonder een woord, zonder een teeken,
Dat hoop kon geven op mijn hart:

Op de tafel wijzend.

Ik was als dit marmer, zoo koud en zoo hard.
Nu laat ik naar hem mijn hoofdje hangen.....

DE KROONPRINS

En hij zou aan zijn borst u prangen!
U zien, u hooren, telken stond!
Hij, kussen drukken op uw mond!

Die armen, die kele, die schouderen, - O!
 Nooit zag een beeldenaar er zoo! -
 Die zouden, bloot, hem kozen, omstrengelen,
 Hem kindjes reiken frisch als engelen....?
 'k Zou hem vermoorden, Bertha!

BERTHA

(diep geschokt, zoekt in 't kistje)

Waar,
 Waar is die brief van verleden jaar?
 Ha!

Zij leest.

‘Gij weet wel, Bertha, naar Koningszonen
 Smachten vele, vele Schoonen.
 Welk meisjeshart weerstaat de kracht,
 De tooverkracht van Hof en pracht?
 Doch mij, mij trekt slechts één magneet,
 De freule die Bertha, Bertha heet.’

Zij kust den brief half snikkend; dan stil:

Hoe zeer veranderen harten en tijden.....

DE KROONPRINS

Mijn mond spreekt nog als toen mijn brief.
 Slechts ééne Schoone heb ik lief;
 En lief blijft ze in strijden en lijden.

BERTHA

En aan een andere schenkt gij uw hand,
 Geeft g' uwen naam?

DE KROONPRINS

Zwijgt en schudt langzaam het hoofd; dan:

Niet ik geef pand,
 Schenk naam en hand; men schenkt voor mij:
 Een Kroonprins, Bertha, is niet vrij.

BERTHA

Ge mint ze toch?

DE KROONPRINS

Ik ken ze niet.

Zij ook buigt het hoofd voor het lot dat gebiedt.

Ik weet niet eens wien *zij* bemint.....

Bescherme God het arme kind!

BERTHA

Ten Stadhuize zult ge 'ja' toch zeggen;

Voor 't outer uwe hand in de hare toch leggen;

Toch *zij* valt dien avond den jeugdigen Vorst

Met kussen in d' armen, en smelt aan zijn borst;

Met *haar* toch zult *gij* dan -

Met beide handen op haar borst.

O, wat pijn,
Een monster, Herman, zult gij zijn!

Weent van razernij.

DE KROONPRINS

Na eene poos.

Een monster, Bertha, ja, met haar
Als de freule van Gaver met jonker van 't Laar.....

BERTHA

Uitbarstend.

Dien geef ik geen kus, geen hand, geen woord!

Daar hebt gij den kreet mijner ziele gehoord.....

Nu, als weleer, - een klooster in,

Tot *hij* mij verlosse, de held dien ik min!

Zij luidt het klokje van het zomerhuisje.

DE KROONPRINS

Is 't mogelijk, Bertha?

BERTHA

Een klooster in,
 Tot *gij* mij verlosset, *gij* man dien ik min!
 Ik wil geen oneer, ook geen schuld.
 Dàar zal ik zuchten met hoop en geduld.
 Doe *gij* nu, Herman, ook uw plicht.

De koetsier komt, ze wijst op een zijkamertje.

Breng *daar* mijn rijkleedij,
 en hier
 ‘Miss Fanny’.

DE KROONPRINS

Zadel ook ‘Negro’, koetsier.

Koetsier af.

BERTHA

Waarom?

DE KROONPRINS

Ik breng u naar het sticht.
Gij redt ons, Bertha.

BERTHA

Ik red mijn eer.
 Red *gij* ons geluk nu, ik hoop het zoozeer!

Zij poost. Heur blik valt op de haarlok. Met onstuimige liefde vat en kust zij die, drukt z'aan haren boezem, draait zich om, knopt heur kleed los, en hangt ze weer aan heuren kals. Innig tusschen kreten en gillen.

Scheiden, scheiden, scheiden, wij?
 Voor eeuwig, voor eeuwig, blijft ge mij bij!

De rijkleedij wordt aangebracht. Koetsier af.

DE KROONPRINS

Bij God die 't moog hooren, verkwijnen zult Gij niet!
 Moed nu, mijn Bertha, en twijfel aan *mij* niet!

De twee paerden worden voorgebracht. Bertha gaat in het zijkamertje, komt er weer uit als amazone gekleed, en beiden stijgen in de zadels. Op haren wenk, reikt de koetsier haar 't juweelenkistje toe, en gaat heen. Zij keert zich weemoedig naar 't kasteel, laat dan over alles d'oogen gaan en spreekt tot zich zelve.

BERTHA

Zoo 't ware voor immer?.... En toch het moet:
 Vaarwel, Vaarwel!

DE KROONPRINS

Moed, Bertha, moed!
 Door d'eeuwen heen zij ik onteerd,
 Zoo gij met mij niet wederkeert!

BERTHA

Het kistje aan haar gordel vastriemend.

'k Neem alles mee; het geve mij kracht:
 't Zal spreken tot mij in den aakligsten nacht....

*Zij doet geweld om niet te bezwijmen. Samen rijden ze weg.
 Daar komt een rijtuig het park binnen; het houdt stil; een heer treedt er uit: de Koning, die vriendelijk nadert.*

DE KROONPRINS

Mijn vader!

Stijgt af en wil tot Bertha.

BERTHA

Verloren.

DE KONING

Mag ik u helpen,
Freule?

Neemt ze van heur paerd.

Nu zachtjes over die schelpen
En keien.

Biedt haar den arm.

Krijg ik den uwen? Dank!

Zij gaan naar 't zomerhuisje, hij zeer vriendelijk, zij zeer bleek. De Kroonprins volgt met beide paerden. - De koetsier komt toegesneld, en leidt de dieren ten stal.

DE KONING

Ge zijt zoo bleekjes;.... toch niet krank?
Moed, Lieve, moed; wees een van Gaver!

Tot zijn zoon.

Vergeef mij een bezoek als dit....
Gij deedt een laatsten wandelrit,
De freule op haar nieuwen draver?
Om dan te scheiden? Goed, mijn zoon.
Ridderlijk handelen zijt gij gewoon.
Laat het vriendinnetjen uit uw jeugd
Een aandenken, Herman, dat verheugt.

Kroonprins en Bertha zwijgen.

Gij hebt elkander lief: ik waakte,
Opdat u niets rampzalig maakte
Zoo doet een vader

Tot Bertha.

en een vriend.
Dat heeft uw huis van mij verdiend.

Tot zijn zoon.

'k Was zeker, Herman, dezen morgen,
Dat gij naar hier kwaamt, in 't verborgen.
Per wieler en verkleed. Ik deed
Omtrent als gij: ook wat verkleed,
Nam ik een rijtuig, het eerste het beste.
Zoo kwam ik in tijds nog, al kwam ik de leste.

Tot Bertha.

Al d'uwen zijn aan zee, en denken
Dat de van Laars u de gastvrijheid schenken...
Ja, 't scheiden moet u hard vallen, hard.

Tot Herman.

In uw gemoed ook is 't nu donker en zwart,
Herman. Ik voel het mede, kinderen.
Maar plicht doen kan het leed verminderen
De hardste plicht dient ook verricht;
En hier is 't scheiden zulk een plicht.

DE KROONPRINS

Zeg niet: plicht; dat kan niet, Vader!
Deed ik het wel, ik waar een verrader.....

BERTHA

Geknield voor den koning vallende.

't Zou ons dooden, Sire!

DE KONING

Heft z' op.

Gij,
Gravinne van Gaver, niet zóó voor mij!

Kust haar op 't voorhoofd.

Wat wilt ge dan, Herman, spreek vrij, spreek vrij.

BERTHA

Ik wou naar 't klooster.

DE KROONPRINS

En ik bracht z' er heen.
Niet lang zou z' er kwijnen, Vader, neen.

DE KONING

Echt middeleeuwsch.... Men deed zulks weleer
In 't huis van Gaver en Egmont meer;
Maar niet als naar de hand der Schoonen
Ridders dongen met moed en eer.
Gij zult u beiden wijzer toonen.....
Niet d'eenige zijt gij, Herman, Berthe,
Die 't offer doen van gansch hun herte.
De waereld eischt somwijl zooveel
Dat w'alles geven, deel en heel.
Dat eischt ze niet van ieder; maar

Tot den Kroonprins.

Dat eischt ze van u, en dat eischt ze

Op Bertha.

van haar.
Gekroonden zijn slaven, de slaven huns volks.
En *dàn* nog verrast hen 't geflikker eens dolks,

De knal eens revolvers, de trap van 't schavot,
 Om zóó tot hun Rechter te klimmen, tot God!
 Ge zijt de Kroonprins, - min dus niet
 Laat u kopplen, mijn Herman, en lach in 't verdriet.

DE KROONPRINS

Dat is te veel: ook gekroonden zijn menschen,
 Die voelen, zich hechten, die lijden en wenschen....

DE KONING

Verbind u, Freule, met jonkheer van 't Laar,
 Een edel gemoed

Op zijn hart wijzend.

ik draag hem daar.

Tot Herman.

Gewis zijn 't menschen, maar zóó nu willen
 De volken, die blind zijn, vol wantrouw en grillen.
 Er heerscht een spijtig misverstaan:
 't Vertrouwen in Vorsten is gedaan.
 Het volk wil het kwade beletten dat lang
 Aan hoven gepleegd werd met list en dwang;
 En nu ontbreekt den vorst de macht
 Om het goede te doen naar waar hij tracht.
 Dat zal u dikwerf, dikwerf, zoon,
 Doen zuchten en toornen op den troon.
 Maar 't past niet hier veel bloot te leggen.
 Laat mij u slechts *dít* jammer zeggen:
 Afhankelijk is thans niemand meer;
 Vrij is een arme, zoo vrij als een heer;
 Elk doet of laat naar wil en wensch;
 Vooral zijn hart hoort elken mensch.

Dat 's goed en recht.

Doch ziet, den Vorsten

Behoort niet wat klopt en wat gloeit in hun borsten.

Voor 't welzijn huns volks, zoo men meent, staan z' af

Den rijksten schat dien God hun gaf.

DE KROONPRINS

Hoe doen ze geen afstand van den troon?

Bertha rilt, en bedekt heur aangezicht met beide handen.

DE KONING

Gewis zoudt *gij* het doen, mijn zoon.

Gewis had *ik* het ook gedaan,

Zoo men een laagheid mocht begaan.....

Vergeef, Gravin, hoor aan, beslis

Of 't niet met d' eere strijdig is.

Elk man heeft zijn zending: die worde volbracht,

Of hij handelt onedel, en wordt veracht.

Een Vorst is een schild: in zijn eigen rijk

Werpt men naar dat schild met slijk.

Kan hij wijken voor dien smaad?

Met hem weke heel den Staat!

In dagen van jammer en oorlogstijd,

Voert hij het leger ten heiligen strijd;

Dan is hij het mikpunt van 't vijandelijk vuur.

Wat man van eer vlucht weg op dat uur?

Bertha laat haar hoofd zinken.

Afstand doen van troon en kroon,

Gemakkelijk is het lieve zoon.

Buiten het Hof de vrouwe vinden
 Die lust in het hart wekt, een zon in het gemoed,
 Dat kan een Vorst wel evengoed
 Als, diep in de hei, zij die bessemen binden.
 Maar 't ware d' ikzucht plat en bloot.
 Een koopman, een boer, een matroos wierd rood,
 Dorst één hem zeggen bij 't ontmoeten:
 'Trap zóó het gevoel uwer eer met de voeten!'

Tot Bertha.

En zou zijn eigen gemalin,
 Zoo z' edel bleef van hart en zin,
 Trotsch kunnen zijn op zulk een man?
 Denk of geluk wel heerschen kan,
 Al bond eens de vurigste liefde hen samen,
 Waar *zij* zich over *hem* zou schamen!
 Maar 'k weet wel, kinderen, wat op den grond
 Uws harten ligt, al zwijgt uw mond:

Tot Bertha.

Ten trone zitten aan zijn zij.
 's Lands Koningin zijn, moest eens gij!
 Ik spreek rond uit wat gij niet zegt:
 Dat ware wijs, dat ware recht.
 Aldus zou het volk, met ons edelste zonen,
 Door zijn waardigste dochteren, mede tronen.
 Zoo ging het bij ons voorgeslacht,
 Zoolang natuur niet was verkracht.
 Maar waag het nu te spreken voor 't volk
 Bij hen die zich noemen zijn wil en zijn tolk!
 Ik deed het, Herman, in den Raad,
 Den hoogsten Raad in onzen Staat;
 En daar, niet één die hooren wou
 Van een kind uit het land tot uw trots en uw vrouw!

De Kroonprins staat verpletterd.

Vergeef het me, zoo ik uw heil heb verwoest:
Ik zegde wat ik zeggen moest.
Gij hebt te scheiden.

Tot Bertha, in de richting wijzende van Boschvliet, het hof der van Laars.

Word ginds de bruid.....
Blik niet weerom; zie slechts vooruit.

Tot Herman.

Het Stamhuis, met roem door uw vaadren gesticht,
Het worde door *u* niet ten gronde gericht.....

Diep aangedaan, kust hij Bertha en Herman, en gaat naar het rijtuig in de verte. Zij willen hem begeleiden; hij doet hun teeken daar te blijven, en rijdt weg; als hij hen niet meer zien kan, wisselen zij een aanblik, en snellen in elkanders armen.

IIIe Tafereel

De schoonste zaal van Boschvliet; het Kasteel der barones van 't Laar. De koning en de barones zitten naast elkaar op een sofa, hand in hand.

DE BARONES

Het wordt dus oorlog, Rombout, oorlog?

DE KONING

Geen man,
Mathilde, die 't nog beletten kan:
En 't zal een zwaarder oorlog wezen
Dan waar men ooit heeft van gelezen
Het is een strijd van stam tot stam.
Wat zijn ze sterk, wat zijn ze gram!
Als ze langs *hier* zich in aantocht niet zetten,
Om tusschen elkander eerst *ons* te verpletten.....

DE BARONES

Ge doet mij beven, Rombout.

DE KONING

o Wis,
Daar mijn Mathilde moeder is.
Hij wil dus naar 't leger, onze Fernand?
Den degen trekken voor 't vaderland?

DE BARONES

Dat wil hij, tot spijt van mijn angst; en 't is goed
Het getuigt van zijn bloed, van zijn koninklijk bloed!

DE KONING

Hij was in der tijd reeds een dapper soldaat,
Die kling trok bij den minsten smaad.
Toen trouwde hij met Schoone Berthe.
Heerscht Bertha zoo krachtig nog over zijn herte?

DE BARONES

Altoos
Is hij nog de vlinder, en zij nog de roos.

DE KONING

Ik heb onzen zoon dan gelukkig gemaakt!

Zij zwijgt.

't Is ook omdat gij, omdat gij nu zoo waakt

Zij zwijgt.

Ze zijn dus ter hoofdstad; ze zijn ten minister?

DE BARONES

Ze zijn waar gij weet uit mijn briefje van gister.
Mevrouwtje moest mee, omdat het kon
Dat ze moest teekenen met den baron.
Maar, zijn ze niet weer, vóór ge henenrijdt,
De kindertjes.....

Staat op, gaat naar het venster.

spelen op 't grastapijt.
Wilt gij ze zien?

DE KONING

Staat op, gaat naar het venster.

O, laat ze komen!

DE BARONES

Belt en geeft een bevel.

De kinders!

DE KONING

Hoe tuimelen z' onder de boomen!

DE BARONES

Die oorlog! - Fernand zou er in kunnen blijven...

DE KONING

Als ieder van ons... Maar dat moet ge verdrijven.
Die angst is voor u, Mathilde, te wreed.
Wees niet ongerust. Ik voel en weet.....
Mijn oog zal mijn hart zijn, en waken op hem;
En mijn arm heeft nog kracht, mijn bevel nog klem.

DE BARONES

Gij zult hem beschermen?

DE KONING

Mijn zoon? zooals u!

DE BARONES

o Rombout, mijn Rombout, hoe dank ik u nu!

Ze slaat heur armen om zijnen hals. Hij kust haar. Karolien brengt de twee kindertjes binnen, buigt, en keert terug.

DE KONING

Was dat niet Karolien, weleer
De voedster van Herman?

DE BARONES

Zij was het, Heer.
Zij werd de vrouw van Bertha's koetsier;
En man en vrouwe zijn thans hier.
Zij is voor de kindertjes, o! zoo goed.....
Wat zijn ze lief, niet waar, en zoet?
Uw kleinkinders, Rombout, alle twee.

DE KONING

En d' uwen, Mathilde.

DE BARONES

Gejaagd en stil.

Dat zeg ik niet mee.....
Het oudste niet; maar 't uwe toch.....

DE KONING

Ziet haar ernstig aan; stil.

Dus van den Kroonprins?

DE BARONES

Wat zwijg ik nog?
Ja, van den Kroonprins! - Als met ons beiden,
Ging het met hen: zij *konden* niet scheiden!

DE KONING*Stil.*

In Rusland was van 't Laar, toen wij
 Elkander ontmoetten, jong en vrij.
 Hij stierf er plots, maar vermoedde geen kwaad.
 Zoomin als het volk er over praat.....

DE BARONES*Stil.*

Niet éénen stap met u gedaan
 Is mij uit hoofd of hart gegaan.
 Hij was met een zending uws vaders aan 't hof,
 En kwam terug, als de dood hem trof;
 Maar d' achtste maand na den bruiloftsnacht
 Heeft Bertha dit kindje ter waereld gebracht.....

DE KONING*Stil.*

Onvoldragen, niet waar?

DE BARONES*Stil.*

Gansch voldragen;
 Maar de dokter, die braaf was, begreep - zooals ik.

DE KONING*Stil.*

Dat geheim, Mathilde, slaat mij met schrik.

DE BARONES*Stil.*

Zooals 't er mij heeft mee geslagen.....

DE KONING

Stil.

Vermoedt hij niets?

DE BARONES

Stil.

Niets.

DE KONING

Stil.

Dat 's goed.
God geve dat hij het nooit vermoed.

Hij kust kleine Bertha, en beschouwt ze met alle aandacht.

Z' is waarlijk Hermans evenbeeld....
Hoe *dat* de Kroonprinses verheeld?
Baldwina, die om een dochter of zoon
o! Meer verzucht dan om den troon?.....
Mathilde, dat ze toch malkaar
Niet weer ontmoeten hier

In de richting van 't hof van Gaver.

of daar.....

DE BARONES

Zwijgt; na een poos, stil.

Kus ook het andere eens, mijn Vriend:
Mathildes kleinzoon, Fernand zijn kind....

DE KONING

Kust ze beiden met wilde verrukking.

DE BARONES

Belt. Karolien komt, en neemt de kinderen mede, op een teeken van Mevrouw.

DE KONING

De Prins ziet Bertha nooit toch meer?

DE BARONES

Zwijgt.

DE KONING

Gij zwijgt, Mathilde, en blikk neer....
Wat moet dat worden, God in den hoogen?
Twee broeders, - een bloedschande, - wie kan 't gedoogen?

DE BARONES

Zwijgt en staart nog strakker ten gronde; dan:

Een bloedschande niet; maar, verneemt het Fernand,
Zoo sterft de Kroonprins van zijn hand.....

DE KONING

Zijn broeder! - Mathilde, gij moet het beletten!
Laat zoo toch mijn rijk en mijn stam niet besmetten!

DE BARONES

Ik durf het niet weten.....

DE KONING

Hemelsche God,
Bestemt ge mij zulk ijslijk lot?
Ge moet het beletten!

DE BARONES

Ik durf het niet weten,
Toch sleept mijn ziel dat geheim als een keten.....

DE KONING

Gij moet het beletten!

DE BARONES

Beletten, 't is waar....
Maar wie gebiedt een minnend paar?
Wat hadde men ons niet moeten beletten!

DE KONING

Zwijgt; na een poos:

Hier helpt noch smeeken noch verzetten.....

Op eens.

Fernand mag niet weg!

DE BARONES

Mijn Rombout, *dan*
Vermoedt hij het zeker, de jonge man:
Stel hem niet aan tot haar bewaker,
Of hij denkt aan gevaar, aan verleider of schaker.
Laat hem zijn rust.

DE KONING

Met wijs beleid
Ver dubbele mijne waakzaamheid.

Nadenkend.

Zoo ik beiden verbond aan mijn persoon,
Fernand als mijn vriend en den Prins als mijn zoon?
Zoolang op de grenzen gevaar is te vreezen,
Zou hier bezoek onmogelijk wezen.
Wij zouden gerust zijn voor eenigen tijd.....
Na mijn veldtocht, na den strijd,

Zouden wij hier, Mathilde, te zamen
Voorzorgen nemen en redding beramen.....

DE BARONES

Ziet het park in.

Daar zijn ze, daar zijn ze, reeds binnen het hek!
Gij ziet hen toch vóór uw vertrek.

DE KONING

Haastig.

Weet iemand ter waereld nog iets daarvan?

DE BARONES

Misschien wel de voedster; misschien ook heur man...
Ik vreeze, ze weten ook alles van ons:
Ze zien uwe trekken in die des barons.....

DE KONING

Houd die bij u!

DE BARONES

Ook graaf van Pelt,
In wien de Prins al zijn vertrouwen stelt.

DE KONING

Zijn adjudant?

DE BARONES

Een zijner gespelen,
Die nu de vermaken des levens mag deelen.

DE KONING

Geen vriend..... Een looze schalk..... Een vos.....
Dien maak ik van mijn Herman los.

Bertha en Ferdinand treden binnen. Allen voor elkander verlegen: de Koning, de Barones, Bertha, uit zelfverwijt, daar zij plichtig zijn; Fernand, omdat hij zijn moeders verhouding tot den Vorst niet begrijpt.

De binnenkomenden groeten den vorst eerbiedig. De vorst groet beiden zoo minzaam als hij kan, kust de hand der jonge mevrouw, en drukt als man die van haren gemaal.

DE KONING

Ten oorlog wilt gij, heer van 't Laar?
G' ontwijkt niet, neen, ge zoekt gevaar.
Wees niet vermetel, jonge held:
De dood maait het meest in de legers te veld.....

FERNAND

Ik denk aan mij niet, edele Vorst:
Mijn land wordt bedreigd, en ik bied hem mijn borst.

de koning

Zoo zijn de van Laars..... Ik buig mij en groet
Voor zooveel eer en zooveel moed.
Maar van uw naam is er nog één.....
Zoo 't huis van 't Laar met u verdween?
En gij *hebt* toch een moeder: op wie zou zij leunen,
Waart *gij* niet meer daar om haar grijsheid te steunen?
Gij hebt toch een gade: hoe frisch en malsch,
Strengelt zij kindertjes rond uwen hals!

Moogt gij wel zulk dierbaar leven
 Roekeloos aan anderen geven?
 En het stemt zoo tot weemoed, als men hoort
 Van een jongen baron, met de borst doorboord,
 Bij duizenden andren in akkers gedolven,
 Waar later weer koorn en boomen op golven....

FERNAND

Vergeef mij, Vorst, mijn bitter spreken:
 Hoevelen ook in 't veld bezweken,
 Ik ga ten krijg, verzekerd, Heer,
 Dat ik verwinne wederkeer,
 En, moet ik sneuvelen, ik sneuvel dan!
 Dan zal men hier, om zoon en man,
 Wel weenen, maar niet blozen, zooals
 Om adel die weggrijpt, die laf is en valsch.....
 Maar nogmaals, ik ben zeker, Heer,
 Dat ik *verwinnend* wederkeer.

de koning

Zeg levend, want ze zijn zooveel.....
 En zoo z' ondereen dan ons landje verdeelen?
 Wat staat hem te wachten den jongen held,
 Die 't meeste vijanden neer heeft geveld?
 Ook *dan* moet men leven, zich schikken in 't lot;
 En wachten, en hopen op hulpe van God.....

FERNAND

Ik voel het, Heer, - de Koning spot.....
 Er zijn er, ja, die zich schikken in 't juk;
 Die dan den vijand nog vereeren,
 Als hij ze zweept en ze drilt naar begeeren;

Als hij in 't hof ze doet draaien en keeren
 Onder zijne knieën drukt....
 Maar wat ik zeg, is praalvertooning:
 Gij spraakt zoo om te schertsen, Koning.....

DE KONING

Ga voort, ga voort.

FERNAND

Klein is ons land;
 Maar al de legers, al de krachten,
 Mag 't verwachten en verachten,
 Als elke hand en elke tand
 Gewapend zijn tot wederstand.
 De tengere zwaluwe bouwt zich een vest;
 Geen beer steelt den honing der bie in haar nest;
 In zijn pennen een egel, een visch in zijn schulp
 Wordt ontzien bij de dieren, en smeekt niet om hulp.
 En slaaf zou een volk zijn, als ijzer groeit
 Op de plek waar de vijand het knevelt en boeit?.....

DE KONING

Met warme klem.

Ik wensch u geluk met uw vaderlandsch hart!
 'k Wist alles reeds

Op de Barones.

uit haren mond.
 't Gevaar is dreigend, de toekomst zwart;
 Gij gordt het zwaerd voor uwen grond.
 Zoo deden uw voorzaten t' allen tijd.
 Met vreemden dwang de hevigste strijd!
 Hoe heeft mijn Minister u ontvangen?

FERNAND

Het leger opent mij zijn rangen:
Ik word majoor gelijk weleer,
Zoo gij, Heer Koning.....

DE KONING

Ik doe meer:
Gij wordt aan mijn persoon gehecht,
Dappren als gij hebben dat recht.
Gij hoort tot mijn staf.

FERNAND

O Sire!

DE KONING

Van 't Laar,
Ik doe maar mijn plicht voor uw vader

Buigend voor de Barones.

en haar.
Als kind heeft de Kroonprins met u gespeeld;
't Is goed dat gij saam nu gevaren deelt:
Tot mijn gevolg behoort ook hij.
Toont beide dezelfde verkleefdheid voor mij.

Bertha, verbaasd, doch ingehouden. De Barones beschaamd en ontroerd.

FERNAND

Heb dank, o Koning, uit gansch mijn gemoed.
Voor U en voor 't Land nu, al mijn bloed!

DE KONING

Met bijzonderen ernst.

Reeds morgen wordt gij ten hove verwacht.

Tot Bertha.

Vrees niets, Mevrouwkje: dag en nacht,
Houd ik het oog, en strek ik de hand
Over den Kroonprins en over Ferdinand.
Nu moet ik heen: de Raad komt samen;
En 'k heb er velen te beschamen.

*Hij kust de hand der dames en schudt gulhartig die des Barons.
Allen af.*

IVe Tafereel

In 't paleis. De Koning, in de kleedij van opperbevelvoerder over 't leger, treedt binnen langs de deur links, gevolgd van een kamerdienaar. Deze neemt hem hoed en mantel af, en vertrekt.

DE KONING

Belt; tot een deurwaarder.

Laat binnen, straks, den Krijgsminister.
Ook straks van 't Laar.

Deurwaarder af.

Hoe erg sinds gisteren!

Zet zich aan zijn schrijftafel.

Welk een contrast in den Hoogenraad!
Toch allen pilaren van Land en Staat.....
Wat molmepalen daaronder; - maar
Wat eiken, wat zuilen stonden ook daar!
Vooruit nu!

De Krijgsminister wordt binnengelaten. De Koning rijst op, en reikt hem de hand.

Nog dank, mijn Generaal:
Uw taal in den Raad was heldentaal.

DE KRIJGS MINISTER

Uw daden waren koningsdaden.

Herhaalt.

‘Woorden genoeg. Het zwaerd nu ter hand.....
Er valt te strijden voor het Land.....
Te sterven met eer of met schande beladen.....’

Die greep naar uw degen maakte kil;
 Er liep door de harten een geril;
 De woordenkramer zelf zweeg stil.

Neemt een papier uit een marokijnen tasch.

Hier is 't bevel om op te rukken.
 Teeken het, Vorst, als uw reddenden wil.

DE KONING

Teekent.

Geen uur zal ons Volk voor geweldenaars bukken.
 Laat nu klokken en bronzen monden
 De tijding door heel 't land verkonden;
 En vliegen nu treinen, orkanen gelijk,
 Ten grenzen heen uit gansch het rijk.

Minister af.

DE KROONPRINS

Binnentredend langs de deur rechts.

Dus, Vader, de oorlog is verklaard?

DE KONING

En 't is naar *ons* toe dat hi vaart.
 Frankrijks leger, Duitschlands macht,
 Ze rukken Rhijnwaarts dag en nacht.
 Morgen staan er wellicht een miljoen.
 Is Herman besloten zijn plicht te doen?

DE KROONPRINS

Gij trekt te velde; ik trek mede,
 En blijf aan uw zij tot er dood volgt of vrede.
 Is 't *wel* zoo, Vader?

DE KONING

Wel, mijn zoon.
Ook hecht ik van 't Laar aan mijn persoon.

DE KROONPRINS

Verwonderd.

Van 't Laar?..... Wordt hij dan weder soldaat?
Is 't mogelijk dat hij zijn B..... oschvliet verlaat?

DE KONING

Hem scherp aanziende.

Hij zal tot mijn staf behooren, als gij;
Als gij, niet wijken van mijn zij.

DE KROONPRINS

Zich beheerschend.

Ho.....

DE KONING

U en Uw Vriend wil ik veilig zien.
Ik hoop, dat van U ik hetzelfde verdien.

DE KROONPRINS

O, Vader, moest U gevaar omzweven,
Ik zou mijn borst tot schild U geven:
't Is koningsbloed dat vloeit in mij
Ook van 't Laar zou dat, ook hij.

Kanonschoten dreunen van vier kanten buiten de stad.

DE KONINGIN

Met open armen binnenkomend.

Rombout, Herman, neen, o neen,
Gaaf nog vandaag, vandaag, niet heen!

Omhelst hen beurtelings.

DE KONING

Bedaar, Augusta. Wij gaan uit plicht.
De hardste plicht dient ook verricht.
Voor eeuwig is 't niet dat wij gaan:
Wij keeren wel weder zooals wij hier staan.

DE KROONPRINS

Ja, Moeder, bedaar; 't is d' eer die gebiedt.

DE KONINGIN

Hem vastnemend.

'k Heb één zoon maar: verlaat mij niet!

Weer kanonschoten buiten de stad.

Elk éénig kind is vrij, - ook 't mijn.
Wilt *gij* niet zooals d' anderen zijn?

Loopt tot den Koning.

Rombout, Rombout, is dat nu
Wat ik verwachten mocht van u?
Is *dat* nu die eeuwige, eeuwige trouw?
Dat wat gij zwoert aan uw bruid, aan uw vrouw?

DE KONING

Ik zie, Augusta, o! met spijt
Dat gij zoo kleinzielig zijt,

Nu in het land zooveel duizende moeders,
 Ook om hun zoons, of zusters om broeders,
 Opzien ten trone, trouwhartig, - en *daar*
 Geen sterking vinden in angst en gevaar.....

DE KONINGIN

Rombout, één dag maar, één dag nog.....

DE KONING

Geen uur.
 De tijd voor 't land is nu te duur.
 Morgen misschien rukt men het binnen.....
 Liever dood of beroofd van mijn zinnen,

DE KONINGIN

Rombout!

DE KONING

Dan verfoeid te worden, verfoeid en veracht,
 Door heel ons volk, van geslacht tot geslacht!

DE KONINGIN

Dat niet, dat niet!

Kanongedonder. Krijgsmuziek.

DE KONING

Hoor die seinen.
 In ieder baanhof brieschen treinen.
 't Rukt alles op wat wapens vindt.

DE KONINGIN

Bleek, maar vast.

Zoo ga, mijn Rombout; ga, mijn kind.

DE KROONPRINS

Dank Moeder; zóó moeten wij scheiden.
Ik ga nu Baldwina ook voorbereiden.

Afrechts.

DE KONINGIN

Nogmaals, Rombout, vergeef het der Vrouw,
Vergeef het der Moeder: zij toont berouw,

Op heur hart wijzend.

Al bloedt het hier. - De Koningin
Zal sterker zijn van wil en zin.

DE KONING

Vergeven? - Vergeten is 't, en gansch.
Nooit waart ge mij zoo lief als thans.

Hij kust haar.

Ten trone zit men hoog in 't licht,
En..... harde plicht dient ook verricht.

DE KONINGIN

Ik ga tot Baldwina: zie zij het eerst
Hoe men ten Hove de smart overheerscht.

DEURWAARDER

Links.

Baron van 't Laar.

DE KONING

Brengt de Koningin haastig af, rechts.

Tot straks, mijn leven.
Alweer voor 't Land..... Ik kom zoo even.....

VAN 'T LAAR

Als majoor links op.

Mevrouw..... Sire.....

DE KONINGIN

Beziet hem, groet, en gaat met een gebaar van verwondering heen, mompelend:

Net mijn gemaal,
Toen ik hem zag voor d' eerste maal.....

Af.

DE KONING

Goed zoo, van 't Laar: een man van 't woord,
Juist als uw Vader, juist als het hoort.

Belt. Tot den deurwaarder.

Brengt den majoor hier naast.

Met een handdruk, tot van 't Laar.

Kom snel
Tot mij terug als kolonel.

van 't Laar toont zich verwonderd en gelukkig.

Ik zorgde voor alles.

van 't Laar af.

Wat trof haar in hem?
Gelijkt hi mij *toch* zoo, in houding en stem?

Zal dat geheim, geen geheim dan blijven?
 Zal 't klinken door 't land! Zal men 't prenten en schrijven?
 Boet ook een Koning voor wat hij misdoet?
 Natuur, 't was uw wil, en uw wille was goed:
 Nooit heb ik liefde zoo innig gevoeld;
 En nog is dat vuur in mijn hart niet verkoeld!

van 't Laar komt weer in zijn nieuw uniform.

Geluk, mijn brave! Ik wist het wel:
 Ge zijt een flinke kolonel.

VAN 'T LAAR

Hoe heb ik *dat* verdiend, mijn Koning?

DE KONING

Door uw Vader; en grooter nog wordt uw belooning.
 Nu wijkt ge van mijn zij niet meer.
 Tezamen nu henen, tezamen ook weer.

VAN 'T LAAR

Mag zóó mijn vrouwe mij eens zien?
 Dan keert zij naar Boschvliet geruster misschien.....

DE KONING

Verwonderd.

Is Bertha hier?

VAN 'T LAAR

Zij wilde 't, Sire.
 ‘Wellicht’, zoo sprak ze bleek en bevend,
 ‘Zie 'k voor de laatste maal u levend.’
 't Is een vrouw.....

DE KONING

't Zij zoo. Laat haar
U bewonderen, kolonel van 't Laar;
En breng haar hier.

Kolonel af, links.

DE KONINGIN

Op, rechts.

Nog is hij bij Baldwina niet.

DE KONING

Herman?

DE KONINGIN

Hij sprak met zijn voedster, Karlien,
En ging dan 't Paleis uit, - dat heeft men gezien.

DE KONING

Geschokt maar met zelfbeheersching.

Hij komt wel weer.
Wat zegt de min?

DE KONINGIN

Ze groette hem, niets meer, niets min.
Hij groette haar met 'goeiendag'.
Dat 's alles wat het schepsel zegt;
Het eeuwig verzwijgen van meid en knecht.

Plots.

Wie was de heer dien ik hier zag?

DE KONING

Baron van 't Laar, de speelgenoot
Van Herman eens. Wat werd hij flink en groot,
Niet waar?

DE KONINGIN

Zijn moeder, is die dood?
Sinds jaren kwam zij ten hove niet....

DE KONING

Zooals het met grootmoeders *nog al* geschiedt.

DE KONINGIN

Maar dan haar zoon en zijn vrouw?

DE KONING

Wat zal ik u zeggen? Wij zullen in 't kort
Eens onderzoeken wat daar schort.
De zoon is intusschen een toonbeeld van trouw:
Hij biedt mijn stamhuis goed en bloed;
Hij brengt den lande heldenmoed.

Ter zijde.

Wat blijft hij lang voor Bertha uit!

DE KONINGIN

Gij mompelt, Rombout? Spreek toch luid.
Wie gaat bij Herman vóór Baldwien?
Tot *wie* ging hij heen? Ik vraag niet tot *wien*.
Waar toeft hij zoo, als ik geen uur
Meer krijgen kon: - de tijd is te duur....

DE KONING

Zoo hard niet, Augusta. Beeld u niet in.....
Niets, niets..... - Wees eens recht Koningin!

Van 't Laar komt op met Bertha, links. Zij groeten diep.

Daar is hij.

VAN 'T LAAR

Toch eindelijk gevonden.

DE KONING

Hen voorstellende.

Mevrouw van 't Laar en haar gemaal, -
Het zaligste paar dat wel ooit werd verbonden.

DE KONINGIN

Opgeruimd.

Hermans gespelen, zoo ik niet dwaal?

DE KONING

Hermans gespelen, inderdaad.

VAN 'T LAAR

En straks in 't veld zijn kameraad.

DE KONINGIN

Vurig zijn hand drukkende.

Sta hem ter zij, als ik uw gade!

Zij steekt plots haren linker arm onder Bertha's rechter - Wijst op den Koning.

Waak ook over Hem, - en dan op Gods genade!

Het rumoer buiten, vóór 't paleis, is gedurig aangegroeid. In de verte hoort men nog meer gerij, gedommel, getrompet, geschut. - Op eens de krijgsmuziek dichtbij. Men hoort t' allen kanten troepen aanrukken.

De Kroonprins komt rechts op met de Kroonprinses.

DE KONINGIN

Ook hij hervonden!

DE KROOPRINSES

Maar om te scheiden.....

DE KONING

Van 't Laar en Bertha beduidend.

Speelkameraadjes van Herman, gebeden.....

Het muziek blaast optocht.

De kamerdienaar opent plots eene dubbeldeur.

Nu ras, vaarwel, - vaarwel, - vaarwel!

Te paerd, zoon! Te paerd, kolonel!

Omhelzingen, handdrukken en af, de vrouwen stil weenend.

Ve Tafereel

Op het balkon van 't paleis. Men ziet door de troonzaal heen, het balkon, daarop de Koningin met de Kroonprinses rechts, Bertha links, en achter haar al de eeredames van 't Hof Rijke kleeding. Het geheele tooneel zoo prachtig als men het maken kan. De vlag des rijks waait boven de Koningin.

Onder het balkon, het paleis uit, komt de Koning met den Kroonprins en van 't Laar te paerd het plein opgereden, gevolgd van zijn staf. Al de ruiters in groot uniform. Ze rijden het plein over, keeren om, groeten met den degen de dames op het balkon, komen terug en nemen plaats om de troepen voorbij te zien trekken.

Rechts en links van het groote balkon ziet men kleinere balkons, waarop hofbeambten, ministers, staatsgrooten.

Van den optocht hoeft men weinig te zien; doch hij moet wezenlijk schijnen, ernstig zijn en diepen indruk maken. Krijgsmuziek speelt immer door, 'tzij in den optocht, dichterbij of verder, 'tzij staande onder 't balkon.

Eensklaps, van 't balkon rechts, komen vóór op het tooneel, met driftig gebaar en glanzende oogen, de Staatsministers A, B en C.

A

Hoe schoon, vriend! Het is of thans
Het hart hier klopt des heelen lands.

B

Hier klopt het ook. Het ruim trilt,
Van wat het volk daar wilt en gilt.

Van 't balkon links komt

DE HOFMAARSCHALK

Even geestdriftig.

Het is mij of zweefden de schimmen der vaderen
Boven de scharen die heengaan of naderen.

A

En dat vuur wou hi dooven de woordenkramer;
Het land overstroomen met twist uit de Kamer!

STAATSMINISTER C

Bijgekomen met een betrokken gezicht.

Het zal wat kosten wat wij zien,
En nog niet baten dan misschien.....

A en B gaan achteruit.

B

Met ernst.

Uw gansch bezit wordt nog van nacht
Immers naar Engeland overgebracht,
Uw geld, uw vrouw, en zelfs uw zonen?

C

Kan ik mij dan te voorzichtig toonen?

Zij staan verslagen.

DE HOFMAARSCHALK

't Zal kosten, ja; maar eens in 't land
Kost hij wat anders die plundert en brandt.

C
Geen vijanden zijn wij om *ons* t' overrompelen.

A
Genoeg om ons eeuwig in rampen te dompelen.

B
Kent gij dan 't verleden niet?

C
Wat vroeger geschiedde, vandaag niet geschiedt.
Ons recht.....

DE HOFMAARSCHALK
Ons recht!

A
Alweer ons recht!
Ik luister niet langer naar 't gene hij zegt.

A en B gaan terug naar 't balkon rechts.

DE WOORDENKRAMER

Komt tot de blijvenden.

Waerde Maarschalk, Graaf van Pelt
Diende wat vooruit gesteld:
Hij was toch de speelnoot van 's Konings zoon,
Tot gister gehecht aan Hermans persoon.

DE HOFMAARSCHALK
Uw neef?

DE WOORDENKRAMER

Jawel. Het doet hem pijn
 Van 't Laar te zien wat *hij* moest zijn.
 Maar 't weze zoo..... Een koningsgril.....

C

Kolonel is hij ook als de Maarschalk het wil.

DE HOFMAARSCHALK

Tot C, ironisch.

Maar.... dat zou kosten, kosten, man.

Tot den Wordenkramer, met ernst.

En wat zegde daar het land niet van?
 Het heeft in de Kamer uw snijdend woord
 Zoo dikwerf tegen het leger gehoord.....

DE WOORDENKRAMER

Gekrenkt.

Ik denk, mijn neef mag ook wel stijgen;
 En van mijn voorspraak zoudt gij zwijgen?.....

DE HOFMAARSCHALK

Hij stijge nu, ja, met den degen in de vuist!
 Hoor hoe 't ginder druischt en bruischt.

De Koning, de Kroonprins, van 't Laar, de heele staf, rijden 't plein weer over, keeren om, en groeten de vrouwen op het balkon, tot afscheid met ernst en weemoed.

De Koning rukt op, rukt op met zijn bloed;
Wellicht gaan ze de dood te gemoet.

*De Koningin, die zeer bleek is, legt langs weersijden eenen arm om den hals van Baldwina en Bertha,
doch weent niet. D'andere dames groeten en snikken.*

't Is d' ure van klagen en vragen nu niet:
Men brengt nu, men geeft nu, men offert nu, - ziet!

*De Koningin nog immer met d'armen om Balwina's en Bertha's hals.
De staf rijdt heen. De heeren in 't paleis zijn diep ontroerd.*

VIe Tafereel

Een zaal van de Kroonprinses in 't paleis van haar gemaal. De Kroonprinses en eene eeredame.

DE KROONPRINSES

Driftig.

Onmogelijk, Emma, wat gij zegt!

EMMA

Het is mij meegedeeld als echt,
Zoo waar en heilig als de trouw
Die hij mij zwoer vóór u, Mevrouw.

DE KROONPRINSES

Door graaf van Pelt?

EMMA

Door mijn verloofde.

DE KROONPRINSES

Maar gek zou ik zijn, zoo ik *dat* geloofde!

Met ernstigen nadruk.

De Prins zou mij bedriegen, mij?.....
Brengt uw van Pelt bewijzen bij?

Emma zwijgt.

Niet één..... Ho! ik ben zeker daarvan!
 Maar ik doorzie geheel zijn plan:
 Hij komt langs kronkelwegen aan,
 Omdat hij niet recht door durft gaan.
 Van 't Laar moet weg uit des Konings omgeving.....
 En wie moet in zijn plaats gesteld?
 Emma's verloofde, graaf van Pelt:
Dat is het doel, *dat* is de streving.....

EMMA

Mevrouwe, neen! Beeld u niet in
 Dat *ik* u zou leed doen, ik, uwe vriendin.

DE KROONPRINSES

Speel de verwonderde niet: ik zeg
 Wat mij de Koning zelf liet hooren:
 Het moge *mij* het hart doorbooren;
 De *Kroonprins* ga er om verloren;
 Van Pelt zij de lieveling; van 't Laar moet weg.
 Bewijs, of 'k zal u mee verdenken.

EMMA

Baldwina zal zóó toch haar Emma niet krenken.....

DE KROONPRINSES

Hoe komt gij dan mijn hart doorsteken?
 Ik zal mij wreken, Emma, wreken!

EMMA

Op *hem* u wreken die niet liegt?

Aangedaan.

'k Had moeten zwijgen..... - God, o God!

DE KROONPRINSES

Niet zwijgen moest ge, maar waarheid spreken.
't Is valsch dat Herman mij bedriegt!
Wee hem die dat zegde, die zóó mij bespot!

Breekt haren waaier in tweeën.

EMMA

Bedaar, Mevrouw; op Hermans jaren.....

DE KROONPRINSES

De hand op hare borst.

Het stormt hier binnen, en *kan* niet bedaren!

EMMA

Mevrouw, is zijn harte voor u wel verkoeld?
Hij keert eens weer;
Hij keert met meer,
Met inniger gloed dan hij ooit heeft gevoeld.....

DE KROONPRINSES

Hij heeft mij niet, mij niet bedrogen!
't Is uw van Pelt die heeft gelogen!
Dien zal ik morzelen als glas.....

Verbrijzelt een kristallen beker.

Ook haar die mijn vrindinne was.....

EMMA

Barst in snikken uit.

Bedaar, Mevrouw: ik deed geen kwaad;
En Hector gaf een wijzen raad.

DE KROONPRINSES

Ik vraag geen raad; houd voor u den wijzen;
 Ik wil bewijzen, bewijzen, bewijzen!
 Schaft gij ze niet wat gij niet kunt,
 Zoo wordt u tot heengaan één uur vergund!

Wijst haar de zaal uit

EMMA

Geknield en snikkend.

Ik wilde na een korten strijd
 Uw heil verzekeren voor altijd.....
 Den Prins een liefde doen verzaken
 Die eens hem zal rampzalig maken....
 Die slechte vrouw uit schaamt en schand
 Doen vluchten naar een ander land.....
 Weer uw gemaal naar hier doen snellen,
 Om trotscher dan ooit u in d' armen te knellen.....
 Jaag mij niet weg, jaag mij niet weg!

DE KROONPRINSES

Bedroog hij mij?

EMMA

Jaag mij niet weg!

DE KROONPRINSES

Bewijs, - of ga, zooals ik zeg!

EMMA

Nog gister, Mevrouw, zagen z' elkaar:
Toen *gij* zoo wachtet, was hi bij *haar*.
Zijn voedster Karlien.....

DE KROONPRINSES

Breng hier die makreel!

EMMA

Met haar meesteres is zij weer naar 't kasteel.

DE KROONPRINSES

Wat spreekt gij valsch; wat liegt gij grof.....
Bewijs, bewijs, - of uit het Hof!

Emma rijst op, bevend door al hare ledematen.

EMMA

Dof.

Zoo volg mij.

Zij gaan in een studeerkamer des Prinsen. Men ziet een bibliotheek, enz., en aan een muur allerlei wapens. - Zij keeren spoedig terug, Emma met een lijvig boekdeel. Zij plaatst het op een tafel. Het is geen boek, maar een stalen kistje: men ziet het slotje; het is toe. De Prinses, zeer bleek, draait het om, en leest op den rug.

DE KROONPRINSES*Dof.*

Juist als d' andere boeken.....
De sleutel!

EMMA*Dof.*

De sleutel - waar dien te zoeken?.....

De Prinses vliegt in de studeerkamer, neemt van den muur eenen dolk, komt er mee terug, en doet het slotje springen. Alles valt er uit. De tafel ligt vol brieven, haarlokken, drooge bloemen en andere liefdegescenken. Met een snijdenden gil vat de Prinses Bertha's portret, en stort in bezwijming op een sofa. Emma knielt vóór hare voeten in d' uiterste wanhoop. - Snikt:

Ho! moesten wij daarvoor uit Rusland komen.....
Eindigen zóó hare maagdelijke droomen.....

VIIe Tafereel

Het legerkamp aan de grenzen. - Allerlei oorlogstuig, gerucht, beweging. - Een dorpstraat met vele woningen; daartusschen een nog al groot huis: op dat huis de nationale vlag; schildwachten er voor. - Dat alles links. - Vlak voor den toeschouwer, een weinig rechts in een burgershuis: de schrijfkamer van baron van 't Laar. Al wie nu opkomt, in krijgskleedij.

BARON VAN 'T LAAR

Aan een tafel, belt. Een adjudant verschijnt.

Zijn nog de brieven niet gebracht?

ADJUDANT

Nog niet, maar elken stond verwacht.

BARON VAN 'T LAAR

Laat, als hij komt, den drager binnen.

(Adjudant af).

Het wil niet, - het wil niet uit mijn zinnen!

Haalt twee brieven uit zijn zak; leest.

Eerst zóó: 'Bewaak uw vrouw toch meer!'
 En daags nadien: 'Keer toch naar Boschvliet weer!'
 Wie wordt bedoeld? Wat moet ik vreezen?
 De Prins is hier..... Wie *kan* het dan wezen?
 Zendt men vandaag mij nog 't zelfde te lezen?

Op zijn hart drukkend.

Als *hier knaagt* aan geene bloem een worm.....
 Als *hier giert* op geene zee een storm...
 En al mijn vaders staren mij aan
 Zij doen mij verstaan:
 ‘Het zwaërd in de vuist, of ons volk zal vergaan!’
 Mijn bloed mag stroomen; maar, Bertha, dat gij.....
 Hemel en hel, wat wilt ge van mij?

De Koning komt binnen als opperbevelhebber uitgedoscht.

DE KONING

Hem de hand toereikend.

Hoe vaart Fernand? Steeds wel? Mijn vriend,
 Een harde tijd is 't die begint.

Hij schudt hem opgeruimd de hand; plots.

Hoe! Weet gij 't reeds? Ge schijnt bezwaard.....

BARON VAN 'T LAAR

'k Weet niets, Heer Koning; wie 't mij verklaart,
 Zal 't lijden verkorten dat schrijnt in mijn borst.
 Dat houdt geen sterveling uit, mijn Vorst.

DE KONING

Ik vat u niet..... En ge zijt bleek.....
 't Is van een veldslag dat ik spreek.....

BARON VAN 'T LAAR

En ik van mijn harte, dat bloedt van een steek.....

DE KONING

Zeg m' alles, alles..... Beschouw m' als uw vader.....
Uw harte bloedt: wie is de dader?

Fernand reikt hem de twee brieven toe. - De Vorst leest.

‘Bewaak uw vrouw,..... uw vrouw toch meer!’
‘Keer toch naar Boschvliet,.... Boschvliet weer!’

Geschokt, ter zijde.

Ik ken dat geschrift.

Met zelfbeheersching, de brieven verscheurend.

Geen naam, - geen naam. -
Lafaards alleen zijn daartoe bekwaam!
Hecht toch geen waërde aan zulke brieven!
Doe toch geen eer aan eeredieven!
..... Ginds trippelt eene vrouwe, lustig en vlug;
Daar sluipt een vermomde, en treft z' in den rug.....
Die kwam niet mee; die staat niet hier,
Hier vóór den vijand, met open vizier.
Veracht wie zoo schrijft; ga bij hem niet te rade.
En is niet uw moeder bij Bertha, uw gade?

BARON VAN 'T LAAR

Op de verscheurde brieven wijzende.

Uit de hoofdstad kwam het, van een vrouw.

DE KONING

Opdat het u zeker bedriegen zou!
Te min uit de hoofdstad, te min van een vrouw.
Genoeg daarvan, mijn edele vriend.
Ik zei: de harde tijd begint.
Maar eerst een Havana;

Reikt hem zijnen sigarenkoker.

en zie, zie toe
Wat ik met zulke brieven doe.

Ontsteekt een stekje, raapt de brieven op, frommelt ze bijeen, doet ze vlammen, en rookt er een sigaar mede aan.

Er is een treffen geweest; het duurt nog voort;
Vier mijlen van hier, zoodat men het hoort.
Geen telegram komt aan, of het luidt:
‘De Franschen al meer en meer achteruit.’
Zij vluchten naar 't noorden, dus naar ons.
Gelukkig vernagelen zij hun kanons.
Zóó zijn ze niet erg, indien ze komen.
Maar toch hun getoond dat wij niet schromen!
Slagvaardig moeten wij staan, Fernand,
Langsheen de grenzen van het land:
W' ontwapenen hen, of strijden en dwingen.
Gij hebt een uur om te paerd te springen.
Daar blaast men het sein voor heel onze macht.
't Zal bloedig zijn, Dappre, nog vóór den nacht.

Werpt zijne sigaar weg. Na een handdruk af. In 't gaan stil.

Het is dan waar dat z' alles weet....
Baldwina, Baldwina, wat of gij deedt.

Fernand zit.

DE BRIEVENDRAGER

Een brief overreikend.

Uit Boschvliet, Heer.

BARON VAN 'T LAAR

Beziet adres en stempel.

Van Moeder. - Geen tweede?

DE BRIEVENDRAGER

Er kwam uit Boschvliet nog een mede,
Maar voor den Kroonprins.

Af.

BARON VAN 'T LAAR

Springt recht.

Voor den Prins.....
Wie schrijft hem nu van ginds?
Uit Boschvliet voor Herman!
Hoe kookt mijn bloed!
Daar gaat hi juist; en hij glimlacht en groet.....

Groet werktuiglijk tegen. De Prins komt binnen.

DE KROONPRINS

Met een handdruk.

Nu wordt het ernstig, kameraad.

BARON VAN 'T LAAR

Zeer ernstig, Kroonprins, inderdaad.
Gij kreeg uit Boschvliet ook een brief?

DE KROONPRINS

Ja..... Van mijn voedster. Vindt ge 't niet lief?
't Verwondert u, naar ik kan zien.....
't Was pas de naamdag van Karlien.....

Fernand buigt verlegen.

Ho! 'k zou hem u geven, Fernand van 't Laar,
Waar hij niet op aan mijn sigaar.....

Luchtig.

Wij moeten allen in het vuur!
De Koning wacht ons binnen 't uur.
Tot strakjes, Vriend!

Met een handdruk af.

BARON VAN 'T LAAR

Alleen.

Hij 's ook verbrand.....

Met wilskracht.

Kom, kom; - nu boven alles 't Land!

VIIIe Tafereel

In 't legerkamp een groote zaal, waarin de officieren bijeen zijn, na een dag van verblijden, bij 't verlaten van den mess. Wel honderd man. Geestdrift bij allen. Champagne op alle tafels. Eenieder rookt, klinkt en drinkt. Men ziet links een streep van de straat en het huis waarin de Koning verblijft.

EEN GENERAAL

Tot allen.

Ook hier, kameraden, op Rombout den Koning!
Het klink hem toe tot in zijn woning!

ALLEN

Met het glas omhoog.

Den Koning! Den Koning!
Het klink hem toe tot in zijn woning!

EEN KOLONEL

En op zijn staf nu, op zijn staf,
Die zóóveel bewijzen van heldenmoed gaf!

Van 't Laar komt binnen.

EEN KOLONEL

Hoezee voor van 't Laar, den koenen, den dapperen,
Die 't hoogste zijn vlag vóór de vreemden deed wapperen!
Die 't eerste den degen ontnam aan de hand
Des veldheers rukkende in ons land.

ALLEN

Hoezee! Hoezee!

Alleen graaf van Pelt juicht niet.

VAN 'T LAAR

Klimt op een stoel.

De Koning vernam uwe toasten met klank:
Hij zond' mij tot u met zijn innigsten dank.

Neemt een glas.

Ik drink in zijn naam op de schare der trouwen
Waar hij en ons volk en de Vrijheid op bouwen;
Op U, officieren, die steunt op uw zwaerd,
Wakend dat niemand ons Vaderland daert!

Gejuich, behalve door graaf van Pelt. Fernand treedt van den stoel af.

AL DE OFFICIEREN

Wij zijn officieren, wij steunen op 't zwaerd,
Wakend dat niemand het Vaderland daert!

VAN 'T LAAR

Gaat tot van Pelt, steekt zijnen rechterarm onder dezes linker, leidt hem ter zijde, en zegt hem minzaam:

Genoeg nu gejubeld, eh, vriend uit mijn jeugd?
Kom, doen wij ons hart aan het spel nog eens deugd!

Zet zich aan eene tafel neer en neemt kaarten op.

Wie deelt?

Toont den heer.

VAN PELT

Neemt ook af en toont.

Den boer.

Hij drinkt.

VAN 'T LAAR
Ik deel.

Op vele tafels gaat men aan 't spelen.

Voor een flesch, kameraad, is vandaag niet te veel?

VAN PELT
Voor een flesch, - al zal het toch niet falen
Dat *gij* zult winnen, *ik* betalen.....
't Is al begonnen met dien boer!

Hij drinkt.

VAN 'T LAAR
Heureux au jeu, malheureux en amour!
Of omgekeerd,
Als men 't begeert.

VAN PELT
Hum! hum!

Ze spelen, Fernand vooral, zwak door.

VAN 'T LAAR
Dat is al ééne flesch!

VAN PELT
Het wordt er wel twee, en ook vier, en ook zes.

Een adjudant brengt een brief en een doosje aan een generaal.

DE GERERAAL
Vijf kruisen reeds voor 't feit van gister!
Morgen nog andere, schrijft de minister.

Zijn commandeurs: Delvaux, Renard,
Urban, Vermeulen en van 't Laar.
Hoezee voor hen, en dank den vorst!
Komt voor, die hecht ik op uw borst.

VAN 'T LAAR

Tot van Pelt.

Dat wist ik niet..... 't Is onverdiend.....

Spijtig.

Dat *Gij* nog geen kruis hebt, mijn edele vriend!

Hij drukt hem vurig de hand, en gaat dan tot den generaal, die den vijf commandeuren de eereetekens om den hals hangt.

VAN PELT

Als van t' Laar zich verwijderde

'k Heb ook geen vrouw in ruil te geven!

*Hij drinkt.
Geestdrift en gelukwenschen door heel de zaal.*

VAN 'T LAAR

Terug.

Vriend, wij zegden dan zoeven.....

VAN PELT
Wat zijt ge mooi! Dat draagt ge daar?
Waarom niet op 't voorhoofd, juist onder het haar.

Hij drinkt.

VAN 'T LAAR
Wat wilt ge zeggen? 'k Vat het niet.

VAN PELT
Wij zien zooveel wat gij niet ziet!

VAN 'T LAAR
 Wat ziet ge dan?

Van Pelt zwijgt, maar drinkt.

Graaf van Pelt,
 Gij zult verklaren wat gij meldt!
 Gij hoont mij toch niet uit vermaak?
 Ook niet uit afgunst, noch uit wraak?
 Van kindsbeen waren wij gespeeld,
 Met Herman, den Kroonprins, op onze kasteelen;
 En nu, - spreek op: wat wilt gij thans?

VAN PELT
Zijt ge dan toch blind, heel en gansch?
 Hoe kent gij dan zoowel de kunst
 Van steeds te klimmen in 's Konings gunst?

VAN 'T LAAR
 Die zocht ik niet; die schonk hij mij,
 En stelde geen beding daarbij.

VAN PELT
 Natuurlijk! zijn zoon en uwe vrouwe zorgen....

VAN 'T LAAR

Opspringend.

Slik in dat woord, of 'k zal u worgen!

VAN PELT
 Ge zijt dan steke-, stekeblind?
 Uw oudste kind is Hermans kind!
 En op dees ure ligt hij weer,
 Weer in heur armen, eens te meer!

VAN 'T LAAR

Springt over de tafel.

Hond!

Hij steekt hem met den degen naar de tong.

Mijn paerd! Mijn hengst!

Vliegt de zaal uit. Onbeschrijfelijk gewoel. Men komt van Pelt, die neergestort is, ter hulp. Na eenigen tijd.

EEN GENERAAL

Van 't Laar!

Van 't Laar!

EEN KOLONEL

Van 't Laar is al lang niet meer daar!

ZIJN ADJUDANT

Geen wind zou Negro achterhalen.

De bane was licht van de vonken en stralen!

Op een draagstoel wordt van Pelt weggedragen

DE KOLONEL

Hij zal op den laatsten trein nog springen,

Met hengst en al;

Nog zullen te Boschvliet de vogels niet zingen,

Als hij er komen zal.

De verslagenheid duurt voort. Men woelt nog altijd dooreen. Op eens de Koning, slordig aangekleed, geweldig ontroerd.

Men ziet zijn baard en hoofdhaar grijzer worden. Op een wenk doen generaals de zaal ontruimen. Er blijven maar eenige opperofficieren.

DE KONING

Per draad bevel, per draad het sein:
Een trein voor mij, terstond een trein!
De Dood rijdt mee; met Fernand rijdt ze mee:
Ik moet ze vóór zijn, of wee! wee!

*Opperofficieren stuiven uiteen om te telegrafeeren. Men hoort een paerd stampen en brieschen.
Af. met teekens van wanhoop.*

IXe Tafereel

*De warande van Boschvliet. Een heerlijke zomersche dag, vroeg in den morgen.
Aan den ingang van 't hof ontmoeten de Kroonprins en van 't Laar elkander; te paerd, de Prins
heenrijdend, de echtgenoot aankomend, beiden in krijgsgewaad, met pistolen in den gordel
en klingen aan de zij.*

VAN 'T LAAR

't Is zoo! - Doemnis! - *Dat in zijn keel!*

Hij schiet, doch raakt niet.

DE KROONPRINS

Ja, een van bei is op aarde te veel!

*Schiet, raakt ook niet.
Springen te gelijk van de paerden.*

VAN 'T LAAR

Met den degen in de vuist.

Loyaal!

DE KROONPRINS

Evenzoo.

Als ridders!

Vechten, verwoed, van 't Laar met zijn aangezicht, de Prins met zijn rug naar het kasteel.

Bertha heeft den Prins uit een venster nageoogd zooverre zij kon. Op 't knallen der revolvers is zij toegesneld. Nu wil zij vooruit, maar kan niet, alsof een arm in de lucht haar tegenhield.

BERTHA

Op afstand.

Neen! Neen!
Ik kan niet, kan niet.... - Neen! Neen! -
Doodt mij alleen! Doodt mij alleen!

Beiden zijn reeds gewond, maar vechten voort meer en meer verwoed.

Bloed! Bloed! God! God!

Haar oudste kind komt aangesneld met zijn pop; het loopt tot de vechtenden.

KIND

Vadertje! Vadertje!

Een schot knalt, het kind is dood De moeder valt met een schreeuw neder.

DE KROONPRINS

Omziende, ontwaart beiden ten gronde gestrekt.

Monster! Duivel! - Heel de hel
Doorsteek, vermoord ik in uw vel!

Stormt op Fernand aan, en doodt hem. Hij zelf is gewond, en zakt ter aarde. Op het hooren der schoten zijn al de kasteelbedienden toegesneld.

Bertha wordt opgenomen en tot het leven teruggeweekt. Een jonge min valt geknield bij het kinderlijkje. Zij snikt innig.

DE MINNE

Hij heeft in uw wiegjen u wakker gekust,
Onschuld! Onschuld, onbewust!
O! die prinsen, die grooten, die boozen!

Zij draagt het lijkje naar 't kasteel.

BERTHA

Verwilderd, vindt de pop, en speelt er mee.

Gij blijft mijn liefste.....

Kust ze en legt d'armpjes om haren hals.

Ja, zóó mij koozen.....
Hier heb ik *nog* iets van hem die mij mint.....

Haalt het juweel met zijn haarlok uit haren boezem. Kust het. Drukt dan, schuddend, de pop onstuimig tegen heur hart.

Ja, Herman, 't is 't uwe, dit kind!

DE KROONPRINS

Krankzinnig..... Krankzinnig..... En Fernand dood....

De Barones komt het kasteel uitgelopen, werpt zich op het lijk van haren zoon, omhelst het, en weeklaagt.

DE BARONES

Hoe bleek uw mond, voorheen zoo rood!
Dood! Dood! Mijn Koningszoon!

Den Prins aangrimmend.

Sla u de donder eens neer van den troon!

DE KROONPRINS

Hij doodde Bertje, mijn kind, o moeder!

DE BARONES

En gij, Caïn, uw broeder, uw broeder!

De Koning komt te paerd aangevlogen. Hij ziet het afgrijselijk tafereel.

DE KONING

Stort neder, hemel! Te laat! O ramp!

Springt van zijn paerd.

Hier is het slagveld..... hier was de kamp.....

DE BARONES

Op het punt van te bezwijmen.

O Rombout, ons kind door zijn broeder vermoord!

DE KONING

Laat ze leunen aan zijn borst.

En 't moederharte mee doorboord.....
Arme Mathilde! O wee! O nood!

Kust ze. Zij bezwijmt. De vorst doet teeken dat men ze naar het kasteel zou dragen, wat gedaan wordt.

DE KROONPRINS

Half liggend, half zittend, vol ontzetting.

Mijn broeder?..... Mijn broeder?.....
Verlos mij, Dood!

Hij kruipt naar Ferdinand.

DE KONING

Tot den Kroonprins, met radelooze inspanning.

Blijf leven, Herman..... Ook na heden.....

DE KROONPRINS

Genoeg gezien, gehoord, geleden.....

Brandt zich het hoofd.

DE KONING

Bukt zich en kust den Prins. Hij schijnt in zijn smart te zullen stikken. Dan keert hij zich tot Fernand, kust hem ook, en weeklaagt innig, onverstaanbaar voort, met bloed aan beide handen.

Uw bloed, mijn Herman, Fernand, uw bloed;
Het stroomt tezaam door mijn gemoed.....
Als in mijn hart meng ik hier het te gader:

Strengelt hunne handen en heft ze ten hemel.

Verzoening, verzoening, en rust voor den vader!

*Karolien en koetsier durven elkander niet aanblikken; hevige teekens van wroeging en wederkeerig verwijt.
Bertha komt weer op, met de pop spelend. De Koning staart met ontzetting haar aan.*

KAROLIEN

Dat hebt *gij* begonnen!

KOETSIER

Dat hebt *gij* verzonnen!

BERTHA

Ja, Herman, 't is 't uwe, dit kind!

DE KONING

Meer dan dood, - ontzind! Ontzind!

Wanhopig te paerd springend.

In 't leger, in 't leger, verstrooiing thans!
Of de dood in een slag op de grenzen des lands.

EINDE

